

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN ANTAKYA’NIN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
İLKAY EYKAY

DANIŞMAN
Yard.Doç.Dr. HÜSEYİN ÇEKEN

ARALIK, 2013
MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN ANTAKYA'NIN
DEĞERLENDİRİLMESİ

HAZIRLAYANIN ADI SOYADI
İLKAY EYKAY

Sosyal Bilimleri Enstitüsünde
“Yüksek Lisans”

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 27.12.2013

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 23.12.2013

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÇEKEN

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Adnan ÇEVİK

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Cafer TOPALOĞLU

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Namık Kemal ÖZTÜRK

ARALIK 2013

MUĞLA

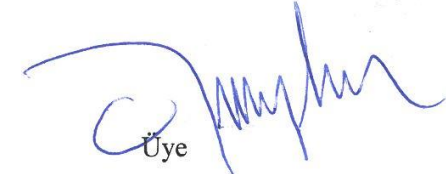
TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Enstitüsü'nün 21./08./2013. tarih ve 599-6 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24.6 maddesine göre, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi İlkay EYKAY'ın "İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN ANTAKYA'NIN DEĞERLENDİRİLMESİ" adlı tezini incelemiş ve aday 23./12./2013. tarihinde saat 16.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin ... kabul edildiğine (başarılı) ile karar verildi.

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÇEKEN

Üye
Doç. Dr. Adnan ÇEVİK

Üye
Doç. Dr. Cafer TOPALOĞLU

YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN ANTAKYA’NIN DEĞERLENDİRİLMESİ” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

27.12.2018

İLKAY EYKAY

İMZASI

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı : EYKAY

Adı : İlkey

Kayıt No: 10014654

TEZİN ADI

Türkçe : İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın Değerlendirilmesi

Y. Dil : The Evaluation of Antakya in Terms of Faith Tourism Potential

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Fakülte : Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayımlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı : ÇEKEN, Hüseyin

Ünvanı : Yrd. Doç. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL : Türkçe	TEZİN SAYFA SAYISI: 116
TEZİN KONUSU (KONULARI) :	
1. Turizm 2. İnanç Turizmi 3. Antakya'da İnanç Turizmi	
TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:	
1. Turizm 2. İnanç Turizmi 3. Antakya Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.	
İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER: Konunuzla ilgili yabancı indeks, abstract ve thesaurus'u kullanınız.	
1. Tourism 2. Faith Tourism 3. Antakya Başka vereceğiniz anahtar kelimeler varsa lütfen yazınız.	
1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	☐
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	☐
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezim tamının fotokopisi alınabilir	☒
Yazarın İmzası : 	Tarih : 27/12/2013

ÖZET

İnsanoğlu var olduğu günden bu güne yaşadığı yerden başka yerlere seyahat etmiştir. İnsanın ilk seyahatleri önce yeme-içme amaçlı iken, sonra bu seyahatler yeni yerler görme ve keşfetme amacıyla da gerçekleşmeye başlamıştır. İnsanın yeme-içme, görme, keşfetme ve ticaret amaçlı seyahatleri günümüzdeki turizm olgusunun başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Dinlerin ortaya çıkması ile birlikte, insanoğlu inandığı dinin kutsal mekânlarını görmek, ibadet etmek veya hacı olabilmek için seyahatler gerçekleştirmeye başlamıştır.

Günümüzde inanç turizmi kapsamında önemli bir yere sahip olan ve inanç turizmi kapsamında her yıl ziyaret edildiği bilinen Antakya, çok sayıda önemli eser ve kutsal mekana sahiptir.

Üç ana bölümden oluşan tez kapsamında konu aşamalı olarak ele alınmıştır. Birinci bölümde Turizm ve İnanç Turizminin Kavramsal Çerçevesi incelenmiş, ikinci bölümde ise Antakya'nın Genel Özellikleri, Turizm Potansiyeli ve Antakya'da İnanç Turizmi incelenmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise, yerel halk ve yabancı turistlere yönelik bir anket çalışması yapılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgular ile Türkiye'nin tarihi, kültürel ve inanç hazinesi açısından en zengin şehirlerinden biri olan Antakya ilinin kamu ve turizm sektörü yöneticilerine bölgede inanç turizmi politikalarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik stratejileri belirleyip uygulamalarına katkı sağlaması açısından öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Antakya, Turizm, İnanç Turizmi

ABSTRACT

People have been traveling from where he lives to other places from the beginning of humankind to this day. People's aim were eating and drinking for the first travels while ago, after seeing new places and discovering these trips began to happen in order. Explore and trade-oriented trips nowadays is considered as the beginning of the tourism phenomenon. Along with the emergence of religion, people wanted to see also the holy places of religious worship, or to perform trips began to be pilgrims.

Nowadays, in the context of religious tourism Antakya has many important monuments and sacred places which are visited each year within the scope of faith tourism.

For this thesis the subject is handled in stages which consists of three main parts. In the first chapter, the Conceptual Framework of Tourism and Religious Tourism was examined. In the second chapter, the General Properties of Antioch, and Antioch Tourism Potential of Faith Tourism was investigated. The third and final chapter, a survey was made for local residents and foreign tourists.

This study is obtained one of the Turkey's historical, cultural and religious wealth of the richest city of Antakya were presented with the findings of the public and tourism sector managers in the area of religious tourism policy development and improvement strategies to identify and contribute to the application in terms of providing recommendations.

Key Words: Antakya, Tourism, Religious Tourism

ÖNSÖZ

Son yıllarda dünyada turizmin önemi gittikçe artmakta, ülkelerin ekonomik gelişmesinde önemli bir rol oynamakta ve büyük bir sektör haline gelmektedir. Seyahat etme bakımından tatil turizminden sonra ikinci sırada kültür turizmi amaçlı olarak tercih edilen ülkemiz son yıllarda kültür turisti tarafından ilk sırada yer almaya başlamıştır. Medeniyetlerin beşiği olan ülkemiz her dini inançtan kişi tarafından dini kültürel amaçlı ziyaret için yoğun olarak talep edilmektedir. Bu sebeple, inanç turizminin ayrı bir turizm çeşidi olarak geliştirilmesi önemli bir konudur.

Bu bağlamda, dünyanın en eski yerleşim birimlerinden olan Antakya, bütün dinleri, kültürleri bir arada barındıran bir şehirdir. Müslümanların, Hıristiyanların, Yahudilerin, başka din ve mezheplere mensup insanların bir arada yaşayarak, hiçbir provokasyona yenik düşmeden bugünlere kadar barış, kardeşlik ve huzur içinde gelmesi, dünyada verilecek en güzel örneklerden birisidir.

Bu çalışma ile elde edilen bulgular ile Türkiye'nin tarihi, kültürel ve inanç hazinesi açısından en zengin şehirlerinden biri olan Antakya ilinin kamu ve turizm sektörü yöneticilerine bölgede inanç turizmi politikalarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik stratejileri belirleyip uygulamalarına katkı sağlaması açısından öneriler sunulmuştur.

Gerek yüksek lisans ders boyutunda, gerekse bitirme tezi çalışmamın hazırlanmasında bana her zaman güç ve destek veren, sabır gösteren anneme ve babama teşekkürlerimi bir borç bilirim. Bu çalışmayı sonuçlandırmamda görüşleri ve desteği ile büyük katkıda bulunan Danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Çeken'e ve jüride yer alan hocalarım Doç. Dr. Cafer Topaloğlu, Doç. Dr. Adnan Çevik, Doç. Dr. Umut Avcı ve Doç. Dr. Burhan Kılıç'a teşekkürlerimi bir borç bilirim.

İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN ANTAKYA’NIN DEĞERLENDİRİLMESİ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLOLAR LİSTESİ	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ	XII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

TURİZM VE İNANÇ TURİZMİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1. TURİZM TANIMI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	5
1.1. Turizm Kavramı ve Özellikleri	5
1.2. Turizmin Önemi	6
1.3. Turizmin Tarihçesi	8
1.4. Turizm Çeşitleri	10
1.4.1. Kültür Turizmi	10
1.4.2. Sağlık Turizmi	11
1.4.3. Fuar/Kongre Turizmi	11
1.4.4. Tatil/Dinlenme Turizmi	12
1.4.5. Spor Turizmi	12
1.4.6. İnanç Turizmi	13

2. İNANÇ TURİZMİ KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	14
2.1. Din, İnanç Kavramı ve Dinler ile İnanç Arasındaki İlişki	14
2.2. İnanç Turizmi ve Önemi	18
2.2.1. Dünyada İnanç Turizmi	19
2.2.2. İslam Dünyasında İnanç Turizmi	21
2.3. İnanç Turizminin Gerekliliği ve Katılma Nedenleri	22
2.4. Turistlik ile Hacılık Arasındaki İlişki	23
3. İNANÇ TURİZMİNİN SINIFLANDIRMASI	25
3.1. Aktif İnanç Turizmi	25
3.2. Pasif İnanç Turizmi	25
4. DÜNYADAKİ ÖNEMLİ İNANÇ TURİZMİ MERKEZLERİ	26
4.1. Vatikan ve Assisi	26
4.2. Kudüs	27
4.3. Mekke ve Medine	28
4.4. Portekiz-Fatima	29
5. TÜRKİYE'DEKİ ÖNEMLİ İNANÇ TURİZMİ MERKEZLERİ	30
5.1. Selçuk-Efes ve Meryemana Kilisesi	31
5.2. Tarsus- Saint Pavlus Kilisesi ve Anıt Müzesi	31
5.3. Van-Akdamar Kilisesi	32
5.4. Trabzon-Sümela Manastırı	33
5.5. Mardin-Deyrulzafran Manastırı	34
5.6. Antalya-Demre Saint Nicolas (Noel Baba) Kilisesi	34

II. BÖLÜM

ANTAKYA'NIN GENEL ÖZELLİKLERİ, TURİZM POTANSİYELİ VE ANTAKYA'DA İNANÇ TURİZMİ

1. ANTAKYA'NIN GENEL YAPISI, TARİHÇESİ VE ÖZELLİKLERİ	36
1.1. Genel Yapısı	36
1.2. Coğrafi Yapısı	36
1.3. Tarihçesi	38

1.4. Demografik Özellikleri	42
1.5. Sosyal ve Kültürel Özellikleri	43
1.6. Ekonomik Özellikleri	44
2. ANTAKYA’NIN TURİZM POTANSİYELİ	45
2.1. Kültür Turizmi	47
2.2. Doğa Turizmi	47
2.3. Termal Turizm	48
2.4. Gastronomi Turizmi	48
2.5. İnanç Turizmi	49
3. ANTAKYA’DA TURİZM VE İNANÇ TURİZMİNDE	
ÖNEMLİ MERKEZLER	50
3.1. Antakya’da İnanç Turizmi ve Gelişimi	50
3.2. Saint Pierre Kilisesi	51
3.3. Habib-i Neccar Cami	52
3.4. Antakya Hıristiyan Rum Ortodoks Kilisesi	53
3.5. Şeyh Ahmet Kuseyri Camii ve Türbesi	53
3.6. St. Simeon Kilisesi	54
3.7. Protestan Kilisesi	55
3.8. Katolik Kilisesi	55
3.9. Ulu Cami (Sultan Selim Cami)	55
3.10. Hz. Hızır Makamı – Samandağ	56
3.11. Harbiye (Defne).....	56
3.12. Titus Tüneli	57
3.13. Arkeoloji Müzesi	58

III. BÖLÜM

İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN ANTAKYANIN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI, YÖNTEMİ VE SINIRLILIKLARI	60
1.1. Araştırmanın Amacı	60
1.2. Araştırmanın Kapsamı	62
1.3. Örneklem Seçimi	63
1.4. Araştırmanın Yöntemi	63
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	64
2. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ	65
2.1. Yerel Halka Yönelik Gerçekleştirilen Araştırma Verilerinin Analizi	65
2.1.1. Anketin Geçerlilik Güvenilirlik Analizi	65
2.1.2. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri	67
2.1.3. Yerel Halkın İnanç Turizmine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi	71
2.1.4. Farksızlık Analizleri Sonuçları	74
2.2. Yabancı Turistlere Yönelik Gerçekleştirilen Araştırma Verilerinin Analizi	80
2.2.1. Anketin Geçerlilik Güvenilirlik Analizi	80
2.2.2. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri	81
2.2.3. Araştırmaya Katılan Yabancı Turistlerin Seyahat Alışkanlıklarının ve Özelliklerinin Değerlendirilmesi	85
2.2.4. Araştırmaya Katılan Yabancı Turistlerin Memnuniyetlerinin Değerlendirilmesi	89
2.2.5. Farksızlık Analizleri Sonuçları	91

3. SONUÇ	98
4. ÖNERİLER	103
KAYNAKÇA	105
ÖZGEÇMİŞ	111
EKLER:	112
Ek-1 : Yerel Halk Araştırma Anket Formu	112
Ek-2 : Yabancı Turist Araştırma Anket Formu	114

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1.1: 2012-2013 Yılları Dönemsel Turizm İstatistikleri	7
Tablo 1.2: Din Biliminin Sınıflandırılması	15
Tablo 1.3: Dünyada Zaman İçerisinde Oluşmuş Bazı İnanışlar	16
Tablo 1.4: İnanç Turizmi Kapsamında Hıristiyanların Gittikleri Yerler	20
Tablo 1.5: Hacı – Turist İlişkisi	24
Tablo 2.1: Hatay Konaklama Kapasitesindeki Öngörülen Gelişim	46
Tablo 2.2: Titus Tüneli Turistik Altyapı Eksiklikleri	58
Tablo 3.1: Antakya Yerel Halkının Anket Sorularına Verdikleri Cevapların Güvenilirlik Analizi	66
Tablo 3.2: Yerel Halka Yöneltilen Anket Sorularının Güvenilirlik Analizi	67
Tablo 3.3: Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	67
Tablo 3.4: Araştırmaya Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	67
Tablo 3.5: Araştırmaya Katılanların Medeni Durumları	68
Tablo 3.6: Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumları	68
Tablo 3.7: Araştırmaya Katılanların Mesleklerine Göre Dağılımı	69
Tablo 3.8: Araştırmaya Katılanların Mensubu Oldukları Dinlerin Dağılımı	70
Tablo 3.9: Araştırmaya Katılanların Antakya'nın Ön Plana Çıkarılması Gereken Başlıca Değerleri ile İlgili Düşünceleri	70
Tablo 3.10: Yerel Halkın Bakış Açısıyla İnanç Turizmi ve Kazanımları	72
Tablo 3.11: Yerel Halka İlişkin Kurulan H_1 Hipotezinin T-Testi	74
Tablo 3.12: Cinsiyet Değişkenine Göre Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyelinin Kazanımlarının Değerlendirilmesi	74
Tablo 3.13: Medeni Durum Değişkenine Göre Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyelinin Kazanımlarının Değerlendirilmesi	75

Tablo 3.14: Yaş Değişkenine Göre Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyelinin Kazanımlarının Değerlendirilmesi	75
Tablo 3.15: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyelinin Kazanımlarının Değerlendirilmesi	76
Tablo 3.16: Meslek Durumu Değişkenine Göre Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyelinin Kazanımlarının Değerlendirilmesi	77
Tablo 3.17: İnanç Grubu Değişkenine Göre Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyelinin Kazanımlarının Değerlendirilmesi	77
Tablo 3.18: Anket Sorularının Ki-Kare Analizi	78
Tablo 3.19: Yabancı Turistlerin Anket Sorularına Verdikleri Cevapların Güvenilirlik Analizi	80
Tablo 3.20: Yabancı Turistlere Yöneltilen Anket Sorularının Güvenilirlik Analizi	81
Tablo 3.21: Araştırmaya Katılan Turistlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	81
Tablo 3.22: Araştırmaya Katılan Turistlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	81
Tablo 3.23: Araştırmaya Katılan Turistlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı	82
Tablo 3.24: Araştırmaya Katılan Turistlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	82
Tablo 3.25: Araştırmaya Katılan Turistlerin Mesleklerine Göre Dağılımı	83
Tablo 3.26: Araştırmaya Katılan Turistlerin Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı	84
Tablo 3.27: Araştırmaya Katılan Turistlerin Mensubu Oldukları Dinlerin Dağılımı	84
Tablo 3.28: Araştırmaya Katılan Turistlerin Antakya'ya Gelme Sıklıklarının Dağılımı	85
Tablo 3.29: Araştırmaya Katılan Turistlerin Antakya'yı Ziyaret Etmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı	86
Tablo 3.30: Araştırmaya Katılan Turistlerin Antakya'da Kaldıkları Sürelerin Dağılımı	87
Tablo 3.31: Araştırmaya Katılan Turistlerin Antakya'da İnanç Turizmini Tercih Etmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı	88

Tablo 3.32: Araştırmaya Katılan Turistlerin Yolculuğa Kiminle Beraber Katıldıklarının Dağılımı	89
Tablo 3.33: Araştırmaya Katılan Turistlerin Ülkelerine Döndüklerinde Antakya'yı Tavsiye Edip Etmeyeceklerinin Dağılımı	89
Tablo 3.34: Araştırmaya Katılan Turistlerin Antakya'yı Tekrar Ziyaret Etmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı	90
Tablo 3.35: Araştırmaya Katılanların Antakya Seyahatini Değerlendirmeleri	91
Tablo 3.36: Yabancı Turistler İçin Kurulan H ₂ Hipotezinin T-Testi	92
Tablo 3.37: Cinsiyet Değişkenine Göre Antakya'nın Önemli Bir İnanç Turizm Merkezi Olduğu Görüşünün Değerlendirilmesi	92
Tablo 3.38: Medeni Durum Değişkenine Göre Antakya'nın Önemli Bir İnanç Turizm Merkezi Olduğu Görüşünün Değerlendirilmesi	93
Tablo 3.39: Yaş Değişkenine Göre Antakya'nın Önemli Bir İnanç Turizm Merkezi Olduğu Görüşünün Değerlendirilmesi	93
Tablo 3.40: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Antakya'nın Önemli Bir İnanç Turizm Merkezi Olduğu Görüşünün Değerlendirilmesi	94
Tablo 3.41: Meslek Durumu Değişkenine Göre Antakya'nın Önemli Bir İnanç Turizm Merkezi Olduğu Görüşünün Değerlendirilmesi	95
Tablo 3.42: İnanç Grubu Değişkenine Göre Antakya'nın Önemli Bir İnanç Turizm Merkezi Olduğu Görüşünün Değerlendirilmesi	95
Tablo 3.43: Yabancı Turistler İçin Hazırlanan Anket Sorularının Ki-Kare Analizi	96

ŒEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No
Œekil 1.1: Dünyadaki ÇeŒitli İnanıŒların Dağılımı	19
Harita 2.1: Hatay İl Haritası	37
Fotoğraf 2.1: 29/06/2012 KurtuluŒ Caddesi/Antakya	43
Harita 2.2: Turizm Haritası	45
Fotoğraf 2.2: KurtuluŒ Caddesi/Esnaf	50

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TDK	: Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

Günümüzde milyarlarca insan gezmek, dinlenmek, yeni yerler görmek, kültürleri tanımak amacıyla ve dini inancı gereği kutsal saydığı yerlere hac ve ibadet için yaşadığı yerden başka yerlere seyahat etmektedir. İnsanların buldukları yerden başka yerlere, çeşitli ihtiyaç ve isteklerini gerçekleştirmek ve gittikleri yerlerde geçici süreyle konaklamak amaçlı seyahatlerine turizm denilmektedir. Çağlar boyu insanlar, din amaçlı kutsal yerlere seyahatler gerçekleştirmişlerdir. Din amacıyla gerçekleştirilen bu seyahatler günümüzde inanç turizmi olarak adlandırılmaktadır. Turizm içerisinde önemli bir paya sahip inanç turizmi giderek büyümekte ve gelişmektedir.

Inanç turizmi açısından Türkiye, binlerce yıllık tarihi, sahip olduğu kültürel ve dini değerleri ve etnik mozaığı ile önemli bir potansiyele sahiptir. Ülkemizin pek çok şehri bu anlamda zenginliklere sahip olmakla birlikte, Antakya gerek medeniyetlerin ve gerekse dinlerin buluşma noktası olması açısından ayrı bir yere ve öneme sahiptir. Antakya'nın sahip olduğu bu değerler, inanç turizmi açısından oldukça geniş bir potansiyel taşımaktadır.

Çalışmanın Konusu ve Önemi

Yüksek Lisans tez çalışması olarak hazırlanan bu çalışmanın konusu, “ İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın Değerlendirilmesidir”.

Inanç turizmi, Türkiye’de ve özellikle bu çalışmanın yapılacağı bölge olan Antakya’da potansiyeli çok yüksek olan bir turizm çeşididir. İnanç turizmi açısından Antakya, Türkiye’de birçok ilin sahip olamadığı değerlere sahiptir. Antakya'nın inanç turizminde ön plana çıkması ve gelişmesi, yerel halkın inanç turizmine bakış açısı, tutum ve davranışlarına bağlıdır. Yerel halkın inanç turizmine olumlu bakış açısı inanç turizminin gelişmesine katkı sağlayacağı gibi, negatif bakış açısı ise inanç turizminin gelişimine olumsuz etki edecektir. Bu bağlamda Antakya’da yaşayan

yerel halkın, inanç turizmine ve yabancı turistlere bakış açılarını belirlemeye ve Antakya'nın inanç turizmi potansiyelinin farkındalığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada ayrıca, inanç turizminin ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri incelenmiştir. Bu araştırmada, Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyelinin yerel halk ve yabancı turistlerin bakış açılarıyla belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular ile kamu ve turizm sektörü yöneticilerine Antakya'da inanç turizmi politikalarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik stratejileri geliştirilip uygulamalarına katkı sağlanması açısından öneriler sunulmuştur.

Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırma, Antakya'da yaşayan yerel halk ile yurtdışından Antakya'ya inanç turizmi kapsamında gelen yabancı turistler üzerinde uygulanmak suretiyle, İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın değerlendirilmesine yöneliktir. Araştırmanın evrenini Antakya, örneklemini ise Antakya'da yaşayan yerel halk ve şehre gelen yabancı turistler oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin yerel halk ve yabancı turistlere uygulanacak anket yoluyla toplanması öngörülmektedir.

İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın Değerlendirilmeye çalışıldığı bu çalışmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

- Her araştırma çalışmasında olduğu gibi, bu araştırmanın da zaman ve maddi kaynak yönünden sınırlılıkları bulunmaktadır.
- Örneklem seçiminde kolayda örneklem seçimi yönteminin kullanılması nedeniyle elde edilen veriler, örneklemelerin inanç turizmi konusundaki bilgileri ile sınırlı kalmasına neden olmaktadır.
- Yerel halk ve yabancı turistlerin bakış açısıyla Antakya'da inanç turizminin yeri, önemi ve etkilerinin belirlenmesi çalışmasının, sadece Antakya il merkezinde yapılmış olması çalışmanın diğer bir sınırlılığını oluşturmaktadır.

- Antakya'ya gelen yabancı turistlerin büyük bir çoğunluğunun Lübnan uyruklu vatandaşlar olması, verilerin diğer ülke vatandaşlarını temsil etmemesi araştırmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

Çalışmanın Hipotezleri

Bu çalışmada iki hipotezin doğruluğu test edilmeye çalışılacaktır. Birinci hipotezimiz Antakya'nın yerel halkı için kurulan "H₁= Antakya'nın yerel halkı açısından inanç turizmi potansiyeli Antakya için ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımlar sağlamaktadır" hipotezi olup,

Antakya'ya gelen yabancı turistleri için ise; "H₂= Yabancı turistler Antakya'nın sahip olduğu dinsel-kültürel ve tarihi değerleri ile önemli bir inanç turizmi merkezi olduğu görüşüne sahiptirler" hipotezi kurulmuştur.

Çalışmanın Yöntem ve Teknikleri

'İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın Değerlendirilmesi' konulu tez çalışmasının birinci ve ikinci bölümleri literatür ve kaynak taraması yapılarak, turizm, inanç turizmi, inanç turizminde dünyada ve Türkiye'de yer alan önemli inanç merkezleri ve Antakya'nın tarihi süreci, coğrafik, demografik, sosyo-ekonomik özellikleri ile inanç turizmi açısından önem taşıyan kültürel ve tarihi değerleri ele alınmıştır.

Çalışmanın araştırma bölümünde, veri toplanması için anket tekniği tercih edilmiştir. Yerel halk ve yabancı turistler ile yüz yüze görüşülerek anket formu doldurtulmuştur.

Araştırmada yerel halk için kullanılan ilk 6 soru araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Anketin ikinci grubunda yöneltilen üç soru ise örneklem grubunun inanç kavramı ve Antakya'nın önem taşıyan değerlerinin belirlenmesine yöneliktir. Anketin üçüncü bölümünde yerel halkın inanç turizmi ile ilgili düşünceleri, inanç turizminin Antakya için önemi, yeri ve etkilerinin tespit edilmesi için 5'li Likert ölçekli 13 soru sorulmuştur.

Araştırmada yabancı turistler için kullanılan ilk 6 soru araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Yabancı turistler için hazırlanan anketin 7-15 arasındaki sorularda seyahatin süresi, amacı, beklenti ve sonuçlarının ölçümüne yönelik sekiz soru yöneltilmiştir. Anketin üçüncü bölümünde yabancı turistlere Antakya'nın inanç turizm açısından değerlendirilmesine yönelik düşüncelerinin tespit edilmesi için 5'li Likert ölçekli 13 soru sorulmuştur.

Veriler SPSS 20.0 istatistik programı ile Frekans, Regresyon ve Ki-Kare testleri yardımıyla analizi yapılmak suretiyle değerlendirilerek çıkan sonuçlar çerçevesinde yorumlamalar yapılmış, elde edilen bulgular doğrultusunda, Antakya'nın inanç turizm potansiyeli ve inanç turizminin Antakya'daki yeri, önemi ve etkileri belirlenmiştir. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre kamu ve turizm sektörü yöneticilerine Antakya'da inanç turizmine yönelik yapılabilecekler konusunda öneriler sunulmuştur.

I. BÖLÜM

TURİZM VE İNANÇ TURİZMİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1. TURİZM TANIMI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Çalışmanın birinci bölümünde turizm kavramının tanımlaması yapılarak genel çerçevesi belirlenecek ve turizm çeşitleri açıklanacaktır. Turizm kavramının çerçevesi çizildikten sonra, çalışma konumuz olan İnanç Turizmi, dünyada ve ülkemizdeki önemli inanç turizm merkezleri ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

1.1. Turizm Kavramı ve Özellikleri

Kavramsal olarak turizm, oldukça geniş, karmaşık ve bileşenleri fazla olan bir kavramdır. Literatürde turizm kavramının; farklı bakış açılarına göre pek çok tanımı bulunmaktadır.

TDK Türkçe sözlüğünde turizm; “Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan gezi. Bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>, Erişim:01.10.2013).

TDK'nın tanımından da anlaşılacağı üzere turizm, farklı amaç ve nedenlere bağlı olarak gerçekleştirilen geziler olarak ifade edilebilir. Ancak turizm kavramı çok farklı şekillerde tanımlanmaktadır.

Latince, dönmek, etrafını dolaşmak, geri dönmek anlamına gelen ‘tornus’ kelimesinden türeyen turizm kavramının temelinde, hareket, seyahat ve gezme eylemleri bulunmaktadır. Aynı zamanda turizmden söz edilebilmesi için gidilen yerde geçici süreyle de olsa konaklanması gerekmektedir. Bu bağlamda; bir bireyin sürekli olarak yaşamını sürdürdüğü yer dışında geçici süreyle konaklaması, tatil, dinlenme, eğlence, kültür, inanç gibi benzer ihtiyaçlarını giderme amaçlı yapılan seyahatlere turizm denilmektedir (Sezgin, 1995: 4).

Turizmi, genel kabul görmüş Walter Hunziker'in ifadesiyle tanımlayacak olursak; “sürekli kalışa dönüşmemek ve gelir sağlayıcı hiçbir uğraşta bulunmamak koşulu ile yabancıların geçici süre kalışlarından doğan olay ve ilişkilerin tümüdür”. Grubu oluşturan kişilerin dili, dini, ırkı ve milliyeti (değişik dahi olsa), turizm olayı ile turizm olayının süresi içinde (geçici dahi olsa) duyuş, davranış ve amaçta kolektif bir yapı görülür. Bu durumu, gezi grubunda, kampingde, termalizmde, tatil köyünde bir animasyon merkezinde açık olarak görebiliriz (Berber, 2003: 207).

İnsanoğlunun yaradılışında var olan görme ve öğrenme isteği, ekonomik, kültürel etkenlerle eski çağlardan bu yana insanları seyahate zorlamıştır. Zamanla bütün dünya insanlarını etkileyen turizm olgusu bu gün çok büyük boyutlara ulaşmış ve endüstri haline dönüşmüştür (Artun, 2009: 1-6). Dolayısıyla ülkeler açısından turizm; milli gelire katkı sağlayan, istihdamı arttıran, ödemeler dengesi üzerinde pozitif etki yaratan, teknoloji ve bilgi transferlerini geliştiren, yabancı yatırımcıları cezbeden ve ülkelerin kalkınmasında lokomotif görevi üstelenen en önemli sektör olarak tanımlanabilir (Kozak, 2006:13).

Tüm tanımlamalardan elde edilen bilgiler doğrultusunda turizmi, herhangi bir nedene bağlı olarak bireylerin tüketici olarak yer değiştirme ve konaklamalarından oluşan bir eylem olarak ifade etmemiz mümkündür.

1.2. Turizmin Önemi

Günümüzde pek çok ülke açısından büyük önem taşıyan turizm, telekomünikasyon ve enformasyon sektörlerinden sonra en büyük öneme sahip sektörlerden birisidir (Crouch ve Ritchie, 1999: 54-56).

Turizm; farklı kültür, dil ve tarihi olan pek çok insanın katıldığı kitlesel bir hareket niteliğindedir. Dolayısıyla, ulaşım kanalları ve şirketleri, seyahat acenteleri, restoranlar, pansiyon, motel, otel, kongre ve toplantı merkezleri vb. gibi çeşitli ölçekte iş kollarından oluşan sektörlerle bağlantı içerisinde olan ve işgücünü büyük oranda etkileyen bir sektördür (Lundberg, Stavenga ve Krishnamoorthy, 1995: 75-81).

Dünya turizm sektörü her yıl yaklaşık %10 büyürken çalışan 100 kişiden 7,69'nu istihdam etmektedir. Bu bağlamda, dünya turizm sektöründeki %1'lik büyüme bir milyon yeni istihdam ve toplam üretime 10 milyar dolarlık katkı sağlayacaktır. Sektör, 2008 yılında bir milyarlık turist sayısı ile dünya ekonomisine 850 milyar dolarlık katkı sağlamıştır. Ülkemizde ise aynı yıl 18 milyon turist ağırlanırken karşılığında ekonomiye 14 milyar dolarlık katkı sağlanmıştır (Güler, 2006: 28-33).

Tablo 1.1: 2012-2013 Yılları Dönemsel Turizm İstatistikleri

Yıl	Çeyrek	Çıkış Yapan Ziyaretçiler			Giriş Yapan Vatandaşlar (Yurtiçi ikametli)		
		Turizm Geliri Bin (\$)	Kişi Sayısı	Kişi Başı Ortalama Harcama (\$)	Turizm Gideri Bin (\$)	Kişi Sayısı	Kişi Başı Ortalama Harcama (\$)
2012	I	3 524 422	4 219 161	835	870 186	1 263 166	689
	II	7 066 015	9 323 460	758	1 286 535	1 687 811	762
	III	11 055 087	15 437 123	716	1 060 834	1 379 205	769
	IV	7 361 478	7 484 177	984	1 375 835	1 472 767	934
	Yıllık	29 007 003	36 463 921	795	4 593 390	5 802 950	792
2013	I	4 649 823	4 773 826	974	1 205 355	1 659 631	726
	II	8 316 084	10 267 778	810	1 286 831	1 835 515	701
	III	11 579 173	16 057 651	721	1 224 441	2 067 830	592
	Temmuz	3 469 515	4 791 585	724	435 673	717 114	608
	Ağustos	4 204 819	5 930 881	709	445 869	790 702	564
	Eylül	3 904 840	5 335 184	732	342 899	560 014	612

Kaynak: Turizm İstatistikleri, III. Çeyrek: Temmuz-Eylül 2013, <http://www.tuik.gov.tr/>, Erişim: 24.10.2013.

Tablo 1.1 incelendiğinde 2008 yılında ülkemize gelen turist sayısı 18 milyon iken, 2012 yılında bu sayı 36,4 milyon turiste, 2013 yılının ilk üç çeyreği sonunda ise yaklaşık 31 milyona ulaşmıştır. Yine 2008 yılı turizm gelirimiz 14 milyar dolar iken, 2012 yılında 29 milyar dolara, 2013 yılının ilk üç çeyreği sonunda 24,5 milyar dolara ulaşmıştır. 2008 yılından 2012 yılına ülkemize gelen turist sayısı %100 artarken, turizm gelirlerimiz %107 oranında artış göstermiştir.

21. yüzyıl ekonomik sistemi içerisinde önemli bir yere sahip olan turizm ve turizm sektörü; insanlar ve uluslararası ilişkilerde olumlu atmosfer yaratma etkisine sahip olması, istihdama ve bölgesel kalkınmaya pozitif katkıları, dış ödemeler dengesini iyileştirmesi ve barışa sağladığı katkılar nedeniyle, gelişmekte olan ve

gelişmiş ülkeler için önemli bir unsurdur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyümelerine döviz girdisi sağlayarak verdiği ivme önem taşımaktadır (Avcıkurt ve Erdem, 2006: 17).

1.3. Turizmin Tarihçesi

Tarihsel süreç içerisinde insanoğlunun ilkçağlardan itibaren yiyecek bulma, korunma ve bazı gereksinimlerini karşılama amaçlı sürekli hareket halinde olduğu bilinmektedir. İnsanoğlunun bu hareket ve yer değiştirme faaliyetlerini turizm hareketinin başlangıcı olarak saymak mümkündür. İlkçağlardaki seyahatlerin temelinde din yatmaktadır, pek çok insan kutsal saydıkları mekanları ziyaret etmek için yer değişikliği yapmıştır. Örneğin; M.Ö. 3000’li yıllarda Sümerler Eski Mısır’a tapınak ve piramitleri görmek için gitmişlerdir. Antik Yunan ve Roma dönemlerinde insanların spor, eğlence, sağlık ve ticari amaçlarla seyahat ettikleri bilinmektedir. Antik Yunan’da M.Ö. 700’lü yıllarda olimpiyat oyunlarının düzenlenmesi ile farklı şehirlerden insanlar, oyunlara katılma ve izleme amaçlı seyahat etmişlerdir (Languar, 1991: 7; Tunç ve Saç, 1998: 11). Görüldüğü gibi turizm benzeri seyahatlerin tarihsel geçmişi binlerce yıl öncesine dayanmaktadır.

Turizm, ilk çağlarda daha çok dini amaçlı ve ticaret amaçlı seyahatler için yer değiştirme hareketi olarak yaygınlaşmıştır. Hıristiyanlığın ortaya çıktığı dönemde, Roma İmparatorluğu’nun dini Pagan’lıktır. Roma İmparatorluğu döneminde Hıristiyanlık baskı altında olmasına karşın havariler gizli olarak dini amaçlı seyahatler gerçekleştirmişlerdir. Hıristiyanlık dininin yayılması amaçlı gerçekleştirilen bu seyahatler, günümüz turizm olgusu ile tam olarak benzeşmese de turizm hareketi olarak adlandırılabilir (Languar, a.g.e, s.10).

Hıristiyanlığın gelişmesi ve yayılması ile birlikte güçlenen kilise ve din adamlarının telkin ve baskıları ile pek çok insanın kutsal yerlere ziyaretleri artmıştır. Özellikle Ortaçağ’da Hıristiyanların Kudüs ve diğer kutsal yerlere yaptıkları seyahatlerin temelinde hacı olma amacı yatmaktadır. Bu dönemde ortaya çıkan İslamiyet ile birlikte Müslümanların da dini amaçlı ziyaretleri ve seyahatleri yaygınlaşmaya başlamıştır (Tunç ve Saç, a.g.e., s.11-14).

Ortaçağ'da gerçekleştirilen coğrafi keşif amaçlı seyahatlerin pek çoğu, merak ve ticaret amaçlı turizme örnek olarak verilebilir. Dönemin en önemli gezginlerinden biri olan Marco Polo'nun seyahatleri merak turizmi olarak adlandırılabilirken, Cristof Kolomb'un seyahatleri ticaret ve keşif turizmine örnek verilebilir. Vasco de Gama ve Evliya Çelebi de bu dönem gezginlerinden olup, gerçekleştirdikleri seyahatler kültür turizmine örnek teşkil etmektedir (Sezgin, 1995: 19).

İstanbul'un fethi ile birlikte başlayan Yeniçağ'da gelişmeler hızla ortaya çıkmaya başlamıştır. Özellikle Rönesans'ın etkisi ile pek çok insan antik eserleri görme amaçlı İtalya'ya seyahatler gerçekleştirirler. Yeniçağ'da gerçekleşen bilim, teknik, sanat ve kültür alanındaki gelişmeler sonucunda turizm faaliyetleri hareketlenmeye başlamıştır. Avrupa'daki bu gelişmelerin yanında Anadolu'da da Osmanlı Devleti karayolları üzerine hanlar, kervansaraylar yapılarak seyahatlerin güvenilir ve kolay olmasını sağlamıştır (Languar, a.g.e., s.18-23).

Avrupa 17. yüzyıla girdiğinde toplumsal sınıf ayrımının çok ciddi boyutlarda olduğu görülmektedir. Soylular ve burjuvalar toplumun önde gelen ve her anlamda haklara sahip olan sınıflarıdır. Bu dönemde seyahat edebilmek zengin ve çalışmaya ihtiyacı olmayan kişilere özgü bir ayrıcalık ve olaydır. Sanayi Devrimi sonrasında ortaya çıkan gelişmelere bağlı olarak ulaşım araçlarının gelişmesi ve yaygınlaşması ile birlikte, toplumun orta tabakası da seyahat edebilir duruma gelerek turizm etkinliklerine katılabilmişlerdir. 1841 yılında İngiliz Thomas Cook'un organizasyonu ile 750 kişinin tren yolculuğu ilk toplu seyahat olarak tarihe geçerken, Cook ise bilinen ilk tur operatörü olarak tarihe geçmiştir (Tunç ve Saç, a.g.e., 12-17).

Turizmin tüm insanlar için ortak bir olay haline dönüşebilmesi 1920 yılında Fransa Temsilciler Odası'nın ücretli izin kanununu kabul etmesiyle başlamıştır. Kanun ile çalışanlara yıllık 12 gün ücretli izin hakkı verilmesi ile birlikte çalışanlar da birkaç günlüğüne seyahat edebilme olanağına kavuşmuşlardır. Teknolojik gelişmelerin artması ile ulaşım araçlarındaki gelişme ve yaygınlaşma, eğitim ve eğlence amaçlı turizm seyahatlerinin gelişmesine ve artmasına neden olmuştur. 1980 yılında yayınlanan Manila Bildirgesinde; turizmin bir sosyal olgu olduğu ve tüm

insanların turizm amaçlı seyahatlere ihtiyacının olduğu üzerinde durulmuştur (Languar, a.g.e., 16-19).

Turizm, ilk çağlardan beri insanların seyahatleri ile başlayan ve gelişen, teknoloji ve ulaşım araçlarındaki gelişme ile yaygınlaşan ve her bireyin bir şekilde ve bir nedene bağlı olarak gerçekleştirdiği bir olaydır. Günümüzde turizm, devletlerin üzerinde önemle durdukları, politikalar belirledikleri ve ülke ekonomileri içinde önemli bir paya sahip sektöre dönüşmüştür.

1.4. Turizm Çeşitleri

Günümüzde turizm pek çok amaç ve nedenle gerçekleştirilebilen bir faaliyet olarak yer almaktadır. Turizmin, amaca, kalınan süreye, bağlı olduğu nedene dayalı farklı çeşitleri ve sınıflandırmaları bulunmaktadır. Bu çalışmada; turizm çeşitleri arasında yer alan, kültür, sağlık, fuar/kongre, tatil/dinlenme, spor ve inanç turizm çeşitleri ele alınarak incelenecektir.

1.4.1. Kültür Turizmi

Kültür turizmi kavramı; adından da anlaşılacağı üzere değişik kültürleri ve kültür eserlerini görmek üzere gerçekleştirilen seyahatlerin oluşturduğu bir turizm çeşididir (Usta, 2008: 12). Çelik'e (2008: 24) göre ise kültür turizmi; "yaşanılan yer dışındaki kültürleri tanımak, yeni bilgiler edinmek ve kültürel eserleri görmek için yapılan seyahatlerdir." Tanımlardan da anlaşılacağı üzere kültür turizminde, tarihi ve kültürel sanat eserlerinin görülmesi ve farklı kültürlerin tanınması amaçlanmaktadır.

Bir başka tanımda ise; "bir toplumun, bölgenin veya grubun tarihsel, sanatsal, bilimsel veya yaşam tarzı ile tamamen veya kısmen motive olmuş yabancı bir ülkeden gelen kişilerin ziyaretleri" (Günel, Alaeddinoğlu ve Şahinalp, 2009: 276) kültürel turizm olarak ifade edilmektedir.

Günümüzde dünyada pek çok insan yeni kültürleri tanımak, kültürel ve tarihi nitelikteki eserleri görmek amaçlı turizm seyahatleri gerçekleştirmektedir. Diğer bir

ifade ile turizm faaliyetleri içerisinde kültür turizminin payı ve önemi artmakta, hatta diğer amaçlarla gerçekleştirilen turizm faaliyetlerinin içerisinde kültürel amaçlı etkinlikler yer almaktadır.

1.4.2. Sağlık Turizmi

İnsanlar yüzyıllardır hastalıklarına çare bulmak ve tedavi olmak amaçlı seyahat etmişlerdir. Günümüzde oldukça yaygın olarak gerçekleştirilen bir turizm faaliyeti olan sağlık turizmini Şaman (2009: 5); ‘insanların sinirsel ve bedensel yorgunluklarını gidermek ve çeşitli rahatsızlıklarına fayda bulmak için katıldıkları turizm hareketleridir’ şeklinde tanımlamakta ve sağlık turizmini açıklamaktadır.

Bir başka tanımlamada ise; sağlık turizminin dinlenme amaçlı turizm faaliyetleri arasında yer aldığı ifade edilmekte ve “doğanın sağlık verici özelliklerinden yararlanmak isteyen insanların sıcak su, maden suyu, hamam, kaplıca ve bunları tamamlayan kür merkezlerini ve tıbbi hizmetlerin sunulduğu sağlık merkezlerini ziyaret etmeleri” sağlık turizmi olarak tanımlanmaktadır (Usta, a.g.e., s.12).

1.4.3. Fuar/Kongre Turizmi

Ticari faaliyetler çerçevesinde ekonomik beklenti amaçlı fuar ve sergilere katılmak, endüstri ve ticaret tesislerini ziyaret etmek, iş görüşmelerinde bulunmak ve yeni ticari bağlantılar/anlaşmalar kurma amacıyla gerçekleştirilen turizm faaliyetlerine fuar turizmi denilmektedir (Usta, a.g.e., s.13).

Kongre turizmi ise; daha çok uzmanlık gerektiren akademik, siyasi ve bilimsel alanlarda belirli bir konuda bilgi ve görüş alışverişinde bulunmak, bilimsel bir gelişmeyi tartışmak amacıyla düzenlenen toplantı, seminer, sempozyum vb. etkinliklere katılma amaçlı gerçekleştirilen turizm faaliyetleridir (Tunç ve Saç, a.g.e., 25).

Fuar ve Kongre turizm faaliyetleri genellikle gelişmiş veya büyük şehirlerde sezon sonlarında aktif olarak gerçekleştirilmektedir. Ayrıca fuar veya kongreye katılmak amacı ile seyahat edenlerin, buldukları yerlerdeki kültürel ve tarihi eserleri ziyaret etme, çeşitli spor aktivitelerine katılma gibi etkinlikler ile turizmin diğer çeşitlerini de gerçekleştirmek ile birlikte, temelde fuar veya kongreye katılma amacıyla gerçekleştirdikleri turizm faaliyetleridir (Usta, a.g.e., 13-4).

1.4.4. Tatil/Dinlenme Turizmi

Tatil ve dinlenme turizmi birbiri ile doğru orantılı bir turizm çeşididir. Diğer bir ifadeyle; tatil amaçlı gerçekleştirilen turizm faaliyetinde dinlenme, dinlenme amaçlı gerçekleştirilen turizm faaliyetinde de tatil amacı yatmaktadır. Bu bağlamda tatil ve dinlenme turizmi; insanların bedensel ve ruhsal yorgunluklarını gidermek amacıyla doğa, deniz vb. yerlere yaptıkları seyahat olarak tanımlanabilir (Şaman, a.g.e., s.10).

Bu bağlamda, kıyı turizmi, yayla turizmi, dağ ve kış turizmi tatil dinlenme amaçlı turizme örnek olarak verilebilir (Kozak, 2006: 18).

Günümüzde en çok tercih edilen turizm çeşitlerinden birisi olan tatil/dinlenme amaçlı turizm, gerek ülkemizin ve gerekse dünyanın turizm gelirleri arasında önemli bir yere ve paya sahiptir.

1.4.5. Spor Turizmi

Spor turizmi, son yıllarda ilginin giderek artış gösterdiği bir alternatif turizm çeşididir. Bu alanda yapılan akademik çalışmalar 1998 yılından sonra önem kazanmaya başlamıştır. Spor turizmi kişilerin sürekli yaşadıkları yerden ayrılarak spor aktivitelerini seyretmek veya bunlara katılmak amacıyla gerçekleştirdikleri seyahatlerdir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere spor turizminde üç faktör ön plana çıkmaktadır. Bunlar; faaliyetlere aktif olarak katılmak, faaliyetlere katılanları desteklemek ve bu aktivitelerin gerçekleştirildiği mekanları ziyaret etmektir (Öztürk ve Yazıcıoğlu, 2002: 5).

Örneğin; olimpiyatlar, dünya veya Avrupa spor organizasyonları, spor turizmi için verilebilecek en etkin organizasyonlardır. Bu tür sportif faaliyet ve organizasyonlar düzenlendikleri ülkelerde turizm faaliyetlerini büyük ölçüde etkilediği gibi, ekonomik anlamda da ülkelere önemli katkılar sağlamaktadır.

1.4.6. İnanç Turizmi

Dinlerin insanlık tarihinde yer alması ile birlikte kutsal yerleri ve mekânları görme isteğine bağlı olarak gerçekleştirilen seyahatler ile başlayan inanç turizmi; “farklı dinlere mensup insanların, dini ihtiyaçlarını gerçekleştirmek amacıyla inanç çekim merkezlerine yaptıkları seyahatlerin turizm kavramı içerisinde değerlendirilmesi” olarak tanımlanmaktadır (Sargın, 2006: 3).

İnsanların gerek mensubu oldukları dinin kutsal mekânlarını ve gerekse din liderlerinin yaşadıkları yerleri görmek istemeleri sonucunda gerçekleştirilen seyahatler de inanç turizmi kapsamında değerlendirilmektedir (Sezgin, 1995: 9).

Karaman ve Usta'ya (2006: 473-474) göre, din ve turizm arasındaki ilişkinin önemini anlamak için din faktörünün turizm üzerindeki ekonomik ve sosyolojik boyutunu anlamak gerekir. Dinin turizm üzerindeki ekonomik boyutu her zaman için turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeleri cezp etmiştir. Çünkü insanlar dini inançlarının gereklerini yerine getirmek için daha fazla harcama yapmaktadırlar.

Buna göre; ekonomik açıdan hızla büyüyen inanç pazarının seyahat ve konaklama endüstrisinin tüm alanlarını etkilemekte olduğunu ve bu alanların başında tur operatörleri, turizm danışmanlıkları, oteller, toplantı organizatörleri, hava-karadeniz işletmelerinin edindikleri gelirler ile önde gelen işletmeler olduklarını söyleyebiliriz. Buna dayanarak da kitlesel turizm hareketleri ile birlikte inanç turizminin de birçok destinasyona yayıldığını söylememiz mümkündür.

Çalışma konusunun; ‘İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın Değerlendirilmesi’ olması nedeniyle, inanç turizmi ayrıntılı olarak ilerleyen bölümlerde ele alınacaktır.

2. İNANÇ TURİZMİ KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Din, İnanç Kavramı ve Dinler ile İnanç Arasındaki İlişki

Din kelimesinin kökeni dil bilimciler tarafından araştırılmakta olup, Orta İran'dan geldiği, İbranice veya Arapça bir köke dayandığı ileri sürülmektedir. Arapçada dane-yedinü-dinen ve diyaneten şeklinde geçmekte ve Kur'an-ı Kerim'de sunulan anlamları ile boyun eğme, itaat, hesap, kanun, yol ve ibadet gibi anlamlara denk düşmektedir (Aydın, 2002: 11-14).

Kavramsal olarak "Din; Tanrı'ya, doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara, inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurumdur" (Eroğlu ve Kılıç, 2004: 752). Aklı yerinde her insanın kendi istek ve arzusuyla bulabileceği ve gereklerini yerine getirebileceği bir ilahi yaratılış kanunudur (Aydın, 2002: 22-40).

Tarihte dinsiz yaşayan bir toplum görülmemiştir dolayısıyla din, fertler ve toplumlar için en büyük ihtiyaçtır (Adam ve Katar, 2003: 3). Bir disiplin olarak fertlerin ve toplumların hayatında önemli bir rol oynar. Fertlerin ve toplumların yaşayışlarını düzene koyacak tesirli ve etraflı bir kurallar sistemine gereksinim vardır, bu vazifeyi en faydalı şekilde vicdanlara ve kalplere hâkim olan din gerçekleştirmektedir (Pazarlı; 1993: 37-40).

İnanç sistemine bağlı olarak oluşan dini değerler, beklentiler, idealler, tecrübeler, hisler, tavırlar, dinlerin kökleri ve kaynakları, hayat ile din arasındaki bütün ilişkiler, sosyal esasların dinler üzerindeki tesir ve rolleri, din ile bilim, siyaset ve ahlak hatta dinden kurtulma olarak bilinen ateizm gibi bütün hususlar din bilimlerinin inceleme alanına girmektedir. Buna göre din bilimi de bazı alt dallara ayrılarak sınıflandırılabilir (Adam ve Katar, 2003: 4).

Tablo 1.2: Din Biliminin Sınıflandırılması

DİN BİLİMİ	
Dinler Tarihi	Dinlerin doğuşu, gelişmesi, inanç, ibadet ve ahlak sistemleri, kültürler, mezhepler, dinlerin karşılaştırmalı tarihleri gibi konuları ele alır.
Din Fenomenolojisi	Dini fenomenlerin dışa akseden yönlerinden hareket ederek onları sınıflandırma ve isimlendirme işiyle ilgilenir.
Din Sosyolojisi	Din ile toplum arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilerden doğan olguları, dini grupları inceler.
Din Psikolojisi	Dinin fert üzerindeki etkilerini inceler. Fertlerin dinden kaynaklanan tecrübe, his, ideal ve beklentileri gibi konular inceleme alanına girer.
Din Felsefesi	Başta Tanrı inancı olmak üzere, dini inanç ve hükümlerin mantığını ve geçerliliğini ortaya koymaya çalışır.

Kaynak: Adam, B. ve Katar, M. (2003). Dinler Tarihi, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:1151, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:610, s. 4.

Din felsefesi, değer biçeni yani dini fenomenleri doğruluk-yanlışlık bakımından değerlendiren yapısı itibarıyla bu bilim dallarından ayrılmaktadır. Bu nedenle, Din Felsefesini Din Bilimleri içinde görmeyenler de bulunmaktadır.

Din'e veya bir düşünceye bağlı olarak oluşan inancın ise, son derece soyut bir kavram olması, dil ile ifade edilmesini zorlaştırmaktadır. Birbirlerini tam olarak karşılamayan bazı kavramlar, çoğunlukla birbirlerinin yerine kullandıklarından bir tür kavram karmaşası ve yanlış anlaşılmalara meydana gelebilmektedir (Karaca, 1999: 227). İnanç (croyance) kelimesiyle imân (fai – faith) kelimesi birbiri ile karıştırılmaktadır. İnanç, zihnin bir faaliyetidir. İmân ise bir dinin akidelerine ve emirlerine ispat edilmiş hakikatler olarak inanmak ve kabul etmektir (Pazarlı; 1993:13).

İnanç sözlük anlamı olarak farklı ifadelerle karşımıza çıkmaktadır. “Bir düşünceye gönülden bağlı olma, birine duyulan güven duygusu, inanılan şey-görüş-öğreti, Tanrı’ya, bir dine inanma, iman, itikat” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005).

Boratav’a (1997: 7) göre, İnanç, “kişice, ya da toplumca, bir düşüncenin bir olgunun, bir nesnenin, bir varlığın gerçek olduğunun kabul edilmesi” demektir. Görmediğimiz halde Avustralya’nın varlığına inanmak gibi, hissî sebeplerle de inanç meydana gelmektedir.

Hissî sebeplerle meydana gelen ve toplumun tesiri ile beslenen inançlar zamanla gelişmiş ve dağılmışlardır. Buna bağlı olarak, dünyada farklı inanç sistemleri meydana gelmiştir. Bu inanç sistemlerinden bazıları aşağıdaki tabloda sıralanmıştır.

Tablo 1.3: Dünyada Zaman İçerisinde Oluşmuş Bazı İnanışlar

İnanç Sistemi	Köken& Tarihi	Taraftar	Tanrı ve Evren Bakışı	Hayatın Amacı
ATHEİZM	Tarih boyunca görülmektedir.	1,1 milyar	Tanrı ya da ilahi varlık yoktur.	Diğer bir yaşam yoktur. Bu hayat büyük önem taşımaktadır. Sadece insanlar birbirine yardım eder ve problemlerini çözer.
BUDİZM 	Siddharta Guatama (Buddha) tarafından Hindistan’da İ.Ö. 520’de kuruldu.	360 milyon	Çeşitlere ayrılır. Theravada: Tanrı tanımaz Mahayana: Çok Tanrılı Buddha: Hiç bir şey kalıcı değildir.	Acıyı önlemek, aydınlanmayı kazanmak, yeniden doğuşu serbest bırakmak.
ÇİN İNANCI 	Çinin çeşitli bölgelerinde yerli halk tarafından inanılır	394 milyon	Yin ve Yang, mitolojik varlıklar ve halk tanrıları.	Atalarını onurlandıran ve ritüellerle elde edilen makul bir yaşam, huzurlu bir yaşamdan sonra hayat.

<p>HRİSTİYANLIK (KATOLİK, PROTESTAN, ORTODOKS)</p> 	Hz. İsa tarafından İsrail’de anlatıldı.	2 milyar	Baba-Oğul-Kutsal Ruh üçlemesi	Bütün günahlar işlendi ve böylece Tanrı’dan ayrıldı; Kurtuluş, Mesih’e iman, ayinlere katılmak ve iyi işler yapmaktır.
<p>KONFÜÇYÜS’ÇÜLÜK</p> 	Konfüçyüs tarafından İ.Ö. 551-479’da Çin’de devam etti.	5-6 milyon	-	Sadakat, şeref, geleneklere uyarak toplumda bir yer edinmek.
<p>YUNAN DİNİ</p> 	Eski Yunanistan’ın çeşitbölgelerinde görülmektedir.	Yok denecek kadar az sayıda	İsis ve Kibele gibi Doğu Tanrıları	Tanrılara kurban ve fedakarlık yoluyla insan hayatı vardır.
<p>HİNDUİZM</p> 	Hindistan’ın yerli dini olarak günümüze kadar gelmiştir.	900 milyon	En yüce hakikat, birçok tanrı ve tanrıçada gösterilmiştir.	Daha iyi bir yeniden doğuşu keşfetmek, kazanmak.
<p>İSLAMİYET</p> 	M.S.622-Suudi Arabistan	1.3 milyar	Arapça Allah olarak tanımlanan Tek Tanrı inancı	İnsanlar öldükten sonra cenneti kazanmaları için Allah’a itaat etmelidir.
<p>YAHUDİLİK</p> 	İ.Ö.1300 İbranilerin dinidir.	14 milyon	Yahweh, Tek Tanrı inancı	Tanrı’nın buyruklarına itaat ederek etik bir şekilde yaşamak.
<p>ZERDÜŞTÇÜLÜK</p> 	İran’da 6.(MÖ)yy’da ortaya çıkmıştır. Yahudilikten etkilenildiği gözlemlenmektedir.	200 bin	Ahuramazda adında Tek Tanrı, ikili bir dünya görüşü vardır.	İnsanlar iyi ve kötü olmakta serbesttir ama iyi tarafı seçmek zorundadır.

Kaynak: Dünyada Zaman İçerisinde Oluşmuş Bazı İnanışlar

http://www.religionfacts.com/big_religion_chart.htm, Erişim:03.11.2012

2.2. İnanç Turizmi ve Önemi

Turizm bir hizmet sektörü ve çok yönlü bir kavram olarak ülkelerin kalkınmasında önemli rol oynamaktadır. Yüzyıllar önce başlayan turizm hareketleri, günümüz modern dünyasında yeni biçimler, yeni anlayışlar, yeni yöntemler kazanmıştır. Turizm hareketlerinin nedenlerinden biri de inançlardır. Sosyal olayların din kurallarının kapsamında değerlendirildiği ve dinin bütün sosyal davranışlar üzerinde etki gösterdiği günümüzde, turizm hareketlerinin de dinsel bir yönle açıklanması zorunluluğu kendiliğinden oluşmaktadır (Artun, 2009: 1-6).

İnanç turizmini Tunç ve Saç (1998: 24); “Kutsal yerlerin çeşitli dinlere mensup turistler tarafından ziyaret edilmesinin yanı sıra, dini inançları tatmin amacıyla yapılan seyahatler” olarak tanımlamaktadır. Bir başka tanımda ise; “insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışında inanç çekim merkezlerine dini inançlarını tatmin etmek maksadıyla yaptıkları ve bu seyahatleri sırasında genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünü” inanç turizmi olarak tanımlanmaktadır (Çelik, 2008: 23).

Sargın’a (2006: 3) göre ise inanç turizmi; “Kutsal yerlerin bu dinlere mensup turistlerce ziyaret edilmesinin, turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesidir.”

İnanç turizminin tarihsel sürecine bakıldığında, ilk inanç turizmi hareketliliğinin hacılık ziyaretiyle başladığı ve ilk insandan itibaren süregeldiği bilinmektedir. Din olgusu ve inancı içerisinde kutsal yerler, bir toplumun dinî hayatının merkezi olan, insan hayatına yön veren ve anlam kazandıran yerlerdir. Hangi dine mensup olursa olsun veya kişinin dini inancı nasıl olursa olsun insanın yaradılışı gereği kutsal yerlere ihtiyaç duyulmuştur. İnsan bu duyguyu mabedde herhangi bir yerde olduğundan daha yoğun hissetmektedir. Çünkü kutsal yerler ilahi âlemlerle dünyevi âlemin kesiştiği, Tanrı ile insanın bir nevi buluştuğu ve kişinin kendisini huzurda hissettiği yerlerdir (Erbaş, 2002: 98).

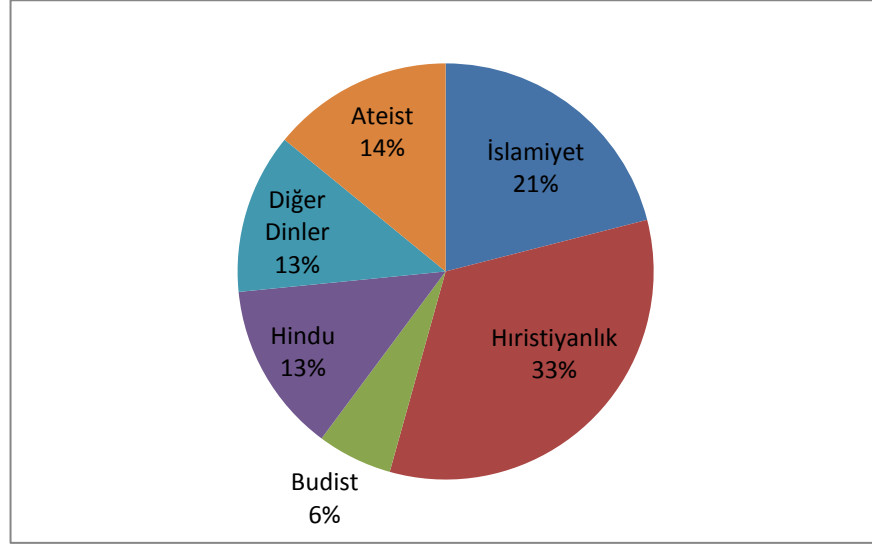
İnsanlar ilk çağlardan itibaren kutsal törenler ve dini toplantılar için bir araya gelmektedir. Hemen hemen bütün dinlerin turizm seyahatleri açısından zengin bir geçmişi bulunmaktadır dolayısıyla inanç turizmi veya dini seyahatler, tatil

endüstrisinde en hızlı büyüyen alanlardan biri olmuştur. Hac yolculuğu olarak da adlandırılan bu seyahatler için Kutsal Topraklar, Vatikan ve Mekke önemli örneklerdendir.

2.2.1. Dünyada İnanç Turizmi

Dünyada İslam ve Hıristiyan inancına sahip yaklaşık üç milyar insanın yaşadığı tahmin edilmektedir. Geçmişten bu yana çeşitli nedenlerle farklı inanışlara sahip olan dinlerin dünya üzerindeki dağılımı aşağıdaki şekilde yer almaktadır.

Şekil 1.1: Dünyadaki Çeşitli İnanışların Dağılımı

Kaynak: Dünyadaki çeşitli inanışların dağılımı

http://www.religionfacts.com/big_religion_chart.htm, Erişim:03.11.2012

Hıristiyanlık %33.32, İslamiyet %21.01, Ateist %14.09, Hindu %13.26, Diğer Dinler %12.48, Budist %5.84 şeklinde grafiğin açılımını yapmak mümkündür. Dini yerleri görmek için yılda 300 milyon kişi seyahat etmekte, ortalama 13 milyar avro harcama yapıldığı belirtilmektedir (Toksoy, 2011: 38).

Şekil 1.1’de de görüldüğü üzere, dünya üzerinde en yaygın olan Hıristiyanlık dinine mensup Hıristiyanların, inanç turizmi kapsamında ziyaret ettikleri yerler tablo 1.4’te detaylı olarak verilmektedir.

Tablo 1. 4: İnanç Turizmi Kapsamında Hıristiyanların Gittikleri Yerler

Hıristiyanların gittikleri yerler	(Milyon kişi)
Guadalupe (Meksika)	10
Lourdes (Fransa)	7
San Pedro (Vatikan)	7
S. Giovanni Rotondo (İtalya)	7
Darusselim	6
Basilica San Francisco de Asis	5,5
Fatima (Portekiz)	4,5
Santiago de Compostela	4,5

Kaynak: Toksoy, İ. (2011). Resort Aylık Turizm ve Seyahat Endüstrisi Dergisi, Sayı: 98 S. 38

Tablo 1.4’te görüldüğü üzere, Hıristiyanların inanç turizmi kapsamında ziyaret ettikleri yerler arasında Guadalupe (Meksika) 10 milyon ziyaretçisi ile ilk sırada yer almakta, Lourdes (Fransa), San Pedro (Vatikan), S. Giovanni Rotondo (İtalya) yaklaşık olarak 7 milyon ziyaretçi almaktadır.

Son dönemlerde Müslüman, Hıristiyan, Ermeni ve diğer din ve mezhepler için geliştirilen özel proje ve ürünler yaygınlaşmaktadır. Örneğin İspanya’da Mayorka’da ‘Hıristiyan Disneyland’, Türkiye’de Van Ahtamar’da Ermeniler için ‘kutsal haç’lı kilise, Malezya, Endonezya’da İslami esaslara göre çalışan oteller yapılırken, Avusturya gibi ülkelerde helal et satışı yapan restoranlar faaliyet göstermeye başlamıştır. Farklı ülkelerde gündeme gelen bu projelerin ortak noktasının ‘din motifli’ olması dikkat çekmektedir (Toksoy, 2011: 36-37).

Gerçekleştirilen projeler ve yapılan çalışmaların yanı sıra turizmin gelişimi için uluslar arası iç turizmden önce ulusal iç turizmin gelişimi sağlanmalıdır. Buna bağlı olarak, Orta Doğu Ülkeleri’nin Helal Turizmi geliştirmek için öncelikle ulusal alanda somut adımlar atması önem taşımaktadır. Örneğin, Dubai Ice Bar Batı konseptine göre oluşturulmuştur ama Helal turizme uygun olarak alkol hizmeti verilmemektedir (Jeffery ve Bremner, 2007: 18-21).

İslam dininde, Kurban Bayramı'nda Mekke şehrinde yapılan ibadetler ve Kâbe'nin ziyaretinin farz olması, Suudi Arabistan'ın hac gelirlerinden büyük kazanç sağlamasında etkili olmaktadır. Musevilerin Noel'de Kudüs'teki Ağlama Duvarı'nı ziyaret etmeleri, Hıristiyanların Vatikan'da Papa'nın yönetiminde 24 Aralık'tan itibaren bir hafta süren Noel ibadetleri, bu mekanların özellikle bu dönemlerde yoğun ziyaretçi akınına uğramasına sebep olmaktadır. Dünyanın pek çok yeri için bu örnekleri çoğaltmak mümkündür (Sargın, 2006: 3).

Önemli inanç merkezleri, çalışma kapsamında yer alan 'Dünyadaki önemli inanç turizmi merkezleri' başlığı altında detaylı olarak ele alınacaktır.

2.2.2. İslam Dünyasında İnanç Turizmi

Türkiye toprakları İslam dinine inananlar için çok önemli bir merkezdir. Bin yılı aşkın bir süre bu topraklara egemen olan Türk-İslam kültürünün ve altı yüzyıl İslam dininin önderliğini yapmış, bir dünya imparatorluğu olan Osmanlı Devletinin ortaya koyduğu dini eserler yanında, manevi kimliği yüceltilmiş 'evliya' olarak nitelenen insanlara ait semavi dinler açısından önemli olan ziyaret yerleri, camiler, yatırlar, türbeler hemen her şehrimizde kutsal mekânlar olarak bulunmaktadır (Sargın, 2006: 4).

Bu zengin coğrafyada yer alan Türkiye, sahip olduğu tarihi eserler ve kutsal yerler ile her yıl inanç turizmi kapsamında ülkemize gelen her bin turistten altısını misafir etmektedir. Diğer bir ifade ile ülkemize her yıl inanç turizmi kapsamında yaklaşık 150-200 bin yabancı turist gelmektedir (Türsab, 2006: 1-2).

Ayrıca İslam dininde haccın bir farz haline getirilmesi, Peygamber Efendimizin Hadis'lerinde seyahat adabı ve seyyaha yardım konularından bahsedilmesi, İslamiyet'te seyahat konusunun üzerinde fazla durulan bir husus olduğunu göstermektedir.

2.3. İnanç Turizminin Gerekliliği ve Katılma Nedenleri

Turizm kapsamında gidilecek ülkenin veya bölgenin seçiminde kişilerin ilgi alanı ve amaç önemli bir etkiye sahiptir. Kişilerin seyahat etme nedenleri farklılık göstermekle birlikte, dini-inanç amaçlı seyahatler 20. yüzyılın son çeyreğinde büyük gelişmeler göstermiştir. Özellikle 1990'lı yıllarda dini-inanç amaçlı turizmde büyük gelişmeler yaşanmıştır. 1994 yılına kadar yıllık inanç turizmi katılımcı sayısı 4.4 milyon kişi iken bu sayı giderek artmış 2006 yılına gelindiğinde yıllık 14.7 milyon kişiye yükselmiştir (Güzel, 2010: 90).

Temelde insanları inanç turizmine yönlendiren nedenleri Güzel şu şekilde sıralamaktadır (Güzel, a.g.e., 90-92):

- Hac ziyaretinin yerine getirilmesinin vereceği manevi rahatlık,
- İnsanların kendi dinlerine mensup kişilerle tanışma ve buluşma isteği,
- Dini vazifelerini yerine getirmek,
- İnsanların kendi dinlerine ait önemli merkezleri görme isteği,
- Günahlarından kurtulmak ve Allah'a isteklerini bildirmek isteği olarak ifade edilmektedir.

İnsanları inanç turizmine yönlendiren nedenleri Aksoy ise dört ana başlık altında sınıflandırmaktadır (Aksoy, 1998: 8-10):

Psikolojik Nedenler; İnsanoğlunun doğasında merak ve gerçeği keşfetme duygusu ağır basmaktadır. İnançını pekiştirmek, kutsal sayılan yerleri görmek, kutsal yerlerde ibadet etmek gibi psikolojik etki ve baskılar nedeniyle insanlar inanç turizmine yönelmektedir (Aksoy, a.g.e., s.8).

Dinlerin Çıkış (Arz Kaynakları)Noktalarının Zenginliği; Gerek tarihi önemi ve gerekse dini açıdan dünyada dört şehir önem taşımakta ve her yıl milyonlarca insanı cezp ederek kendilerine çekmektedir. İstanbul, Mekke, Kudüs ve Roma her yıl pek çok dinden insanın inanç turizmi kapsamında ziyaret ettiği önemli inanç turizm

merkezleridir. Ayrıca, her din açısından önem taşıyan dünyadaki pek çok yer inanç turizmi kapsamında milyonlarca insanı misafir etmektedir (Aksoy, a.g.e., s.9).

Dini Gün ve Bayramlar; İlahi dinlerin çoğunda dini öneme sahip günler ve bayramlar bulunmaktadır. Dinlerin temel felsefesinde bu önemli gün ve bayramlarda insanların bir araya gelip kaynaşması, topluca ibadet etmeleri gerektiğinden bu günler kutsal tatil günleri olarak belirlenmiştir. İslam dininde; Cuma günleri kutsal sayılmış, Ramazan ve Kurban Bayramlarının olduğu günler tatil edilmiştir. Yine Kurban Bayramı döneminde Hac görevi Müslümanlara farz kılınmıştır. Özellikle İslam ülkelerinde bu kutsal günlerde bir arada olmak, toplu ibadet etmek bir görev olduğundan inanç turizmi açısından hareketli ve yoğun olan günlerdir. Hıristiyanlar için Hz. İsa'nın doğum günü nedeniyle Aralık ayının son haftası kutsal gün olarak kutlanılmakta ve bu dönemde inanç turizmi açısından hareketlilik yaşanmaktadır. Yahudiler için cumartesi günleri kutsal gün olarak kutlanırken, 'Roşaşana' denilen yılbaşı bayramı inanç turizmi açısından önem kazanmaktadır (Gökdeniz, 2001: 10).

Dini Yayma Çalışmaları; Gerek dinlerin peygamberleri ve gerekse peygamberlerden sonra gelen inananlar inandıkları dini yaymak adına seyahatler gerçekleştirmişlerdir. Günümüzde de halen misyonerlik olarak tabir edilen dini yayma çalışmaları, inanç turizminin nedenlerindedir (Aksoy, a.g.e., s.10).

2.4. Turistlik ile Hacılık Arasındaki İlişki

Hac, Türk Dil Kurumu'na (2005) göre "Genellikle tek tanrılı dinlerde kutsal olarak tanınan yerlerin, o dinden olanlarca yılın belli aylarında ziyaret edilmesi" şeklinde ifade edilmiştir. Bu ziyaretler dinlerin var oluşu boyunca süregelmiştir. Fiili olarak tarihi Orta Çağ'da popülerlik kazanmıştır (Rojo, 2007: 2). Bugün ise hac geleneksel dini ya da modern laik bir yolculuk olarak kabul edilmektedir (Kong, 2009: 324-327).

Turizmi ve hacı iki karşı uç noktalarda sınıflandırarak benzer noktalar bulmaya çalışan Adler ve diğer birçok yazara göre, bu iki noktanın biri kutsal (a), diğeri ise laik veya kutsal olmayan alanlar (e) olarak nitelendirilmiştir.

Tablo1. 5: Hacı - Turist İlişkisi

Hac		Dini Turizm		Turizm
a	b	c	d	e
Kutsal		İnanç/Kutsal Olmayan Temel Bilgiye Dayalı		Laik, Dünyevi
a)dindar hacı	b)hacı>turist	c) hacı = turist	d)hacı<turist	e)laik turist

Kaynak: Rojo, D. M. (2007). Religious Tourism: The Way to Santiago, MA European Tourism, Management Bournemouth University, S. 14

Yukarıdaki tablo günümüzdeki düşüncenin geçici bir yorumudur. İki sonsuz nokta (kutsal-laik) arasında yer alan (c) noktası dini turizm olarak adlandırılmıştır. Bu durum gezgincinin çok yönlü ve değişik güdülerini yansıtmaktadır. Gezgincinin ilgi ve aktiviteleri turist niteliğinden hacılığa, hacılıktan turist niteliğine dönüşebilir, (b) noktasında, turistler daha çok hacı ve tersine olarak (d) noktasında hacıdan daha çok turist olunmaktadır.

Hıristiyanlık için, Kudüs, Roma; İslamiyet için, Mekke ve Medine; Yahudilik için Kudüs önemli din ve hac merkezleridir (Atasağun, 1996: 63). Dini inançları nedeniyle, Hac görevlerini yerine getirmek amacıyla büyük turist akımları çeken başlıca dini merkezler, ortaya çıkan dinsel amaçlı büyük göç hareketleri ile ekonomik ve sosyal bakımdan ülkeleri etkilemekte, özellikle ödemeler dengesindeki açıkları sürekli olan ülkelere ekonomik imkânlar yaratmaktadır (Artun, 2009: 1-6).

Günümüzde artan nüfus ile birlikte dünyevi olayların kişiyi yorması, kişilerin dinlerine daha çok bağlanmaları sonucu hac şartını yerine getirme istemleri, turistik öğelerin konforunun gelişen teknolojiyle artması, çalışma koşullarının geçmişe göre daha da düzenli olması ile kültürel eksikliği tamamlamaya yönelik gibi genel nedenlerle tüm dinlerde hac olgusu önem kazanmaktadır (Tümbek, 2009: 139).

Görüldüğü üzere Hac, toplumsal ve siyasal bir kavram olarak incelendiğinde, üç büyük din açısından iletişim tarihlerinin bir parçası olarak önem taşımaktadır. Ancak hac ve turizm olgusu arasındaki bütünlüğün sağlanabilmesi için ekonomik,

sosyal, kültürel, siyasal, dinsel gibi tüm şartların sağlıklı bir şekilde yerine getirilmesi gerekmektedir.

3. İNANÇ TURİZMİNİN SINIFLANDIRMASI

İnanç turizmi sınıflandırılmasında farklı şekiller bulunmakla birlikte, genellikle kişinin kendi ülkesinden başka bir ülkeye gitmesi (Pasif İnanç Turizmi) veya turistlerin başka ülkelerden o ülkeye gelmeleri (Aktif İnanç Turizmi) olarak sınıflandırılması mümkündür (Kaya, 1996: 5).

3.1. Aktif İnanç Turizmi

Dini inançları gereği ihtiyaçlarını gidermek için seyahate başka bir ülkeye giden kişinin o ülkede turizm kavramı içerisinde yer alan unsurlardan yararlanması, gidilen ülke açısından ‘Aktif İnanç Turizmi’ olarak değerlendirilebilir. Bir başka ifadeyle, dini mekânlara sahip ülkeye, dini ihtiyaçlarını karşılama amaçlı başka ülkelerden turistlerin gelmesi o ülke açısından aktif inanç turizmidir (Kaya, a.g.e., s.5). Konuyu bir örnekle açıklamak gerekirse; Hac mevsimi döneminde hac görevini yerine getirmek için Mekke’ye yapılan seyahatler, Suudi Arabistan açısından aktif inanç turizmidir.

3.2. Pasif İnanç Turizmi

Dini inançları gereği ihtiyaçlarını gidermek için seyahate başka bir ülkeye giden kişinin o ülkede turizm kavramı içerisinde yer alan unsurlardan yararlanması, kişinin ülkesi açısından ‘Pasif İnanç Turizmi’ olarak değerlendirilebilir. Bir başka deyişle, aktif inanç turizminin tersine kişi dini ihtiyaçlarını gidermek için yurt dışına çıktığında kendi ülkesi açısından pasif inanç turizmi söz konusudur (Kaya, a.g.e., s.5-6). Yine konu için aynı örneği verdiğimizde hac görevi için Mekke’ye giden her hacının seyahati kendi ülkesi açısından pasif inanç turizmidir.

4. DÜNYADAKİ ÖNEMLİ İNANÇ TURİZMİ MERKEZLERİ

İnanç turizmi denildiğinde ilk akla gelen semavi dinlerin hac ziyaretleridir. Her yıl milyonlarca insan inanç turizmi amacıyla dünyanın çeşitli yerlerinde yer alan kutsal mekânlar veya yerlere seyahatler gerçekleştirmektedirler. Müslümanlıkta Mekke ve Medine, Hıristiyanlıkta; İsrail-Kudüs, Demre-St. Nicolas, Tarsus-St.Pavlus, Vatikan, İtalya-Assisi , Portekiz-Fatima, Selçuk-Efes, Fransa-Lourdes, Yahudilikte İsrail-Kudüs, Hinduizm’de Ganj ve Yamuna nehirleri, Brahmanlıkta Benares, Budizm’de Japonya-Şikoku, Çin-Kailas Dağı günümüzde dünya inanç turizminin en önemli merkezleri olarak her yıl milyonlarca turisti ağırlamaktadır (Sargın, 2006: 3-5).

4.1. Vatikan ve Assisi

Vatikan, İtalya’nın Roma kenti içerisinde yer alan, başkanlığını Papa’nın yaptığı dünyanın en küçük devletidir. Aynı zamanda Hıristiyanlık dininin mezheplerinden olan ve günümüzde yaklaşık 900 milyon taraftarı bulunan Katolik mezhebinin merkezi ve günümüzde en önemli inanç turizmi merkezlerinden biridir. Her yıl 24 Aralık’ta başlayan Noel haftasında Katolik Hıristiyanlar hacı olmak için Vatikan’a gelerek Papa’nın düzenlediği ayinlere katılmaktadır (Tilson, 2001: 6).

Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından 2007'nin "Dünya Mevlana Yılı" ilan edilmesinin ardından Roma, Mevlana’nın anılması ile ilgili etkinliklere ev sahipliği yapmıştır. Bu kapsamda; Roma’da Vatikan’a ait Cancellaria Sarayı’nda sema gösterisi yapılmıştır (Tümbek, 2009: 141).

İtalya’da bulunan Assisi’deki Aziz Francis ve Aziz Clare mezarları ise Hıristiyanlar için kutsal olarak kabul edilmektedir. Her yıl yaklaşık 3-4 milyon turist kutsal saydıkları bu mezarları ziyaret etmektedirler. Katolik Hıristiyanlar için önem taşıyan bu iki mezar inanç turizmi açısından İtalya’nın en önemli merkezleri arasında yer almaktadır (Tilson, a.g.e., 7-8).

4.2. Kudüs

Bir ibadet şehri olan ve kutsal, temiz anlamına gelen Kudüs, 1918 yılında Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmıştır. Ancak Ortadoğu'da sorun yaşanmadığından Kudüs hac güzergâhında uzun yıllar yer almıştır. 1967 yılındaki Arap-İsrail Savaşı'nda Kudüs'ün Müslümanların elinden çıkması üzerine hac yolculuğu sekteye uğramıştır. Güzergâh 1980'de Kudüs'ün başkent ilan edilmesinden sonra Suriye'den Irak'a kaymıştır. 1990'dan itibaren de hacılar uçaklarla kutsal topraklara ulaşmıştır (Tümbek, 2009: 141). Tevhid akidesinin merkezi olan Kudüs, üç monoteistik (tek tanrılı) din olan Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'da önemli bir yere sahiptir (El-Khatip, 2004: 110).

Yahudiler için Kudüs'te bulunan Batı Duvarı diğer adıyla Ağlama Duvarı, her yıl akın akın turistin inanç turizmi kapsamında burayı ziyaret etmesini sağlamaktadır. Duvarın Yahudiler için önemini tarihçesi ile anlamak daha kolay olacaktır.

“Yahudilerin, Süleyman aleyhisselamin Kudüs'te yaptırdığı Beyt-ül-Makdis (Mescid-i Aksa)ten kaldığına inandıkları ve kutsal kabul ettikleri duvardır. İ.Ö.6. yüzyıl başında Babil hâkimiyeti esnasında baskılara daha fazla dayanamayan Yahudilerin başkaldırması sonrasında, Babilli ileri gelenler bu mabedi yıkmaya karar veriyor ve Yahudi toplumunun liderlerini Babil'e sürüyorlar. Pers egemenliğinin başlamasıyla birlikte Yahudiler bu kutsal topraklara geri döner ve neredeyse yok edilen bu mabedi onarırlar. O günden bu yana mabet tüm Yahudileri birleştiren en kutsal yer olarak varlığını sürdürmektedir. Günümüzde gördüğümüz duvar ise İ.Ö. 1.yüzyılda Kral Herod döneminde 480 m. uzunluğunda, 280 m. genişliğinde bir alana inşa edilen yeni mabedin dış batı duvarıdır. Zira bu yeni mabet de İ.S. 70.yılında Romalı General Titus tarafından yerle bir ediyor ve bu olaya Yahudiler yaklaşık iki bin yıldan beri, bu mabedin ayakta kalan batı duvarı önünde ağlıyorlar ve meşhur “ağlama duvarı” da adı buradan geliyor” (<http://www.turizmguancel.com.tr/> Erişim:08.11.2013).

Müslümanlar için Kudüs en az Yahudiler ve Hıristiyanlar kadar önemli ve kutsal bir şehirdir. Birincisi; avlusunda Kubbetü's Sahra'yı (taş kubbe) da içine alan Mescid-i Aksa'yı (en uzak mescit) barındırmaktadır.

“Bu taş(muallak taşı) Hz. Süleyman'ın oğlu İsmail'i Tanrıya kurban etmek üzere olduğu ve gökten bir koyunun gönderildiği hikâyeye konu olan taştır. Aynı zamanda bu taş, Hz. Muhammed'in Miraç olayında üzerine basarak göğe yükseldiği ve ayak izinin bulunduğu taştır. Bütün bunlara ek olarak, İslam dinine göre mahşer günü Azrail'in gelerek üzerinde borusunu üfleyeceği yer de burasıdır. Bütün bunlar, neden Müslümanların Mekke'nin alınmasından önce burasını kible olarak kabul etmekte olduğunu göstermektedir” (<http://www.turizmguancel.com.tr/> Erişim:08.11.2013).

Ayrıca İslam'ı kabul eden sahabelerin ilk kiblesi, yeryüzünde inşa edilen ikinci ibadethane ve Mekke ve Medine'den sonra en önemli üçüncü kutsal mekandır (Tümbek, 2009: 142, El-Khatip, 2004: 111). İkincisi; Kudüs Kur'an'ın da ifade ettiği gibi, Hz. Muhammed'in Mekke'den Kudüs'e gece vakti yaptığı mucizevi yolculuğa (İsra) tanıklık etmiş ve İslam kaynaklarına göre, Hz. Peygamber Kudüs'ten göklere çıkmıştır. Üçüncüsü ise İslam'ın beş direğinden biri olan günlük beş vakit namaz ile Kudüs arasında özel bir bağ mevcuttur. Bütün İslam dünyasında günde beş defa eda edilen namaz, Hz. peygamber ile Musa arasındaki bir konuşmadan sonra, Mi'raç esnasında farz kılınmıştır (El-Khatip, 2004: 110-111).

Hıristiyanlar açısından da Kudüs kutsal bir şehir olarak inanç turizminde büyük öneme sahiptir.

“Hz. İsa'nın şehre girmeden önce havarileriyle toplanıp kehanetlerini açıkladığına inanılan bu kutsal toprak parçasında bugün 'Tüm Uluslar Kilisesi' adında bir ibadethane yer almaktadır. Bu kilisenin özelliği, dünyanın her köşesinden getirilen Meryemana mozaiklerini içeriyor olmasıdır” <http://www.turizmguancel.com.tr/Erisim:08.11.2013>).

Kudüs barındırdığı tarihi ve dini dokuyu ülkede yaşanan politik ve siyasi sıkıntılar nedeniyle son dönemde değerlendirememektedir. Devlet ülkenin zedelenmiş “güven” imajını tazelemek için birçok tanıtım faaliyetinde bulunmakta ve bu amaçla birçok kurum ve kuruluşla irtibata geçmektedir (Türsab, 2006: 1-12).

4.3. Mekke ve Medine

Dünyadaki inanç turizminin yoğun olarak yapıldığı ve bu konuda verilebilecek en önemli örnek, İslamiyet'in doğduğu Mekke şehri ve Hz Muhammed'in (s.a.v.) hicret ettiği Medine'dir. Hz İbrahim'in inşa ettiği Kâbe'nin Mekke'de olması sebebiyle İslamiyet'te farz olan hac görevini yerine getirmek için her yıl iki milyondan fazla Müslüman Mekke ve Medine şehirlerine gitmektedir (Tilson, a.g.e., s.36). Tuik Uluslararası hizmet sektörü dağılımı 2012 verileri'ne göre, seyahat amaçlı ziyaretçi oranı %70,3 iken, bu oranın % 55'i Mekke'yi ziyaret ederek Hac görevini yapmak ve bu kutsal deneyimi yaşamak isteyenlerden oluşmaktadır.

Tarihi kaynaklara göre Mekke'nin bulunduğu alana ilk yerleşenler Hz. İbrahim peygamberin eşi Hz. Hacer ve oğlu Hz. İsmail'dir. Daha sonra Şam tarafında bulunan Cürhüm kabilesinin bir grubu da buraya yerleşmiştir. Mekke'de inanç turizminin etkisiyle şehirselleşme anlamında önemli ve köklü değişikliklerin olduğu iki dönem vardır (Özşahin, 2012: 10-12):

İslamiyet'ten önceki dönem, Hz. İbrahim'in Kâbe'yi inşa etmesinden (M.Ö. 2000), İslamiyet'in doğuşuna kadar olan dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde şehirselleşen alan Kâbe'nin çevresiyle sınırlanmıştır. Yani inanç turizmine bağlı olarak Kâbe merkezli bir şehirselleşme alanının geliştiği dönemdir.

İslamiyet'ten sonraki dönem ise Hz. Muhammed'e (s.a.v.) peygamberlik görevinin verildiği 610 yılında başlar ve günümüze kadar devam eder. Bu dönemde Kâbe'nin inşa edilmesi ve hac olayının başlaması ile ilgili sürece ek olarak, Hz. Muhammed'e (s.a.v.), diğer önemli İslam şahsiyetlerine ve devletlerine ait mekânlarında inanç turizmine yönelik değeri ve önemi artmıştır. Artık insanlar bu mekânları da ziyaret etmeye başlamışlardır. Bu mekânlar, Sevr dağı ve Sevr mağarası, Nurdağı ve Hira mağarası, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğduğu ev, Cin mescidi, Cenneti Mualla mezarlığı, Arafat meydanındaki Rahme tepesi (Cebeli Rahme) ve Nemire Mescidi, Mina bölgesindeki Hayf ve Akabe camileri ile müzdelife'dir.

4.4. Fatıma

Kutsallığı Hz. Meryem'in burada görünmüş olmasından kaynaklanan Portekiz'deki Fatıma şehrine yapılan hac, değişik söylemlerin karşı karşıya geldiği, sadece kutsal mekanlara yapılan bir seyahat değildir. Şahsi problemlerinin çözümünü Hz. Meryem'den bekleyen hacılar, Kilise veya Tanrı adına kutsalın kontrolünü ellerinde bulduklarını iddia eden din adamları bu sürecin bir parçasıdır (Yel, 2006: 5-20).

1917 yılında, Portekiz'in Estremadura eyaleti Fatima köyünde yaşandığı öne sürülen bir mucize ile inanç turizminin önemli merkezlerinden biri olmuştur.

1917 yılında Fatima köyünde yaşayan üç çocuğa Meryemana'nın görünmesi ve bu çocuklara üç önemli olayın sırrını vermesi ile başlayan süreç, pek çok Hıristiyan'ın mucize beklentisi ile köye akın etmesine neden olur. 13 Ekim 1917 günü beklenen mucize gerçekleşir ve yağmurlu bir havada, güneşin birden ortaya çıkması ve sağa sola hareket ederek ardından kendi eksenini etrafında ateş topu olarak dönmesi 'Fatima Güneş Mucizesi' olarak tarihe geçer. Bu olaydan sonra her yıl 13 Mayıs-13 Ekim tarihleri arasında mucize bekleyen yaklaşık 6 milyon Hıristiyan turist, Fatima köyüne inanç turizmi kapsamında hac ziyaretleri gerçekleştirmektedirler (http://www.portugal.com/fatima/, 28.11.2013).

Semavi dinler açısından Türkiye'de de kutsal sayılan pek çok yer ve mekân bulunmaktadır. Selçuk- Meryemana, Van-Akdamar, Demre-St. Nicolas, Tarsus St. Pavlus, Antakya-Saint Pierre Kilisesi, Trabzon-Sümela Manastırı, Konya-Mevlana Türbesi, İstanbul-Neva Şalom Sinagogu bunlardan sadece bazılarıdır. İnanç turizmi kapsamında kutsal yerler olarak dünya turizminde önemli kabul edilen bu merkezlere, çalışmanın Türkiye'de İnanç Turizmi Merkezleri başlığı altında inceleneceğinden, bu bölümde detaylandırılmamaktadır.

5. TÜRKİYE'DEKİ ÖNEMLİ İNANÇ TURİZMİ MERKEZLERİ

Üç semavi dinin izlerinin bulunduğu Türkiye'de; Museviler için İstanbul (Neve Şalom Sinagogu, Yanbol Sinagogu, Zülfaris Sinagogu, Ahrida Sinagogu) başta olmak üzere Hatay (Antakya Musevi cemaatinin kullandığı 500 yıllık havrada el yazması bir Tevrat da var) ve Şanlıurfa (Harran, Museviler açısından Hz. İbrahim, Hz.Yakup ve Hz. Musa'nın yaşadığı topraklar olması nedeniyle Arz-ı Mevdut yani Hz. İbrahim'den dolayı vaat edilmiş topraklar içerisinde kalan en önemli merkezlerden biridir), Hıristiyanlar için İzmir (Efes, Meryem Ana Kilisesi, Antalya Demre St. Nicolas Kilisesi, Tarsus St. Pavlus Anıt Müzesi), İstanbul (Ayasofya Müzesi), Antakya (Saint Pierre Klisesi), Trabzon (Sümela Manastırı), Van (Akdamar Kilisesi), Mardin (Deyrulzafaran) ve İstanbul'un sahip olduğu birçok kutsal mekân ibadet ve inanç turizmi açısından önem taşımaktadır. Müslümanlar için kutsal sayılan ve İslam dünyasının kültürünü yansıtan önemli eserler barındıran başlıca merkezler

arasında ise; İstanbul (Topkapı sarayında kutsal emanetler, Süleymaniye Camii), Konya (Mevlana Türbesi), Kayseri (Kurşunlu Camii), Bursa (Ulu Cami ve Yıldırım Beyazıt Külliyesi), Nevşehir (Hacı Bektaş-ı Veli Külliyesi), Diyarbakır (Ulu Camii), Erzurum (Yakutiye Medresesi), Edirne (Selimiye Camii), Siirt'te (Tillo ve Veysel Karani Türbesi) bulunmaktadır (Papur, 2009: 473-479).

5.1. Selçuk-Efes ve Meryemana Kilisesi

İzmir ili Selçuk ilçesi sınırları içerisinde kalan antik Efes kenti dünyanın en büyük antik kentlerinden birisidir. Dünyanın en zengin açık hava müzesi olan antik Efes pek çok yerli ve yabancı turistin ilgisini çekmekte ve her yıl binlerce turiste ev sahipliği yapmaktadır. Yine Selçuk ilçesi içerisinde bulunan Artemis Tapınağı, St. Jean Bazilikası, Selçuk İsa Bey Camisi ve Meryem Ana Evi gerek kültür turizmi ve gerekse inanç turizmi kapsamında ziyaret edilmektedir.

Selçuk'da, Efes antik kentinin hemen yanı başında bulunan, Azize Meryem Ana'nın kaldığına inanılan Meryem Ana Evi, 1967 yılında Papa VI. Paul ve 1979 yılında Papa II. Jean Paul tarafından ziyaret edilmiştir. Vatikan tarafından kutsal ilan edilen Meryem Ana Evi, her yıl 15 Ağustos tarihinde, dünyanın dört bir yanından hacı olmak için gelen pek çok Hıristiyan'ın inanç turizmi kapsamında ziyaret ettiği kutsal bir yer olmuştur (Güzel, 2010: 96).

“Panaya Kapulu olarak da adlandırılan evin M.S.4. yüzyılda inşa edildiği sanılmaktadır. Hz. İsa annesini St. Jean'a teslim etmiştir. Hz. Meryem'i kaçıran St. Jean çağın en büyük kenti olan Efes'i seçmiş ve onu Bülbül Dağı eteklerinde sık ağaçlarla kaplı bir köşede yaptığı kulübede gizlemiştir. Hz. Meryem'in 101 yaşına kadar burada yaşadığı ve öldüğü kabul edilir. Hıristiyanlığın yayılmasından sonra burada "Haç" şeklinde bir kilise inşa edilmiştir” (<http://turizmgüncel.com.tr>, Erişim: 12.11.2013).

5.2. Tarsus-Saint Pavlus Kilisesi ve Anıt Müzesi

Hıristiyanlıkta en önemli kişi kuşkusuz Hz. İsa'dır. Hz. İsa'dan sonra gelen ikinci önemli kişi'nin ise özellikle Hıristiyan Ortodokslar için büyük öneme sahip olan Saint Pavlus olduğunu söyleyebiliriz. St. Pavlus M.S. 1. yüzyıl içinde Tarsus'ta

doğmuştur. Önceleri Hıristiyanlığa karşı olan ancak M.S. 35 yılında Şam'a yaptığı yolculuk sırasında Hz. İsa'nın kendisine görünmesinden sonra Hıristiyan olduğuna inanılmaktadır. M.S. 45 yılından itibaren 10 yıl boyunca Hıristiyanlığı yaymak için üç uzun misyonerlik gezisi yaparak Anadolu'yu dolaşır. Hıristiyanlığa karşı olan Roma yönetimince tutuklanarak M.S. 67 yılında kafası kesilerek idam edilir ve vücudunun bugün Tarsus sınırları içerisinde kalan St. Pavlus Kilisesinin önünde yakıldığı rivayet edilmektedir (Bingöl, 2007: 208-231).

Günümüzde St. Pavlus Kilisesi ve Anıt Müzesi Ortodoks Hıristiyanlar için kutsal bir mekân olarak kabul edilmekte ve inanç turizmi kapsamında hac ziyareti gerçekleştirilmektedir. Her yıl Haziran ayının sonunda Tarsus'ta St. Pavlus Sempozyumu düzenlenmektedir (Bingöl, a.g.e., s.231).

5.3. Van-Akdamar Kilisesi

Uluslararası inanç turizm hareketleri içerisinde önemli bir yere sahip olan alanlardan biri de, kendisi ile aynı adı taşıyan Akdamar adasında bulunan, Akdamar kilisesidir. Ermeni halkı için çok önemli olan ve hac merkezi olarak kabul edilen, 2007 yılında restore edilip 95 yıl aradan sonra 2010 yılında tekrar ayine açılan Akdamar kilisesi inanç turizmi açısından büyük bir potansiyel oluşturmaktadır (Kaya, Cankül ve Demirci, 2013: 14).

Ortaçağ Hıristiyan sanatında önemli bir yeri olan Akdamar Kilisesi, kutsal Haç adına Vaspurakan Kralı 1.Gagik tarafından Keşiş Manuel'e yaptırılmıştır. Kilisenin kuzeydoğusundaki şapel 1296-1336 tarihlerinde; batısındaki Jamaton 1793 tarihinde; güneyindeki çan kulesi ise 18. yüzyıl sonlarında ilave edilmiştir. Kilisenin figürlü repertuarı oldukça zengindir. Bunun yanında, İncil ve Tevrat'tan alınmış çeşitli sahneler bulunmaktadır. Yunus Peygamberin denize atılması, Hz. Meryem ve kucağında İsa, Adem ile Havva'nın Cennet'ten kovulması, Hz. Davut ile Kral Goliat'ın mücadelesi, Samson Filistinli ikilisi, ateşte üç İbrani genci, Aslan ininde Daniel sahneleri bulunmaktadır. Ermeni kiliseleriyle kıyaslandığında tek ve orijinal kalan zengin hayvan figürleri, asma sarmaşıkları görmek mümkündür (Alaeddinoğlu, 2006:123).

5.4. Trabzon- Sümela Manastırı

Trabzon yakınında, kayalık yüksek bir tepe üzerinde yer alan Sümela (Panhagia) Manastırı tarihi, kültürü ve sanatı ile en önemli Ortodoks manastırlarından biridir. Sözlü aktarılan bilgilere göre 6. yy, yazılı kaynaklara göre ise 13. yy'dan bu yana adı geçmektedir. Dünya çapındaki yaygın ünü ise Anadolu'dan Yunanistan'a, oradan da Kuzey Amerika'ya kadar yayılmaktadır. Bu açıdan Sümela Manastırı Anadolu'nun yitip gitmeyen, sürekli yinelenen bir dünya kültür bölgesi olduğuna canlı bir örnek oluşturmaktadır (Goltz, 2007: 138).

Genel inanişaya göre, manastırda yer alan 24 duvar resmi, Alpha'dan Omega'ya kadar Yunan Alfabeti'nin 24 harfini izlemekte, Hermann Goltz'a (2007: 138) göre ise, 24 resmin sadece 24 kıtayı karşılaması olayı olmamakla birlikte 24 duvar resminin her birinin, Akathistos Hymnos'un ilgili kıtası (Oikos) ile ilişkisi bulunmaktadır.

Meryemana Manastırı olarak da bilinen Sümela Manastırının efsanesi ise şöyledir:

Atinalı Barbabas ile yeğeni Sophronios rüyalarında Hz. Meryem'i görmüşler. Hz. Meryem onlara bir manastır yapmalarını söyledikten sonra yerini ve nasıl gideceklerini de tarif etmiş. 1360 yılında yaptırılan manastır, 17 metre yüksekliğinde, 40 metre uzunluğunda. 14 metre genişliğinde 72 odadan oluşan manastırı dönemin kralları hediyelere boğmuş. Osmanlı sultanları bu manastırın haklarına dokunmamış. Manastıra Yavuz I. Selim (1512-1520) iki samdan armağan etmiş. Hatta Trabzon fatihi II. Mehmed'in de manastırın haklarını tanıdığını bildiren bir ferman bile yayınlamış. Ancak, 1923 mübadelesinden sonra sahipsiz kalan manastır, yağmaya ve tahribata uğramış. İkonlar ve kitaplar birer birer götürülmüş. (<http://archive.ismmmo.org.tr/Erişim>; 28.11.2013).

1923 yılındaki nüfus mübadelesi döneminde ibadete kapatılan manastır, 1962 yılında merdivenleri ile kapısı tamir edilerek ziyarete açılır. 1972 yılında ise ören yeri olarak ziyarete açılan Sümela her yıl yerli ve yabancı binlerce turisti ağırlamaktadır.

5.5. Mardin-Deyrulzafaran Manastırı

Mardin'e yakın olduğu için en çok ziyaret edilen Deyrul-Zafaran manastırı, Mardin İli merkezinin 5 km doğusunda yüksekçe bir tepede bulunmaktadır. 1932 yılına kadar 640 yıl boyunca Süryani Ortodoks Patrikliğine merkez olmuş önemli bir tarihi eser ve kutsal yerdir. Manastırın ilk yapılış tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Süryani kaynakları Deyrul-Zafaran Manastırının tarihini İsa'dan önceki döneme götürmektedirler. Aynı kaynaklara göre Mor Şeymun, bir Roma kalesi olduğu söylenen bu yapıyı 400 yılında manastıra çevirmesi sebebiyle manastır ilk olarak, "Mor Şeymun Manastırı" adıyla anılmıştır. Manastır bir dönem de "Hananyo" veya "Mor Evgin" adıyla da anılmıştır. XV. Yüzyıldan bu yana etrafında yetişen sarı ve yeşil çiçekleri olan safran bitkisinden dolayı "Deyrul-Zafaran" adıyla bilinmektedir (Akyüz, 1998: 16-31).

Geçmişte önemli bir inanç merkezi olan manastır, günümüzde de dünyanın dört bir yanına dağılmış Süryaniler tarafından dua ve bereket almak için ziyaret edilen Süryani Kilisesi'nin önemli dini merkezlerinden biridir.

5.6. Antalya- Demre Saint Nicolas (Noel Baba) Kilisesi

Likya'nın en önemli şehirlerinden birisi olan Myra (Demre), M.Ö. 5. yüzyıl da kurulduğu tahmin edilen, Roma egemenliği döneminde gelişmiş ve zenginleşmiş olan dini bir merkezdir. Piskoposluk merkezi de olan Myra'da St. Nicholas IV. yüzyıl başında Piskopos olarak görev yapmış; halka kendini sevdirmiş, inancı uğruna çok acılar çekmiştir. St.Nicholaus, Kudüs dönüşü çıkan fırtınada denizcilerin onun dualarıyla kurtulduklarını söylemeleri nedeniyle gemicilerin ve ağır işlerde çalışan işçilerin koruyucu azizi olarak bilinmektedir. Myra o zamandan sonra hep hac yolu yapılan bir yer olmuştur. Bu bakımdan Demre Hıristiyan Dünyasının ilgisini çekmiştir. 26 Aralık geceleri gizlice evlerinin kapılarına hediyeler bırakması nedeniyle de küçük çocukların Noel Babası olarak bilinmektedir. Her yıl 1-7 Aralık'ta Noel Baba etkinliklerini yapmak geleneksel hale gelmiştir (Sağır ve Dikici, 2012: 38).

1904 yılında Eynihal adıyla köy statüsüne kavuşan Demre; 6 Haziran 1968 yılında 4 köyün birleşmesiyle Belediyelik; 4 Temmuz 1987 günü Kale adıyla ilçe olmuştur. İlçe 2005 yılında Demre adını almıştır (Sağır ve Dikici, a.g.e., 38).

II. BÖLÜM

DİNLERİN BULUŞMA YERİ ANTAKYA’NIN GENEL ÖZELLİKLERİ, TURİZM POTANSİYELİ VE ANTAKYA’DA İNANÇ TURİZMİ

1. ANTAKYA’NIN GENEL YAPISI, TARİHÇESİ VE ÖZELLİKLERİ

1.1. Genel Yapısı

Hatay ilinin merkez ilçesi, Türkiye’nin en güneydeki il merkezi ve dünyanın en eski yerleşim birimlerinden biri olan Antakya, bütün dinleri, kültürleri bir arada barındıran bir şehirdir. Eski çağlarda dünyanın ikinci büyük şehri unvanına sahip olan Antakya, şu anda da gelişmiş bir şehir konumundadır. Müslümanların, Hıristiyanların, Yahudilerin, başka din ve mezheplere mensup insanların bir arada yaşayarak, hiçbir provokasyona yenik düşmeden bugünlere kadar barış, kardeşlik ve huzur içinde gelmesi ile dünyada örnek olarak gösterilebilecek şehirlerden birisidir (Demir, 1996: 85).

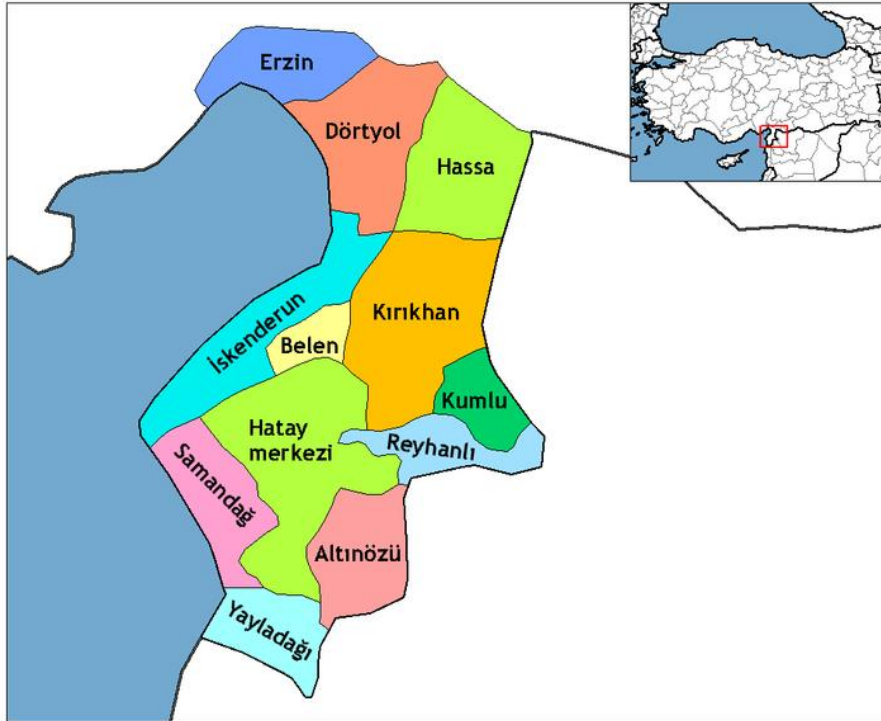
Antakya ilinin inanç turizmi kapsamında değerlendirilmesinden önce, Antakya’nın bu çalışmalara altyapı oluşturacak coğrafi, tarihi, demografik, sosyal, kültürel, ekonomik özelliklerinin irdelenmesi araştırmanın daha sağlam bir zemin üzerinde oluşturulabilmesine imkân tanıyacaktır.

1.2. Coğrafi Yapısı

Türkiye İstatistik Kurumu’nun hazırladığı, 2012 Bölgesel İstatistik verilerine göre, Hatay, Türkiye’nin güneyinde yer alırken Antakya en güneyinde yer almakta ve 5403 km²’lik alanın 689 km²’lik alanını kapsamaktadır. Hatay; İskenderun Körfezi, Adana, Osmaniye, Gaziantep ve Suriye arasında yer alan bir sınır vilayetidir.

Hatay topraklarının % 46'sını dağlar, % 34'ünü ovalar ve % 20'sini platolar oluşturmaktadır (Antakya Ekonomik Rapor, 2006). Antakya şehri, jeomorfolojik anlamda Amanos dağları ile şehrin doğusunda bulunan ve aşınım düzlüğü şeklinde gelişmiş olan Habibineccar Dağı (509 m) ve Kuseyr Platosu arasında, Asi nehrinin her iki tarafına yayılmış, Karasu grabeninde yer almaktadır. Şehrin akarsuya ve kollarına göre olan bu konumu, tarihte sık sık sel ve taşkın olaylarının görülmesini de beraberinde getirmiştir (Özşahin, 2010: 1-16).

Harita 2.1: Hatay İl Haritası

Kaynak: Hatay İl Haritası.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Hatay_districts , Erişim:30.10.2013

Harita 2.1'de görüldüğü üzere, İlin Altınözü, Antakya, Belen, Dörtöyl, Erzincan, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Kumlu, Reyhanlı, Samandağ ve Yayladağı olmak üzere 12 ilçesi vardır. Akdeniz'deki önemli bir liman şehri olan İskenderun ve merkez ilçesi Antakya, ilin en büyük iki yerleşim yeridir.

1.3. Tarihçesi

Antakya'da yaşamın; bulunduğu coğrafi bölge, sahip olduğu verimli topraklar ve iklim koşulları nedeniyle günümüzden yaklaşık 100.000 yıl önce başladığı arkeolojik kazılar ve araştırmalarda tespit edilmiştir. Bu kazılar ve araştırmalarda, Paleolitik Çağ (M.Ö.100.000-40.000) olarak adlandırılan daha henüz yazının icat edilmediği ve insanoğlunun ilkel bir yaşam sürdüğü dönemde Antakya'nın yerleşim merkezi olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Antakya, jeopolitik konumu nedeniyle tarihin ilk çağlarından beri önemli bir göç merkezi ve Anadolu'yu Çukurova yoluyla Suriye ve Filistin'e bağlayan güzergâhın kavşak noktasıdır (Pehlivanlı, Sarıay ve Yıldırım, 2002: 13).

Antakya'da İlk Tunç Çağında (M.Ö. 3000-1200) kurulan beylikler önce Akadların egemenliğine girmişlerdir. Antakya, Akad egemenliğinin ardından Yamhad Krallığı, Hititler ve Mısır egemenliğine girmiştir. Mısır egemenliğindeki Antakya, Hitit İmparatoru I. Şuppiluliuma (M.Ö. 1344-1322) döneminde tekrar Hitit egemenliğine girmiştir. Antakya'nın Hitit egemenliği altındaki yönetimi imparatorluğun M.Ö. 1200'lü yıllarda parçalanmasına kadar devam eder. Hititlerin tarih sahnesinden silinmesinin ardından Sami-Aramiler tarafından kurulan 'Hattena Krallığı'nın egemenliğine giren şehir, daha sonra sırasıyla (M.Ö. 9.yy) Asur ve Urartuların egemenliğine girmiştir (Yazoğlu ve İmamoğlu, 2009: 2-7).

M.Ö. 307 yılında Büyük İskender, bugünkü Antakya'nın biraz kuzeyinde ilk şehri kurar. İlk önceleri Makedonya'nın bir garnizonu olarak kurulan şehir oldukça küçüktür ve gelişmez. İskender'in ölümünden sonra, komutanlarından Seleukos Nikator (M.Ö. 305-280) eski şehri yıkarak, yeni şehri bugünkü yerinde kurarak şehre babası 'Antiocheia'nın (Antakya) adını verir. Önemli yerleşim ve ticari yollar üzerine kurulan Antiocheia hızla gelişerek M.Ö. 1.yy'da neredeyse Roma ile yarışacak büyüklüğe ulaşır. Tarihi belgelerde 1. yy'da şehrin nüfusunun 500.000 kişiye ulaşarak Roma'dan çok az küçük olduğu aktarılmaktadır. Günümüz Antakya'sından birkaç misli büyüklüğe sahip şehir, o dönemde Tanrı Apollon onuruna yapılan yarışların düzenlendiği şehir olması ve şehir planlılığı ile de oldukça meşhur ve önemli bir antik kenttir (Sahillioğlu, 1991, C.3: 228-231).

Şehir M.Ö. 64 yılında Roma tarafından ele geçirilir. Hıristiyanlığın ortaya çıkması ve Hz. İsa'nın ölümünden sonra, Tarsus'ta doğan ve M.S. 35 yılında Şam'a gerçekleştirdiği seyahat sırasında kendisine Hz. İsa'nın görünmesi ile Hıristiyanlık dinini kabul eden Pavlus (St. Pavlus), yeni dini yaymak için Anadolu'ya yaptığı misyonerlik seyahatlerinde sık sık Antakya'ya da uğramıştır. Hıristiyanlık dininin yayılması ve Roma İmparatoru Konstantin'in (M.S. 280-337) Hıristiyanlığı devletin resmi dini (M.S. 323) olarak ilan etmesinden sonra Antakya Hıristiyanlık için önemli bir merkez haline gelmiş ve Patriğin tahtı Antakya'ya sevk edilmiştir. M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye bölünmesiyle Antakya Doğu Roma İmparatorluğu'nun (Bizans) egemenliğinde kalmıştır (Demir, 1996: 24-32).

Antakya tarihsel süreçte pek çok kez depremler yüzünden önemli yıkımlar yaşamıştır. M.S. 525 yılındaki deprem ile şehirdeki tüm binalar yerle bir olur. Deprem felaketinin arkasından kısa bir süre sonra M.S. 538 yılında Persler Antakya'yı ele geçirirler ve şehir halkının büyük bir kısmını Mezopotamya'ya sürerler. Kısa bir süre kentte hakimiyet süren Perslerin ardından şehir tekrar Bizans egemenliğine geçer (Demir, a.g.e., s.34).

Hz. Muhammed'in ölümünden kısa bir süre sonra 638 yılında Antakya Arap Müslümanların egemenline geçer. Antakya'nın Arap egemenliğine geçmesi ile birlikte, doğu sınırının önemli bir ticaret ve askeri üssü konumundaki şehir giderek önemini kaybetmeye başlar. Emeviler egemenliğindeki Antakya Halep'e bağlanmıştır. Bu dönemde Hıristiyan kültürü altındaki şehir giderek Araplaşmaya başlamış ve Arap kültürüne dönüşmüştür. Yaklaşık 300 yıl Emeviler ve ardından Abbasilerin egemenliğinde kalan şehir 968 yılında tekrar Bizans egemenliğine girmiştir (Turgut, 1986: 40-46).

Antakya tarihsel süreçte pek çok uygarlık ve devletin ilgisini çeken önemli bir şehir ve ticaret merkezidir. 968 yılında Bizanslılar tarafından tekrar ele geçirilen şehir yaklaşık 100 yıl Bizans egemenliğinden sonra 1085 yılında Anadolu'ya giren Türklerin kurduğu Selçuklu Devleti'nin egemenliğine girmiştir. Anadolu'ya düzenlenen Haçlı Seferleri ile 1098 yılında Haçlıların egemenliğine girerek 1268

yılına kadar tam 170 yıl boyunca tekrar Hıristiyan egemenliği altındaki bir şehir olmuştur. 1. ve 2. Haçlı seferleri sırasında Suriye'nin Bizanslıların elinden çıkması ile, bölgeyi mahalli Müslüman Beyliklerle Latinler paylaşmış ve Antakya'da Kudüs'e bağlı olan Dükalık (Antakya Prensiği veya Antakya Kontluğu) kurulmuştur. 1268 yılında Memluk Sultanı Baybars tarafından ele geçirilen Antakya bu tarihten sonra artık tamamen Müslüman egemenliğine girmiştir. Antakya'da Haçlı Prensiğinin sona ermesinden sonra şehre Türklerin yoğun göçleri yaşanmıştır. Memlukluların Antakya'yı işgali sırasında şehirde pek çok kültürel eser tahrip edilerek şehrin Hıristiyan yapısı ve Hıristiyan imajı değiştirilmek istenmiştir (Demir, a.g.e., s.54-61).

Osmanlı İmparatorluğu'nun yükseliş devri padişahlarından olan Yavuz Sultan Selim, 1516 yılında gerçekleştirdiği Mısır seferinde Antakya'yı da Osmanlı egemenliğine katmıştır. Osmanlı döneminde Halep eyaletinin bir sancağı olarak yönetilen Antakya, süreç içerisinde Şam Beylerbeyliğine bağlı bir kaza statüsüne kavuşmuştur. Osmanlı döneminde Antakya ile ilgili tarihi kayıtlarda pek fazla bilgiye rastlanmamaktadır. Bu durum, Roma ve Bizans döneminde önemli bir din, ticaret ve askeri üs konumunda bulunan ve 1. yy'da büyüklüğü ile Roma ve İskenderiye'den sonra üçüncü büyük metropol olan Antakya'nın tarihsel süreç içerisinde giderek önemini ve nüfusunu kaybederek küçük bir kazaya dönüşmesinden kaynaklanmaktadır (Özdemir, 1994: 134-139).

Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra bölgenin idari yapılanmasında değişikliklere gidilmiştir. Sancak konumundaki Antakya'da Kaymakamlık oluşturularak, (Şeyhülhadid, Kuseyr, Karamurt, Süveydiye, Altunözü, Cebel-i Akra) Halep eyaletine, Payas kazası, Uzeyr ve Belen sancakları çevresiyle birlikte (Bakras nahiyesi, İskenderun, Nahiye-i Arsuz) Adana eyaletine bağlanmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Mondros Anlaşması ile birlikte Osmanlı birlikleri Anadolu içlerine çekilmeye başlamışlardır. Osmanlının boşalttığı bölgeye Fransız birlikleri yerleşmeye başlamıştır. Fransızlar 12 Kasım 1918 günü İskenderun'a asker çıkartmış ve 15 Kasım 1918 günü de Belen'i işgal etmişlerdir. Kısa bir süre sonra merkezi Beyrut'ta bulunan Fransız Yüksek Komiserliği, bir kararname ile merkezi İskenderun olmak üzere Antakya, İskenderun ve Harim'i içine alan 'İskenderun

Sancağı'nın kurulduğunu ilan etmiştir. Fransızların Antakya ve civarını işgalinin hemen ardından bölgede Fransızlara ve Ermeni çetelerine karşı milli bir direniş başlatılmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın ardından 20 Ekim 1921 tarihinde Türkiye-Fransa arasında imzalanan Ankara Antlaşması ile İskenderun Sancağı dolayısıyla Antakya yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin sınırları dışında kalmıştır. Ankara Antlaşması ile Türkiye ile Suriye arasında sınır çizilmiş, Dört Yol (Payas dahil) ve Hassa Türkiye sınırları içerisinde kalmıştır. 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşmasında, Ankara Antlaşması ile çizilen sınırlar aynen kabul edilmiştir (Demir, a.g.e., s.78-93).

Lozan Antlaşması sonrasındaki süreçte İskenderun Sancağı olarak kalan Antakya ve civarı, Türkiye'nin önemli toprak ve siyasi sorunlarından biri olarak hep gündemde kalmıştır. Genç Türkiye'nin ve Atatürk'ün gündeminden düşmeyen bu sorunu, Avrupa'da siyasi konjonktürün elverişli duruma geldiğini gören Atatürk, Fransa'nın Suriye'ye bağımsızlık vermeye hazırlandığı bir dönemde Hatay sorununu iç ve dış kamuoyunda planlı bir şekilde gündeme getirmeye başlamıştır. Atatürk Sancak sorununu kesin bir çözüme bağlamak zamanının geldiğine daha Paris'te Fransa Suriye görüşmeleri yapılırken karar vermiş, ancak Montreux Boğazlar Konferansı'nın sonuçlanmasını beklemeyi uygun görmüştür. Nitekim 20 Temmuz 1936'da Montreux Sözleşmesinin imza günü Türkiye'ye dönen Afet İnan Hanım'a 'Şimdi Antakya, İskenderun, yani Sancak meselemiz var' demiştir (Savcı, 2007: 33).

Türkiye ile Fransa yakınlaşmasından sonra 1936 yılında; Atatürk'ün emriyle Antakya-İskenderun ve havalisinin isminin bu tarihten itibaren 'Hatay' olması kararlaştırılmış (Savcı, 2007: 34), Suriye halkı ve hükümeti, Hatay'a bağımsızlık verilmesine son derece öfkelenmiştir. Halk, Hükümeti eleştiren gösteriler düzenlemiş, sınırda da taraflar birbirlerine zorluk çıkartmışlardır. Türkiye-Hatay sınırı bu sırada kapatılmıştır. Suriye ya da Fransa, Suriye-Hatay sınırını kapatarak Hatay'ın ekonomik açıdan ablukaya alınmasını düşünmüştür, ancak Türk tarafı buna hazırlıklıdır. Cumhurbaşkanı Tayfur Sökmen ile Başbakan Abdurrahman Melek arasındaki görüş farklılıkları giderilmiş, Tayfur Sökmen'in emri ile Hatay Devleti de sınırları kapatmış ve Suriye'ye mukabele etmiştir (Tüzün, 1989: 137).

29 Mayıs 1937'de; İskenderun Sancağının Sınırları, Sancak Statüsü, Sancak Anayasası, Sancak'ın Toprak Bütünlüğünü Güvence Altına Alan Antlaşma ve Türkiye-Suriye Sınırının Güvence Altına Alınmasına İlişkin Antlaşma Türkiye ve Fransa arasında imzalanmıştır (Savcı, 2007: 42).

24 Ağustos 1938 yılında ise Türk ve Fransız ordularının garantisi altında Hatay'da Millet Meclisi seçimi yapılmıştır. Seçimlerin ardından Bağımsız Hatay Cumhuriyeti kurulmuştur. Çok istemesine rağmen sağığında Hatay'ın Anavatana katıldığını göremeyen Atatürk'ün ölümünden sonra, 29 Haziran 1939'da Hatay Millet Meclisi oybirliği ile anavatana katılma kararı almıştır. 23 Temmuz 1939'da Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Hatay'a Türk heyetinin gelişi ile birlikte katılım gerçekleşmiştir (Hatipoğlu, 2010: 172-176).

1.4. Demografik Özellikleri

Türkiye İstatistik Kurumu'nun hazırladığı İl Nüfusu 2012 Sayımına göre, Hatay'ın nüfusu 1.483.674 kişidir. Bu nüfusun 216.960'ı Antakya (merkez)'da yaşamaktadır. Kilometrekareye düşen nüfus yoğunluğu 274,24'tür. Bu bakımdan Türkiye'nin en yoğun nüfusa sahip 4. İlidir. Nüfus artış hızı yaklaşık olarak % 1.2'dir.

TUİK tarafından hazırlanan 2012 Genel Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre, Antakya nüfusunun 107.459'u erkeklerden oluşmakta, 109.501'i kadınlardan oluşmaktadır. Toplam istihdam Antakya nüfusunun % 43'ünü teşkil etmektedir. İşgücüne katılma oranı % 50, işsizlik oranı % 13,9'dur. Okuma oranı ise %87'dir. Evlilik yaşı erkeklerde ortalama 29,6, kadınlarda ortalama 24,5 iken, 2035 kişiden 1918'i geçimsizlik sebebi ile boşanmıştır.

Dini ve etnik dağılımı ifade etmek gerekirse; Sünni Türkler ve Araplar, Alevi Araplar, Ortodoks ve Katolik Hıristiyanlar, az miktarda da olsa Ermeniler ve Yahudilerden oluşmaktadır.

1.5. Sosyal ve Kültürel Özellikleri

Tarih boyunca çeşitli inançlara sahip pek çok millete ev sahipliği yapmış olan Antakya bölgesinde, çok sayıda şair, bilim adamı ve sanatçı yetişmiş zaman içinde zengin bir kültür birikimi meydana gelmiştir. İslam, Hıristiyan ve Musevi inançları iç içe yaşamış; Cami, Kilise ve Havra yan yana varlıklarını ve fonksiyonlarını sürdürmüştür. Dolayısıyla, toplum ortak bir kültüre sahip olmuş, inanç farklılıkları Antakya’da hiçbir zaman sorun olmamış ve UNESCO ‘Barış Kenti’ olarak seçilmiştir (Tümbek, 2009: 128-129).

Fotoğraf 2.1: 29/06/2012 Kurtuluş Caddesi/Antakya

Fotoğraf 2.1’de görüldüğü üzere, Antakya’nın Kurtuluş caddesinde Sarimiye Camisinin duvarı ile Katolik Kilisesinin duvarı birbirlerine dayalı olarak durmakta ve bu iki kutsal mekânın tam karşısında ise bir Havra bulunmaktadır. Sarimiye camisine günde beş vakit namaza giden cemaat buradaki kiliseden ve bu kilise cemaatinden rahatsızlık duymadığı gibi, kilise cemaatinin de Müslümanlardan herhangi bir şikâyeti yoktur. Aynı şekilde caminin karşısında bulunan Havra’dan da kimse rahatsız olmamaktadır.

Antakya Katolik Kilisesi Baş Rahibi Domenico Bertogli, Antakya’da sayılarının az olmakla birlikte Müslümanlardan kendilerine yönelik hiçbir olumsuz tavır görmediklerini ifade etmiş ve dile getirmiştir; “*Ben her zaman şunu*

söylüyorum; hepimiz insanız. Hıristiyan ya da Müslüman olmadan önce hepimiz insanız. Biz Müslüman ve Hıristiyan olarak inanıyoruz ki Allah tektir. Birlikte yürümek için bu güzel bir temeldir ve birlik beraberlik için bence yeterlidir. Biz burada kendimizi çok rahat bir şekilde anlatabiliyoruz. Hatay Hıristiyanlar için çok önemli bir yer. Kilise Hatay'da doğdu. Hatay'ın her yerinde ibadet edilebiliyor. Örneğin bu sabah İtalya'dan ve Kore'den gelip burada ayinlerini yapıp gidenler oldu. Kitab-ı Mukaddes'te de belirtildiği gibi Hıristiyanlık adı ilk defa Hatay'da verilmiştir”(Yazoğlu ve İmamoğlu, 2009: 4).

Geçmişte çeşitli din ve inançtan insanların yüzyıllardan beri beraber yaşaması, günümüzde kültürel bir zenginlikle beraber büyük bir hoşgörüyü de beraberinde getirmiştir. Bu kültürel zenginlik ve hoşgörü toplumsal yaşama, sanata, basın-yayın etkinliklerine, örf, adet ve geleneklere de yansımıştır.

1.6. Ekonomik Özellikleri

Antakya ili, gayri safi Yurtiçi Hasıla il payları sıralamasında Türkiye'nin en zengin 12. ili konumundadır. Ortadoğu'ya açılan Cilvegözü ve Yayladağı Sınır kapıları vasıtasıyla Arabistan Yarımadası'nın ve Afrika'nın en uç noktasına ulaşmak mümkündür. Antakya, bu konumundan dolayı ve ihracat ve ithalatına bağlı olarak uluslararası nakliye sektöründe oldukça gelişmiş olup, Türkiye'de il bazında ikinci sırayı almış bulunmaktadır (Antakya ekonomik raporu, 2007: 45).

Antakya'da yer alan Amik ovasında pamuk ve buğday, Altınözü'nde zeytin yetiştirilmekte olup Samandağ'ında yaş sebze meyve ve seracılık gelişmiştir. Sanayi sektöründe buna bağlı olarak pamuk çırçır, prese, iplik fabrikaları, zeytinyağı fabrikaları, un fabrikaları, gıdaya dönük yatırımlar, tarım alet ve makineleri yapımı yönünde gelişmiştir. Hayvancılık sektöründe, sığır yetiştiriciliği aile işletmeciliği şeklindedir. Küçükbaş hayvancılık ise göçer hayvancılık şeklinde olup gün geçtikçe önemini kaybetmektedir. Balıkçılık sektörü ile ilgili olarak, İlde İskenderun ve Antakya'da Samandağ (Çevlik) olmak üzere iki adet balıkçı barınağı mevcuttur. Her iki balıkçı barınağından çeşitli boylarda toplam 500 adet tekne yararlanabilmektedir. (Hatay ili raporu, 1997: 4-6)

2. ANTAKYA'NIN TURİZM POTANSİYELİ

Hatay ili ülkemizin Ortadoğu'ya açılan kapılarından biri olup, bu bölgedeki ülkelere yapılan ihracat ile önemli bir ticaret ve turizm merkezi konumundadır (Tümbek, 2009: 128-130). Dokuz aylık uzun bir yaza, aynı anda deniz ve yayla imkânlarına sahip olması turistik yönden önemini arttırmakla beraber Ortadoğu Ülkeleri'nden çok sayıda aile yaz mevsimini Hatay'da geçirmektedir.

Harita 2.2: Turizm Haritası

Kaynak: Antioch Travel Club/Hatay Turizm Haritası, <http://www.atctourism.com>, Erişim:30.10.2013.

Harita 2.2'de görüldüğü üzere, özellikle Akdeniz'in kuzeydoğu uzantısı olan Iskenderun Körfezi, Arsuz ve Antakya/Samandağ'da deniz-kum-güneş turizminin, Antakya merkez ve çevresinde sahip olduğu tarihi dokusu ve mekânlarından dolayı

kültür turizminin, Harbiye(Defne), Titus Tüneli ve Çevlik gibi mekanlarda doğa turizminin gelişmekte olduğu söylenebilir.

Birçok alternatif turizm çeşidinin yaygın olarak uygulanabildiği Hatay, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan “Türkiye Turizm Stratejisi Marka Kent Eylem Planı” (2007–2013) kapsamında Amasya, Bursa, Edirne, Gaziantep, Konya, Kütahya, Nevşehir, Mardin, Şanlıurfa ve Trabzon illeri ile birlikte kültür turizmine yönelik kültür marka kenti seçilmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007: 21).

Avrupa ve diğer ülkelerden gelen yabancılar, Antakya'nın tarihi ve kültürel yerlerine yoğun bir ilgi göstermektedir. Bu kapsamda T.C. Hatay Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından Hatay'da konaklama kapasitesinin öngörülen gelişimi Tablo 2.1'de görülmektedir.

Tablo 2.1: Hatay Konaklama Kapasitesindeki Öngörülen Gelişim

	2010	2015	2023
Yatak kapasitesi (GM, TİB, BB)*	2.766	5.820	13.505
Kapasite artış oranı	6%	11%	8%
Yatak kapasitesi (Yaşlı bakım merkezleri)	0	500	2.000
Yatak kapasitesi (TİB)	2.766	4.454	9.548
İlave yatak sayısı, yıllık	169	405	868
Kapasite artış oranı	7%	10%	10%
Yatak kapasitesi (BB, Modernize edilmiş)	0	866	1.957
Kapasite artış oranı	0%	15%	100%
Yatak kapasitesi (BB)	1.957	1.091	0

Kaynak: Hatay Valiliği 2012-2015, (2012). Hatay İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planı, 2012, s. 68

*GM: Yaşlı Bakım (Geriatrı) Merkezleri, TİB: Turizm İşletme Belgeli, BB: Belediye Belgeli

Tablo 2.1'deki veriler doğrultusunda turizmde yaşanacak hızlı genişlemeyi yansıtan bir şekilde konaklama kapasitesinin hızla yükselmesi hedeflenmektedir. Özellikle 2011-2015 döneminde yıllık ortalamada yaklaşık yüzde 16'lık bir kapasite

büyümesi gerçekleşecek ve 2013 yılı itibarıyla ildeki yatak kapasitesi 2010 yılı yatak kapasitesini yaklaşık beşe katlayacaktır (Hatay Valiliği, 2012: 68).

2.1. Kültür Turizmi

Tarihi boyunca kıtalar ve bölgeler arası ticarete çeşitli bölge insanları için konaklama ve bir kültür alışverişi merkezi olan Hatay, Antakya'ya çeşitli bölgelerden gelmiş, binlerce insanın konakladığı, başka bölge insanlarıyla hem eşya, hem fikir alışverişinde bulunduğu, memleketlerine yeni bilgi ve fikirlerle döndükleri bir kültür merkezi görevi yapmıştır. Farklı etnik ve dini grupların yaşam biçimlerinin etkileşime uğrayarak bir sentez kültür oluşturması sonucunda da “Antakya kültürü” ortaya çıkmıştır (Türk, 2006: 154).

İnsanların kültürel açıdan zengin yörelerini görmek, gittikçe kaybolan yaşam biçimlerini öğrenmek ve izlemek, kültürel değerleri bir anı olarak toplamak amacıyla yaptıkları gezilerle ilgili bir alternatif turizm çeşidi olan kültür turizmi (Avcıkurt, 2003:10), zengin bir kültürel miras ile batı ve doğu kültürünün kesiştiği, birbirinden etkilendiği, toplumların kültür alışverişlerinde bulunduğu Antakya'da gerçekleştirilebilen bir turizm çeşididir. Bu durum, Antakya'nın Anadolu ile Ortadoğu dolayısıyla Mezopotamya arasında köprü kuran coğrafi konumunun da bir sonucudur (Tümbek, 2009: 130).

2.2. Doğa Turizmi

Antakya yöresi alternatif turizm ve turistik ürün çeşitlendirmesi konularında diğer birçok turistik merkeze göre avantajlı durumdadır. Çünkü yöre, coğrafi yönden diğer yerlere göre merkez dışında kalmış ve doğal yapısı tahribata uğramamış durumdadır (Tosun ve Yasin, 2004: 128).

Tarihi kayıtlara göre, ‘dünyanın ilk tüneli’ olarak tanımlanan Titus Tüneli, Beşikli mağara (12 kaya mezarı), Harbiye, Hıdırbey Köyündeki Anıt Ağaç (gövdesi 35 m. Olan 1000 yıllık çınar ağacı), Batıyaz köyü, doğa turizmi açısından tercih edilen mekânlar arasındadır.

2.3. Termal Turizm

Turizm Bakanlığı'na (1993: 13) göre, mineralize termal sular ile çamurların, kaynağın yöresindeki çevre ve iklim faktörleri bileşiminde insan sağlığına olumlu katkı sağlamak üzere, uzman hekim denetim ve programında fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerle koordineli kür uygulamaları için yapılan turizm hareketi “termalizm” olarak adlandırılmaktadır.

Antakya Kumlu'nun 13 km kuzeydoğusundaki Hatayhamamı Mahallesinin 1 km güneyinde Hamamat mineralli suları yer almaktadır. Kurt Dağları (1.126 m) ile Amik Ovası'nın birleştiği kısımdaki kuzey-güney doğrultulu bir faya bağlı olarak ortaya çıkmışlardır. Bölgedeki kaynakların suları zenginleştirilip 5 km kuzeybatıda, Kırıkhan-Reyhanlı karayolu üzerinde bulunan Green Hamamat adındaki turistik termal otel kompleksine iletilmektedir. Hamamat mineralli sularının 500 m kadar kuzeyinde, Hatayhamamı mineralli suları bulunmaktadır. Aynı jeolojik, litolojik, tektonik ve morfolojik şartlar burası için de geçerlidir. Sultanlı mineralli suları ise Antakya'nın 12 km kuzeydoğusunda, Amik Ovası'nın yaşlı alüvyonları içerisinde yükselen ada görünümlü bir tepelik alanda yer almaktadır (Korkmaz ve Karataş, 2011: 359-361).

Romatizma ve cilde iyi gelmekte olan, gerek sağlık turizmi gerekse rekreasyonel faaliyetler açısından Hatay'ın önemli bir zenginlik kaynağı olan mineralli su kaynaklarının tespit edilerek tedavisinde yarar sağladığı hastalıklar belirlenmeli ve var olan potansiyelin değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

2.4. Gastronomi Turizmi

Türk Mutfağını; göçebelik ve tarımsal ekonomik yapı, dinsel yapı, sosyo-ekonomik yapı, gelenek ve görenekler ve çeşitli kültürlerle bütünleşme gibi faktörler etkilemiştir. Antakya yemekleri, halkın yaşadığı coğrafi bölgelere, tarihi gelişimi içerisinde sahip olduğu sosyal yapıya, özel günler ve törenlere göre de değişiklik göstermektedir (Kaplan, 2006: 46). Hatay'ın bulunduğu ekolojik çevre, tarih boyunca karşılaştığı farklı kültürler ve bunlara bağlı oluşan zengin bir mutfak kültürü bulunmaktadır.

Hatay mutfağının önde gelen özelliklerinden bahsetmek gerekirse, mutfağımızdaki ‘zeytinyağlılar’ kavramı konumuz açısından önem taşımaktadır. Günümüzde zeytinyağı üreten belli başlı kuruluşların yanında, zeytinyağının geleneksel üretimini sürdüren bölgelerimiz de bulunmaktadır. Bu konudaki en belirgin örnek Hatay İlimizden verilebilir. Mutfağımızın genel yapısında baharat çeşitleri sayıca az olmakla birlikte, Akdeniz ve Güney bölgelerimizde çeşidin ve kullanım oranının fazlaştığını görmekteyiz. Örneğin, Hatay Merkez, Samandağ vd. ilçelerde kabak tatlısı ıtır çiçeği ile turunç reçeli defneyaprağı ile sebze börekler reyhan çiçeği ile tatlandırılmaktadır (Çevik, 1997: 194-202).

Geleneksel beslenme biçimleri, gastronomi turizmi altında kültür turizmine de kaynaklık edebilecek süreçlerin başında yer almaktadır. Bu doğrultuda bilinçli yönlendirme çalışmaları yapılarak turizme katkı sağlamanın yanı sıra mutfak kültürümüzün farklı bakış açılarıyla ele alınarak evrensel kültüre ulaşması sağlanabilir.

2.5. İnanç Turizmi

Antakya, Sümerlerden Babillilere, Perslerden Grekler ve Romalılara, Bizans, Selçuklu ve Osmanlılara kadar uzanan 23 asırlık uzun bir geçmişe sahip olan farklı kültürlerle yoğrulmuş, 3 semavi dinin yaşatıldığı, oldukça zengin mirası olan bir kenttir. Geçmişte olduğu gibi bugün de farklı dinlere ve inanışlara mensup insanlar bir arada yaşamaktadırlar.

Antakya’da Ortodoks cemaatten başka, Katolikler ve az da olsa diğer Hıristiyan mezhepleri de bulunmaktadır. Ortodoks cemaat Antakya’nın en eski yerleşen halkıdır ve Hıristiyan cemaatin çoğunluğunu oluşturmaktadır.

İnanç turizmi kapsamında Hıristiyanlar için en önemli 10 kutsal merkezden Kudüs ve Vatikan dışında, 8’i ülkemiz sınırları içindedir. Bunlar; Antakya, Urfa, Kapadokya, Tarsus, Demre, İznik, İstanbul ve Efes (Selçuk) tir (Hatay Valiliği, 2011: 8).

Fotoğraf 2.2: Kurtuluş Caddesi/Esnaf

Fotoğraf 2.2’de görüldüğü üzere, Antakya dinler mozağının ezan-çan-hazzan sesleriyle birlikte yaşandığı ve bu birlikteliğin paylaşıldığı bir kenttir. Antakya’da yer alan ve sayıları çok fazla olan eserler içerisinde dini yönden önemi bulunan, büyük oranda ziyaret edilen, sanat tarihi ve mimari özelliği nedeniyle dikkat çeken merkezlere 3. Bölüm’de detaylı olarak yer verilmiştir.

3. ANTAKYA’DA TURİZM VE İNANÇ TURİZMİNDE ÖNEMLİ MERKEZLER

3.1. Antakya’da İnanç Turizmi ve Gelişimi

Antakya, inanç turizmi merkezleri, antik kentleri ve yaylalarıyla turizm potansiyeline sahip bir ildir. St. Simon Stylite Manastırı, Yayladağı Barleam Manastırı ve Keldağı Barleam Manastırı önemli manastırlarıdır. Samandağ’da Vakıflı Ermeni Kilisesi, Hz. Hıdır Türbesi; Yayladağı’da Şeyh Ahmet Kuseyri Türbesi yer almaktadır.

İnanç merkezleri yüzyıllardır toplumun manevi dünyasına yön verme işlevi yanı sıra eğitim, kültür ve şifa kurumları olarak toplumsal hayata katkı sunmuşlardır.

Antakya inanç merkezleri tanıtılarak ortak kültürel mirasın yaşatılmasına ve evrensel kültüre kazandırılmasına katkı sağlayacağı gibi Antakya'nın tanıtımını da sağlayacaktır (Artun, 2003: 1-6).

Antakya St. Pierre Kilisesi ve Arkeoloji Müzesi yabancıların en çok ilgi gösterdikleri yerlerdir. Bunların dışında Çevlik'teki Seleukeia Pierria (Çevlik) ören yeri, Vespasianus - Titus Tüneli ve Beşikli Mağara, Habib-i Neccar Camii, St.Simeon Manastırı, Açıana ören yeri en çok ziyaret edilen yerlerdir. İnanç turizmi kapsamında kutsal yerler olarak Türkiye'de ve dünya turizminde önemli kabul edilen bu merkezler detaylı olarak ele alınacaktır.

3.2. Saint Pierre Kilisesi

Antakya'nın 2 Km. kuzeydoğusunda, Reyhanlı karayolu üzerinde, Habib-i Neccar Dağı'nın uzantısı olan Haç (Stauris) Dağının eteğindedir. 13 metre uzunluğunda, 9,5 metre genişliğinde ve 7 metre yüksekliğinde doğal bir mağaradır (Hatay Valiliği, 2011: 36).

Mağaranın ilk Hıristiyanlardan bu yana kullanıldığı bilinmektedir. Kilisenin inşa edildiği mağara önceleri vaaz verilen yer olarak kullanılmıştır. Daha sonra resmi bir kiliseye dönüşmüştür. M.S. 42-48 yılları arasında, Hz. İsa'nın ölümünden sonra Antakya Kilisesi'nin kurucusu ve Hz. İsa'nın havarilerinden olan Aziz Petrus, Roma'ya yerleşmeden birkaç yıl önce Antakya'da kalmıştır. Buradaki bir mağarada Hz. İsa'ya inananları toplamış ve Hıristiyan (Hıristos) adı da ilk kez bu kilise cemaatine verilmiştir (Tümbek, 2009: 134). M.S. 46-48 yılları arasında Hz. İsa'nın azizlerinden Tarsuslu St. Paul, St. Peter ile birlikte Samandağ'a gelmiştir. St. Paul'un üç büyük misyonerlik gezisinin başlangıcını da Samandağ oluşturmaktadır (Erdem, 2010: 24).

325 yılında İznik Konsülü'nde patriklik seviyesine yükselen kilise, Antakya Patrikliği, İskenderiye, Kudüs ve İstanbul Rum Fener Patrikliği ile birlikte dört büyük patrikliği oluşturmaktadır. 1268 yılında Memluk hükümdarı Rükneddin Baybars'ın Antakya'yı ele geçirmesi üzerine Patriklik Şam'a taşınmıştır. Kilise, 1963

yılında Papa VI. Paul tarafından Hıristiyanların hac yeri olarak ilan edilmiştir (Adam ve Katar, 2003: 161).

I. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan Hıristiyanlık, Türkiye'nin Arap ülkelerine açılan kapısı, Katolikler için ikinci hac merkezi olmuştur. IV. yüzyılda yaşamış olan tarihçi Ammianus Marcellinus'un "dünyada hiç bir kent, ne topraklarının bereketi, ne de ticaretteki zenginliği bakımından bu kenti geçemezdi" dediği Antakya, Antikçağ'da "Doğunun Kraliçesi" (Orientis Apicem Pulcrum) lakabıyla anılmıştır (Demir, 1996:9).

Günümüzde dünyanın ilk kiliselerinden biri olarak kabul edilen mağara Anıt Müze olarak işlevini sürdürmekte olup Hıristiyan cemaat tarafından dini törenler için kullanılmaktadır. Her yıl 29 Haziran günü din adamları ve cemaatin katıldığı St. Pierre Günü (Bayramı) kutlamaları yapılmaktadır.

3.3. Habib-i Neccar Cami

Cami, Antakya'nın 636 yılında Müslüman Arapların eline geçtiği dönemde inşa edilmiş, 1268 yılında ise restore edilmiştir. Bugünkü Türkiye sınırlarında inşa edilen ilk cami olduğu kabul edilmektedir. Etrafı medrese odaları ile çevrili olan caminin kuzeydoğu köşesinde yerin 4 metre altında Habib Neccar Türbesi bulunmaktadır. Cami avlusunda bulunan şadırvan 19. yy eseridir. Kurtuluş Caddesinde bulunan cami, Hz. İsa'nın havarilerine ilk inanan ve bu uğurda canını veren bir Antakyalının adını taşımaktadır (Erdem, 2010: 25).

Kur'an'da Habib-ün Neccar ile ilgili olayın geçtiği yer olması bakımından kutsal sayılmaktadır:

Habib-i Neccar Kıssası: Kıssaya göre, M.S. 40'lı yıllarda Hz.İsa, havarilerinden Yunus (Yuhanna) ve Yahya'yı (Pavlus) Antakya'ya gönderir. Bu iki elçi Antakya'ya girerken koyunlarını otlatan marangoz Habib-i Neccar ile karşılaşır (neccar, marangoz demektir). Neccar, yatalak oğlunun elçiler tarafından iyileştirilmesi üzerine İsa'nın getirdiği dine iman eder. Ancak Antakyalılar elçileri hoş karşılamaz ve onları hapse atarlar. İsa, bunun üzerine Barnabas'ı şehre üçüncü elçi olarak gönderir. Elçilerin tüm

çabalarına rağmen halk İsa'nın dinine inanmaz ve onları öldürmeyi planlar. Bunu öğrenen Habib-i Neccar, şehre giderek Antakyalılara "Sizden hiçbir ücret talep etmeden Hakk dinini anlatan bu elçilerin söylediklerine uyun" diye seslenir. İsa'nın elçileri de, Habib-i Neccar da işkence altında şehit olurlar (<http://www.wikipedia.org>, Erişim:29.11.2013).

3.4. Antakya Hıristiyan Rum Ortodoks Kilisesi

Antakya Hürriyet Caddesinde bulunan kilisenin yapımına 1860 yılında başlanmış, 1872 yılında gerçekleşen (Erdem, 2010:25) büyük depremin ardından 1900 yılında yeniden restore edilmiştir. Kudüs'ten sonra en eski kilise ve Doğu Ortodoks Kiliselerinin en güzelidir. Kilisenin içerisine 70x70 cm²'lik iki sütun arasından girilmektedir. Bu sütunlardan bir tanesinin üzerine 2 m. yüksekliğinde 12 satırlık bir şiir, bu kiliseye maddi yardımda bulunan bir aile tarafından Mihail isimli oğullarının anısına yazılmıştır. Kilisenin üç salonu ve batı, kuzey, güney yönlerine açılan üç büyük kapısı vardır (Hatay Valiliği, 2011: 45).

3.5. Şeyh Ahmet Kuseyri Camii ve Türbesi

Antakya-Yayladağı yolu üzerinde Şenköy'de 1488 yılında doğan Şeyh Ahmed Kuseyri dönemin önemli evliya ve erenlerindedir. 16. Yüzyılda yaşamış olan Şeyh Ahmet Kuseyri, dini bilgisi ve kerametleri ile Osmanlı padişahları Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman'ın takdir ve beğenisini kazanmış bir evliyadır (Koruyan, 2001: 19).

Kuseyri'nin pek çok kerameti olduğu rivayet edilmektedir. Ancak Kanuni Sultan Süleyman'a gösterdiği (Arı, 2011:378-379):

Şeyh Ahmed 40 yaşlarında Altınözü'nde bir köprü yaptırırken, İstanbul'da bir Yahudi padişaha "Ben senin şeyhin olmak istiyorum" der. Bir keramet gösterir. Havada uçabilmektedir. İslam âlimleri bunu anlayamaz. Sultan Süleyman buna sevinirken, bir yandan da üzülmemektedir. Bir gece rüyasında nur yüzlü birini görür. O, aradığı kişinin Kuseyr'de köprü yaptırdığını anlatır. Padişah onu makamına çağırır. Padişah'ın huzuruna çıkar, kararlaştırılan bir güne kadar da oradan ayrılmaz; orada konaklar. Padişaha kendini şeyh olarak tanıtan kişi ortaya çıkar. Sahte şeyh havada uçmaktadır. Şeyh Ahmed bunun üzerine ayakkabısının birini çıkarır, "Yetiş ve indir onu aşağı" der. Ayakkabı havada uçan kişinin kafasına vura vura onu aşağı indirir. Şeyh Ahmed, bu kişinin iki bacağı arasına Yâsin Sûresi'ni koyduğunu ve bunun uçmasını sağladığını söyler Gerçekten de baktıklarında iki bacağının arasında Yasin Suresi vardır. Bunun üzerine orada bulunanlar onun bir de ateş girmesini ister. Bir fırında ateş yakılır. Şeyh

Ahmed yanan fırının içerisine girer. Fırının kapağı bir süre kapalı tutulur. Açıldığında Şeyh Ahmed, iki yanında sular akan bir yeşilliğin üzerinde namaz kılmaktadır.

keramet üzerine Kanuni Sultan Süleyman Şeyh Ahmed'e "Altınözü bölgesinin Sancak beyliğini verir. Mızrambo (Şenköy)'da bir tekke kurar. Bunların yanı sıra, padişah şeyhin köyünden vergi toplanmamasını, asker alınmamasını buyurur. Kendisine verilen sancağa ait Yayladağ, Hamam, Dârü'l-Benet, Fetike, Fenk, Şeyhköy civarının vergileri de şeyhin külliyesine bağışlanır" (Arı, a.g.e., s.379).

İslam dininde türbe ve yatır ziyaretleri oldukça yaygın bir gelenektir. Pek çok insan çeşitli nedenlere bağlı olarak türbe ve yatırlara gelerek dua etmekte ve dileğinin Allah tarafından kabul edilmesini istemektedir. Antakya'da bulunan Şeyh Ahmet Kuseyri türbesinin birçok hastalığı iyileştirdiğine inanılmaktadır. Bu bağlamda Kuseyri'nin türbesi sadece yurtiçinden değil, Fransa, Hollanda, İngiltere başta olmak üzere yurtdışından da pek çok kişi tarafından inanç turizmi kapsamında ziyaret edilen kutsal mekânlarından biridir (Koruyan, 2001: 19). Kuseyri türbesinin hemen girişinde "*Samedana bedel, Savranlı Şeyh Ahmed'in makamına kim iltica ederse Allah'ın izni ile pişman olmaz*" (Arı, a.g.e., s.379) yazısı, inanç turizmi kapsamında türbeye gelenleri karşılamakta ve davet etmektedir.

3.6. St. Simeon Kilisesi

Samandağ yolu üzerinde, Nahırlı Köyü civarında, tepe üzerinde kesme taşlardan yapılmış büyük bir manastır bulunmaktadır. Bu manastır, Hıristiyan aleminin en ünlü manastırlarından biridir. Hıristiyanlığın önemli azizlerinden St. Simon Stilit bu manastırda yaklaşık 15-20 metrelik bir sütun üzerinde (MS 541-592) yaşamış, mucizeleri herkes tarafından duyulmuş ve yöre halkı kendisinden yardım ve mucizeler istemek üzere yıllarca kendisini ziyaret etmişlerdir. St. Simon Stilit'in üzerinde yaşadığı sütunun kaidesi halen manastırın merkezinde görülebilmektedir. Antakya'ya yaklaşık 15 km olan bu manastıra vasıtaıyla ulaşmak mümkündür (Erdem, 2010: 26).

3.7. Protestan Kilisesi

Kore Metodist Kilisesi olarak da bilinen Protestan Kilisesi, Fransızlar döneminde elçilik binası ve banka olarak kullanılmıştır. 2000 yılında Güney Kore Kwong Lim Metodist Kilisesi tarafından Protestan Kilisesi olarak tanınmış ve ibadete açılmıştır. Açıldığı günden günümüze kadar Antakya'ya gelen yabancı turistlerin ziyaret ettiği kutsal mekânlardan birisidir (Hatay Valiliği, 2011: 45).

3.8. Katolik Kilisesi

Katolik Kilisesi, Antakya şehir merkezinde Kurtuluş Caddesi'nde bulunmaktadır. Katolikler 600 yıl aradan sonra tekrar Antakya'ya yerleşmişlerdir. Buraya ilk gelenler bir kilise ve Avrupalıların çocukları için bir de okul açmışlardır. Sonraki yıllarda Antakya'ya gelen Fransız Rahipleri burada küçük bir manastır kurmuşlardır. 1852 yılında ise Sultan Abdülmecit Han'ın izniyle bu kiliseyi yapmışlardır. Şimdiki Katolik kilisesi 150 yıllık bir ev ve müstemilatı satın alınarak yapılmıştır. Eski Musevi mahallesinde bulunan kilise konumu itibarıyla oldukça ilginçtir çünkü kilisenin kuzeyine bitişik olarak 'Sermaye Cami' bulunmaktadır. Bu iki ibadethanenin karşısında ise Antakya'nın tek havrası yer almaktadır. Antakya'nın en eski tarihinden bu yana burada yaşayan Musevi toplumundan birkaç aile halen burada yaşamını sürdürmektedir (Erdem, 2010: 25-26).

3.9. Ulu Cami (Sultan Selim Cami)

Antakya'nın en eski camisi olarak bilinen Ulu Camii Hicrî 1117 (1075) yılında yapılmıştır. Yapıldığı dönem itibarıyla Ulu Camii'nin Memluk dönemi eseri olduğu sanılmaktadır. Kitabelerden, caminin ve minaresinin çeşitli dönemlerde tamir edildiği anlaşılmaktadır. Etrafında dükkânlar, odalar ve avlusunda güzel bir şadırvan bulunmaktadır. Ancak, depremlerden zarar gören bu yapı 1987 yılında yıkılarak yeniden yapılmıştır (Hatay Valiliği, 2011: 42).

Antakya’da bunlardan başka Mahremiye Camii, Nakip Camii, Yeni Camii, Civelek Camii, Meydan Camii ve Şeyh Ali Camii gibi hepside Osmanlı dönemi eseri olan camiler vardır. Bunlar Kubbeli ve ahşap çatılı olmak üzere iki ayrı tipte inşa edilmiştir.

3.10. Hz. Hızır Makamı – Samandağ

Doğası, tarihi, denizi, öyküleri ve mitolojisiyle ünlü olan Samandağ, Antakya’nın önemli yörelerinden biridir. Eski adı Süveydiye olan Samandağ adının öz biçimi ‘Samanda’, ‘kutsal ana tapınıcısı’ anlamına gelmektedir. Diğer bir görüşe göre ise ‘St. Simon Stilit’ ismi değişerek ‘Samandağ’ adına dönüştürülmüştür (Erdem, 2010: 26) .

Tarihi kaynaklar, Hızır ve İlyas adında iki din adamından söz eder. İnanışa göre bu iki din adamı, birbirlerinden ayrı olarak dünyayı dolaşırlar. Ancak yılda bir kez, 6 Mayıs günü, Hıdrellez (Hıdırilyas)’de buluşurlar. Onların görevi insanların dileklerinin olmasını sağlamaktır. Hatay, Türkiye’de ilk defa Hızır makamı kurulan ve en çok Hızır makamı bulunan yer olarak bilinmektedir. Ayrıca Hızır isminin Hıdır olarak da söylendiği bu bölgede en önemli makam, Samandağ’da bulunan deniz kıyısındaki ziyaret yeridir. Burası hem Müslümanlar hem de Hıristiyanlar tarafından kutsal kabul edilmektedir. Türbenin içindeki büyük kaya, Hızır ve İlyas’ın burada bir araya geldiklerini sembolize etmektedir (Hatay Valiliği, 2011: 60).

Antakya (Merkez)’ya 45 km mesafede yer alan İskenderun’da her yıl 5-6 Mayıs’ta Markiskos Ortodoks Kilisesinde kutlanan Hıdır İlyas şenliklerine sahnedir.

3.11. Harbiye (Defne)

Harbiye, Antakya’ya 6 km uzaklıktadır. Vadinin güneyinden çıkan kaynaklar burada şelaleler oluşturduktan sonra Asi nehrine kavuşur. Helenistik ve Roma dönemlerinde çağlayanlarıyla tanınan ve dünyaca ünlü bir sayfiye yeri olarak kullanılan Daphne (Harbiye), zengin halk kesimi tarafından yapılan çok sayıda

köşkleri, tapınakları ve eğlence yerleriyle ünlüydü. İmparator Gallus döneminde Daphne eski ihtişamını kaybetmeye başlamış, Arap istilasından sonra da bir daha parlak günlerine dönememiştir. Günümüzde antik dönemden ayakta herhangi bir yapı kalmamıştır (Hatay Valiliği, 2011: 55). Fakat halen, lokantaları, otelleri ve pansiyonlarıyla yerli ve yabancı turiste hizmet vermektedir.

Günümüzde el sanatlarının da aktif olarak yapıldığı, Türkiye'deki en önemli doğal ipek üretim ve satış merkezlerinden biridir. Taş yontuculuğu ve mermer eser üretimi aile çapında yapılmaktadır.

3.12. Titus Tüneli

M.S. I. yy. da sel sularını yönlendirmek, Seleucia Pieria antik kentini su baskınlarından korumak ve limanın dolmasını önlemek amacıyla, Vespasianus (M.S.69) döneminde yapımına başlanmış olan Tünel, oğlu Titus (M.S.81) tarafından tamamlanmıştır. Tünel, 130 metresi kapalı diğer kısmı açık olmak üzere, 1380 metre uzunluğunda, ortalama 7 metre yüksekliğinde ve 6 metre genişliğindedir. Tünelin kazılmış olduğu kayalık bölge şehrin nekropol (mezarlık) alanı olarak kullanılmıştır (Hatay Valiliği, 2011: 58).

Bölgedeki en önemli tarihi eserlerden birisi olan Titus tünelinin mevcut durumu itibarıyla ve ufak ayrıntıların eklenmiş olduğu ideal haliyle kıyaslamasını aşağıdaki tabloda görmek mümkündür (Turizm Stratejisi ve Eylem Planı, 2012: 76).

Tablo 2.2: Titus Tüneli Turistik Altyapı Eksiklikleri

Mevcut Durum	İdeal Durum
Yürüyüşe uygun değil	Yürüyüş parkuru geliştirilmiş
Işıklandırma yok	Işıklandırma yapılmış
	Titus tünelinin ve Komutan Titus'un biblo ve heykelleri
	Tünel girişinde, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü gişesi tarafından, Hatay ilinin diğer tarihi ve kültürel varlıklarının tanıtıldığı, konaklama tesisleri hakkında bilgilerin bulunduğu bir broşürün hazırlanarak ziyaretçilere tünel girişi ücreti karşılığında verilmesi
	Tünelin girişindeki geniş bölmede farklı dillerde hazırlanmış, görsel şovlarla zenginleştirilmiş, tünel ve komutan Titus hakkında bilgiler sunan sine-vizyon gösterisi
	Tünelin önünde bulunan Çevlik Sahilinin dünyanın en uzun sahillerinden birisi olduğuna dair ufak bilgi tabelaları
	Titus Tünel ziyaretinden sonra gidilebilecek yakın turizm varlıkları, ulaşım imkanları hakkında kısa bilgiler

Kaynak: Hatay Valiliği 2012-2015, (2012). Hatay İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planı, 2012, s.76

Tablo 2.2'de yer aldığı gibi Titus tüneli mevcut durumundan ideal duruma getirilerek turizme daha fazla katkı sağlayabilir.

3.13. Arkeoloji Müzesi

Dünyanın 3. büyük mozaik müzesi olan Hatay Arkeoloji Müzesi, şehir merkezinde bulunmaktadır (Hatay Valiliği, 2011: 48). Dünyanın 1. büyük müzesi Tunus'ta Bardo müzesi ve 2. Büyük müzesi ise Gaziantep'te Zeugma Müzesidir.

Antakya'daki araştırmalar 1932 Fransız Milli Müzesi (Louvre), Baltimore Sanat Müzesi, Worcester Sanat Müzesi ve Princeton Üniversitesinden temsilcilerin oluşturduğu bir komitenin yönetiminde başlatılmıştır. 1932 yılında Fransa'nın Suriye Antikitele Müfettişi M. Prost'un isteği üzerine, sancak dahilinde bulunan bütün eserlerin Antakya'da toplanması amacıyla bir müze kurulmasına karar verilmiştir. Günün modern müzecilik anlayışına uygun olarak M. Mişel Eceşer tarafından

hazırlanan müze planı 1934 yılında uygulamaya konulmuştur. 1936 yılında Harward Üniversitesinden Fogg Sanat Müzesi ve Dumbarton Oaks College temsilcileri de komiteye katılmışlardır. Müze binasının en büyük özelliği çıkan esere göre planlanmış olmasıdır. 1939 yılında binanın inşaatı tamamlanmıştır 23 Temmuz 1948’de (Antakya’nın kurtuluşunun 9. yıldönümünde) müze ziyarete açılmıştır. Müze binasının yetersiz kalması üzerine 1969 yılında başlanan ek inşaat 1973 yılında tamamlanmıştır. Yeniden teşhir ve tanzimi yapılan müze binası 18 Aralık 1974 tarihinde yeni şekli ile hizmete girmiştir. 2000 yılında ise Sidemera Lahiti (Antakya lahiti) için yeni bir salon açılmıştır (Tümbek, 2009: 131-132).

Antakya ve civarında çıkarılan ve şu an için sergilenen mozaiklerin birçoğu bu ekip tarafından gün ışığına çıkarılmıştır. Müze, mozaik koleksiyonu bakımından çok zengindir. Bünyesinde çeşitli dönemlere (Prehistorik Çağ, Demir Çağı, Helenistik, Roma, Bizans) ait olan ve Harbiye, Antakya, Açıncı, Samandağ ile İskenderun’da bulunan eserler sergilenmektedir. Bunların en önemlisi ise Hatay’ın hem Türkiye hem de Dünya çapında ün kazanmış olan Roma Çağı mozaikleridir. Mozaikler, Princeton Üniversitesi’nin Hatay ve özellikle Defne (Harbiye) semtinde yaptığı kazılardan gelmektedir. Müzede yalnızca mozaikler değil çevredeki Höyük, mağara ve antik kentlerde yapılan kazılarda ortaya çıkarılan değerli eserler de sergilenmektedir. Müzede sergilenen mozaikler konuları itibarıyla altı bölüme ayrılır (Erdem, 2010: 15):

1. Doğa
2. Sosyal Yaşam
3. Mitoloji
4. Geometrik
5. Soyut Kavramlar
6. Karma Konulardır.

Okeanos tethys (deniz tanrısı), Soteria mozaiği, Dansöz mozaiği, Apollon&Daphne mozaiği, Dionyssos (şarap tanrısı) mozaiği, sudaki yansımasına aşık olan Narkisos mozaiği, yarı daire ve dikdörtgen olmak üzere iki kısımdan meydana gelen Büfe mozaiği bu mozaiklerden bazılarıdır.

III. BÖLÜM

YEREL HALK VE YABANCI TURİSTLERİN BAKIŞ AÇISIYLA İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN ANTAKYA’NIN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK ARAŞTIRMA

1. ARAŞTIRMANIN AMACI, KAPSAMI, YÖNTEMİ VE SINIRLILIKLARI

1.1. Araştırmanın Amacı

Günümüzde değişen farklı turist profilleri ve talepleri turizm sektörünü çeşitlendirmeye yönlendirmektedir. Türkiye de mevcut bulunan klasik turizm türlerinden güneş-kum-deniz üçlemesinin dışında çeşitli turizm türleri bakımından hemen her çeşidi yapılabilmektedir. Bu çeşitler arasında: dinlenme turizmi, kültürel turizm, sportif turizm, politik turizm, keder turizmi, kongre turizmi, sağlık turizmi, yayla turizmi, golf turizmi, yat turizmi, botanik turizmi vb. sayılabilir. Turizmi çeşitlendirme çalışmalarında kullanılabilecek bir turizm türü de inanç turizmidir. Dinsel amaçlı yer değiştirmeler, tarihte olasılıkla ilk seyahat nedenleri arasında yer almaktadır. İnsanlar çok eski çağlardan beri maneviyatlarını yükseltmek, günahlarından arınmak, huzuru bulmak gibi nedenlerle kutsal saydıkları mekânlara yönelmiş, buraları ziyaret etmiş ve toplantılar yapmıştır. Böylece dinsel inançlar, bir turizm türünü oluşturmuş ve turizm hareketlerine yön vermiştir (Aleddinoğlu ve Şahinalp, 2006:278).

İnanç Turizmi Zirvesi’nde yapılan konuşmalarda, dünyada bu amaçla seyahat eden yılda ortalama 300 milyon kişinin olduğuna dikkat çekilerek, inanç turizminin giderek yaygınlık kazandığına ve yalnızca kutsal yerlere yapılan dinsel ziyaretler olmaktan çıkarak daha geniş kitlelere yayılma eğiliminde olduğuna vurgu yapılmıştır. Bugün gelinen noktada, inanç turizmi kapsamında seyahat edenlerin artık eskisi gibi 50 yaş ve üzerinden oluşmadığına, giderek genç kuşakların da bu tür seyahatlere ilgi göstermeye başladıklarına işaret edilmiştir. Buna göre inanç turizminin öneminin giderek arttığı ve inanç turizmine karşı artan bir ilgi olduğu görülmektedir (Özşahin, 2012:10).

İnanç turizmi, Türkiye’de ve özellikle bu çalışmanın yapılacağı bölge olan Antakya’da potansiyeli çok yüksek olan bir turizm çeşididir. İnanç turizmi açısından Antakya, Türkiye’de birçok ilin sahip olamadığı değerlere sahiptir. Antakya’nın inanç turizminde ön plana çıkması ve gelişmesi, yerel halkın inanç turizmine bakış açısı, tutum ve davranışlarına bağlıdır. Yerel halkın inanç turizmine olumlu bakış açısı inanç turizminin gelişmesine katkı sağlayacağı gibi, negatif bakış açısı ise inanç turizminin gelişimine olumsuz etki edecektir. Bu bağlamda Antakya’da yaşayan yerel halkın, inanç turizmine ve yabancı turistlere bakış açılarını belirlemeye ve Antakya’nın inanç turizmi potansiyelinin farkındalığı tespit edilmeye çalışılacaktır. Araştırmada ayrıca, inanç turizminin ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri incelenmeye çalışılacaktır. Bu araştırmada, Antakya’nın İnanç Turizmi Potansiyelinin yerel halk ve yabancı turistlerin bakış açılarıyla belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgular ile kamu ve turizm sektörü yöneticilerine Antakya’da inanç turizmi politikalarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesine yönelik stratejileri geliştirilip uygulamalarına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Araştırmanın problem cümlesini, “İnanç Turizmi Açısından Antakya Sahip Olduğu Potansiyeli Yeterince Kullanabilmekte midir?” cümlesi oluşturmaktadır. Bu araştırmada problem cümlesinin cevaplanmasına ve yerel halk ile yabancı turist bazında aşağıda belirlenen hipotezlerin doğruluğu ispatlanmaya çalışılacaktır:

Yerel Halka Yönelik Hipotezler

H₁= Antakya’nın yerel halkı açısından inanç turizmi potansiyel’inin Antakya için ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımlar sağladığını düşünmektedir.

H_{1A}= Cinsiyet ile inanç turizminin kazanımları arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H_{1B}= Medeni durum ile inanç turizminin kazanımları arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H_{1C}= Yaş ile inanç turizminin kazanımları arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H_{1D}= Eğitim durumu ile inanç turizminin kazanımları arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H_{1E}= Meslek ile inanç turizminin kazanımları arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H_{1F}= Din ile inanç turizminin kazanımları arasında bir ilişki bulunmaktadır.

Yabancı Turistlere Yönelik Hipotezler

H₂= Yabancı turistler Antakya'nın sahip olduğu dinsel-kültürel ve tarihi değerleri ile önemli bir inanç turizmi merkezi olduğu görüşüne sahiptirler.

H_{2A}= Cinsiyet ile Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H_{2B}= Medeni durum ile Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H_{2C}= Yaş ile Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H_{2D}= Eğitim durumu ile Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H_{2E}= Meslek ile Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü arasında bir ilişki bulunmaktadır.

H_{2F}= Din ile Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü arasında bir ilişki bulunmaktadır.

1.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma, Antakya'da yaşayan yerel halk ile yurtdışından Antakya'ya inanç turizmi kapsamında gelen yabancı turistler üzerinde uygulanmak suretiyle, İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın değerlendirilmesine yöneliktir. Araştırmanın evrenini Antakya, örneklemini ise Antakya'da yaşayan yerel halk ve şehre gelen yabancı turistler oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin yerel halk ve yabancı turistlere uygulanacak anket yoluyla toplanması öngörülmektedir.

Elde edilen verilerin analizi sonucunda, Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyeli ele alınacaktır. Yapılan ön literatür taramasında konuyla ilgili benzer araştırmalar yer almaktadır. Akademik düzeyde benzer araştırmalara rastlanılmasına karşın, inanç turizm merkezleri ve antik kentleri ile farklı kültürlerin bir arada yaşadığı turizm potansiyeline sahip bir il olan Antakya'da gerçekleştirilmiş olan akademik bir esere rastlanılmamıştır.

1.3. Örneklem Seçimi

İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın değerlendirilmesi başlıklı araştırmada örneklem seçimi yerel halk ve yabancı turistler olarak iki ayrı grupta yapılmıştır.

Yerel Halka yönelik gerçekleştirilen anket araştırmasında, Antakya şehir merkezinde ve inanç turizminde önemli eserlerin bulunduğu yerlerde kolayda örneklem seçimi yöntemi ile 01 Ekim 2013-15 Ekim 2013 tarihleri arasında yerel halktan 230 kişiye anket soruları yöneltilerek İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın Değerlendirilmesine ilişkin veriler elde edilmiştir.

Yabancı Turistlere yönelik gerçekleştirilen anket araştırmasında, St. Pierre, Katolik Kilisesi, Hıristiyan Rum Ortodoks Kilisesi, St. Simeon Kilisesi, Protestan Kilisesi ve Arkeoloji Müzesi gibi önemli dinsel ve tarihsel mekânlarda, 29 Haziran 2013-08 Temmuz 2013 tarihleri arasında kolayda örneklem seçimi yöntemi ile 62 yabancı turiste anket soruları yöneltilerek veriler elde edilmiştir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

'İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın Değerlendirilmesi' konulu tez çalışmasında veri toplanması için anket tekniği tercih edilmiştir. Yerel halk ve yabancı turistler ile yüz yüze görüşülerek anket formu doldurtulmuştur.

Araştırmada yerel halk için kullanılan ilk 6 soru araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Anketin ikinci grubunda yöneltilen soru ise örneklem grubunun inanç kavramı ve Antakya'nın önem taşıyan değerlerinin belirlenmesine yöneliktir. Anketin üçüncü bölümünde yerel halkın inanç turizmi ile ilgili düşünceleri, inanç turizminin Antakya için önemi, yeri ve etkilerinin tespit edilmesi için 13 soru sorulmuş ve sorularda beşli likert ölçeği kullanılarak "1" "kesinlikle katılmıyorum", "2" "katılmıyorum", "3" "kararsızım", "4" "katılıyorum" ve "5" "kesinlikle katılıyorum" cevaplandırmaları istenmiştir.

Araştırmada yabancı turistler için kullanılan ilk 6 soru araştırmaya katılanların demografik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Yabancı turistler için hazırlanan anketin 7-15 arasındaki sorularda seyahatin süresi, amacı, beklenti ve sonuçlarının ölçümüne yönelik sekiz soru yöneltilmiştir. Anketin üçüncü bölümünde yabancı turistlere Antakya'nın inanç turizm açısından değerlendirilmesine yönelik düşüncelerinin tespit edilmesi için 13 soru yöneltilmiş, sorularda beşli likert ölçeği kullanılarak "1" "kesinlikle katılıyorum", "2" "katılıyorum", "3" "kararsızım", "4" "katılmıyorum" ve "5" "kesinlikle katılmıyorum" cevaplandırmaları istenmiştir.

Veriler SPSS 20.0 istatistik programı ile Frekans, T-Testi, Anova, Faktör analizi ve Ki-Kare testleri yardımıyla analizi yapılmak suretiyle değerlendirilerek çıkan sonuçlar çerçevesinde yorumlamalar yapılmış, elde edilen bulgular doğrultusunda, Antakya'nın inanç turizm potansiyeli ve inanç turizminin Antakya'daki yeri, önemi ve etkileri belirlenmiştir. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre kamu ve turizm sektörü yöneticilerine Antakya'da inanç turizmine yönelik yapılabilecekler konusunda öneriler sunulmuştur.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya'nın Değerlendirilmeye çalışıldığı bu çalışmanın sınırlılıkları şu şekildedir:

- Her araştırma çalışmasında olduğu gibi, bu araştırmanın da zaman ve maddi kaynak yönünden sınırlılıkları bulunmaktadır.
- Örneklem seçiminde kolayda örneklem seçimi yönteminin kullanılması nedeniyle elde edilen veriler, örneklemelerin inanç turizmi konusundaki bilgileri ile sınırlı kalmasına neden olmaktadır.
- Yerel halk ve yabancı turistlerin bakış açısıyla Antakya'da inanç turizminin yeri, önemi ve etkilerinin belirlenmesi çalışmasının, sadece Antakya il merkezinde yapılmış olması çalışmanın diğer bir sınırlılığını oluşturmaktadır.

- Antakya'ya gelen yabancı turistlerin büyük bir çoğunluğunun Lübnan uyruklu vatandaşlar olması, verilerin diğer ülke vatandaşlarını temsil etmemesi araştırmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır.

2. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ

Çalışmanın bu bölümünde anket verileri 'yerel halk' ve 'yabancı turist' bazında ayrı ayrı analiz edilerek bulgular yorumlanmaya çalışılacaktır.

2.1. Yerel Halka Yönelik Gerçekleştirilen Araştırma Verilerinin Analizi

Yerel halkın bakış açısıyla Antakya'da inanç turizminin potansiyelinin belirlenmesine yönelik araştırmaya rastgele seçilen 230 örneklem katılmıştır. Araştırma verileri örneklem grubunu oluşturan 230 örneklemin anket sorularına verdiği cevaplardan oluşmaktadır.

2.1.1. Anketin Geçerlilik Güvenilirlik Analizi

Ankette kullanılan 5'li Likert ölçeğinin, elde edilen veriler ile geçerliği ve iç tutarlılığı analiz edilmiştir. Ölçeğin verilen cevaplar doğrultusunda güvenilir sonuçlar verip vermeyeceğinin bilinmesi gerekmektedir. Bu nedenle anket üzerinde güvenilirlik analizi yapılarak, Cronbach's Alfa değeri hesaplanması gereklidir.

“Güvenilirlik analizinin amacı verilerin rastlantısallığını ölçmektir. Ankete verilen cevaplar rastgele dağılım gösteriyorsa anket sonuçlarının güvenilir olduğuna karar verilir. Güvenilirlik analizi seçilen örneğin güvenilirliğini, tesadüflüğünü ve tutarlılığını test etmekte kullanılır. Sonucun güvenilir olup olmadığına Cronbach's Alpha (α) değerine göre karar verilir”(Karasar, 2013: 23).

α değeri,	$0,00 \leq \alpha < 0,40$	ise	Güvenilir değil
	$0,40 \leq \alpha < 0,60$	ise	Düşük güvenilirlikte
	$0,60 \leq \alpha < 0,80$	ise	Oldukça güvenilir
	$0,80 \leq \alpha \leq 1,00$	ise	Yüksek güvenilirdir.

Tablo 3.1: Antakya Yerel Halkının Anket Sorularına Verdikleri Cevapların Güvenilirlik Analizi

SORULAR	Ölçek Ortalaması (Kararsızlar Hariç)	Ölçek Farkı	Toplam Korelasyon	Çoklu Korelasyon	Cronbach'ın Alfa Değeri (Kararsızlar Hariç)
İnanç farklılığı Antakya'da kültürel zenginliğin oluşumunu sağlamıştır.	76,98	23,744	,372	,637	,721
Antakya'nın kültürel zenginliği toplumsal yaşama, sanata, basın-yayın etkinliklerine, örf, adet ve geleneklere yansımıştır.	77,14	25,524	,317	,595	,715
Antakya'nın farklı dinler açısından ortak ibadet yeri olabildiğine inanıyorum	77,05	32,816	,258	,514	,711
Turistlerin gelmesi yörenin ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır.	77,07	30,899	,358	,630	,701
Yabancıların ibadet etmeleri beni aşırı derecede rahatsız etmektedir.	77,14	39,332	,042	,120	,683
Tarihi ve kültürel mekânlardan yabancıların en çok ilgi gösterdikleri yer Saint Pierre Kilisesidir.	78,25	26,531	,487	,562	,682
Antakya'ya gelen turist sayısı arttıkça yerel halkın turiste bakış açısı olumlu yönde değişecektir.	78,19	27,857	,366	,527	,702
Turistler yerel halkın kültürel ve ahlaki yapısını olumsuz etkilemektedir.	77,34	36,800	,028	,238	,703
Turistlerin tarihi ve dinsel değerleri tahrip ettiklerine inanıyorum.	77,02	33,255	,050	,351	,713
Dünyanın farklı bölgelerinden gelen turistler yeni yerler görme ve farklı kültürler tanıma isteğini oluşturdu.	77,36	29,679	,496	,389	,687
İnanç turizmi kapsamında Antakya'ya gelen turistler kültürel değerlerimizin (gelenek&görenek, yeme&içme, giyim vb.) değişimine neden olacaktır.	77,14	33,630	,059	,208	,723
İnanç turizmi yöre halkının sosyalleşme düzeyinin yükselmesini sağlayacaktır.	77,82	29,425	,434	,474	,691
Ülkelerin birbirine yakınlaşmalarında ve dünya barışının sağlanmasında Antakya'da yer alan kültürel hareketliliğin örnek teşkil ettiğine inanıyorum.	77,75	29,787	,396	,551	,696

Tablo 3.1'de yer alan anket sorularının korelasyon analizleri incelendiğinde; Yabancıların ibadet etmeleri beni aşırı derecede rahatsız etmektedir (,042), Turistler yerel halkın kültürel ve ahlaki yapısını olumsuz etkilemektedir (,028), Turistlerin tarihi ve dinsel değerleri tahrip ettiklerine inanıyorum (,050), İnanç turizmi kapsamında Antakya'ya gelen turistler kültürel değerlerimizin (gelenek&görenek, yeme&içme, giyim vb.) değişimine neden olacaktır (,059) soruları ile anketin bütünü

arasında düşük bir korelasyon olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle, anılan dört sorunun ölçeğin güvenilirliğini düşürdüğünü göstermektedir.

Tablo 3.2: Yerel Halka Yöneltilen Anket Sorularının Güvenilirlik Analizi

Cronbach'ın Alfa Değeri	Ölçek Farkı	Kararsızların Toplamı (N)
,785	,753	37

Anketteki tüm soruların güvenilirlik analizi değeri,785 olarak bulunmuştur ve sonuçların analizi güvenilirdir.

2.1.2. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Tablo 3.3: Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Erkek	118	51,30
Kadın	112	48,7
Toplam	230	100,0

Tablo 3.3'den de anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan 230 örneklemin, 118 kişisi (%51,3) erkek, 112 kişisi (%48,7) ise kadındır.

Tablo 3.4: Araştırmaya Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	n	%
18-29	93	40,4
30-39	59	25,7
40-49	33	14,3
50-59	27	11,7
60-69	14	6,2
70+	4	1,7

Araştırmaya katılanların yaş dağılımlarına bakıldığında, %40,4'ü 18-29 yaş grubu, %23,7'si 30-39 yaş grubu iken, orta yaş grubu olarak adlandırılacak 40-59 yaş arasındakilerin oranı %26'dır. Verilere göre araştırmaya katılanların yaş gruplarına göre dengeli bir dağılım gösterdiğini söylememiz mümkündür. 70 yaş ve üzeri katılımcıların 4 kişi ile %1,7'lik oranda olması dağılımın dengesi üzerinde negatif etki yaratıyor gibi görünse de, bu oranın düşük çıkması yaşlı bireylerin ankete katılma isteklerinin az olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3.5: Araştırmaya Katılanların Medeni Durumları

Medeni Durum	n	%
Evli	113	49,13
Bekar	117	50,87
Toplam	230	100,0

Araştırmaya katılanların medeni durum dağılımlarına bakıldığında, %49,13'ü evlilerden oluşurken, %50,87'si bekârlardan oluşmaktadır.

Tablo 3.6: Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	n	%
İlköğretim	15	6,5
Lise	79	34,3
Ön Lisans	46	20,0
Lisans	65	28,3
Lisansüstü	25	10,9
Toplam	230	100,0

Araştırmaya katılanların eğitim durumu dağılımlarına bakıldığında, %34,3'ü lise mezunu, %28,3 ile lisans mezunları gelmektedir. En az katılımı ise %6,5 ile ilköğretim ve %10,9 oranında lisansüstü mezunları oluşturmaktadır. Veriler

değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan örneklem grubunun %59,2'sinin ön lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde oldukları görülmektedir.

Diğer bir ifade ile örneklem grubunun yarısından fazlasının eğitim düzeyinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Yine lise düzeyindeki eğitime sahip katılımcıları da dikkate aldığımızda, katılımcıların %90'nın lise ve üstü eğitim düzeyinde olduklarını görmekteyiz. Çalışmada Antakya'nın demografik özellikleri başlığı altında aktardığımız gibi Antakya, kadın ve erkek nüfusu bakımından okur-yazar oranı oldukça yüksek ve okuma-yazma bilmeyenlerin oranı (%4,22) ile Türkiye ortalamasının (%5,08) altında kalan bir şehirdir.

Tablo 3.7: Araştırmaya Katılanların Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	n	%
Emekli	21	9,2
İşçi	31	13,6
Memur	45	19,6
Serbest Meslek	38	16,5
Ev Hanımı	36	15,6
Öğrenci	44	19,2
Mühendis	2	0,8
Muhasebeci	2	0,8
Özel Sektör	7	3,0
Avukat	3	1,3
Diğer	1	0,4
Toplam	230	100,0

Tablo 3.7'ye göre araştırmaya katılanlar, % 38,8'ini öğrenci ve memur, % 15,6'sını ev hanımı, % 16,5'ni serbest meslek sahibi, % 9,2'si emekli, %1,6'sı mühendis ve muhasebeci, % 13,6'sı işçi, % 3'ü özel sektör çalışanı, % 1,3'ü avukatlardan oluşmaktadır. Veriler değerlendirildiğinde, katılımcıların %55,6'sının bir meslek sahibi olarak çalıştığı, çalışmayanların büyük bir bölümünün ise emekli ve öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 3.8: Araştırmaya Katılanların Mensubu Oldukları Dinlerin Dağılımı

Din/İnanç	n	%
Müslümanlık	163	70,1
Hıristiyanlık	54	18,3
Yahudilik	11	3,5
Ateist/İnancı Yok	2	,9
Toplam	230	100,0

Araştırmaya katılanların mensup oldukları dinlerin dağılımlarına bakıldığında, %77,4'ü İslam dinine, %18,3'ü Hıristiyanlık dinine, %3,5'nin ise Yahudilik dinine mensup oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılanların %1'i inancının olmadığını (ateist) ifade etmiştir. Veriler değerlendirildiğinde, araştırmaya katılanların etnik dağılımının Antakya'nın dini etnik yapısı ile paralellik gösterdiğini söylememiz mümkündür. Yine verilere göre Antakya'da yaşayanların dini kimliklerini veya inançlarını ifade etmede sıkıntı yaşamadıklarını söylememiz mümkündür.

Tablo 3.9: Araştırmaya Katılanların Antakya'nın Ön Plana Çıkarılması Gereken Başlıca Değerleri ile İlgili Düşünceleri

Önem Arz Eden Değerler(Faktör)	n	Minimum	Maximum	Ortalama
Dinsel-tarihsel-kültürel yerler	230	1	5	2,05
Doğal güzellikler	230	1	5	4,03
Tarımsal alanlar	230	1	5	4,89
Deniz	230	1	5	3,51
Liman	230	1	5	3,43
Yemekler	230	1	5	3,13

Araştırmaya katılanlara Antakya'nın ön plana çıkarılması gereken başlıca değerleri nelerdir diye sorulmuş ve soruya önem sırasına göre 1-6 arasında sıralaması istenmiştir. Verilen cevapların önem sırasına göre ağırlıklı ortalamaları alınmıştır. En

önem arz değerini 1. sırada değerlendirildiği yöntemde ortalaması en düşük çıkan faktör '*en çok önem arz eden*' olarak değerlendirilmelidir. Araştırmaya katılanların verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde en çok önem arz edenden en az önem arz eden değere doğru sıralama şu şekildedir:

1. Sırada; Dinsel-Tarihsel-Kültürel Yerler,
2. Sırada; Antakya Yemekleri,
3. Sırada; Liman,
4. Sırada; Deniz,
5. Sırada; Doğal Güzellikler,

6. Sırada; Tarımsal Alanlar, yerel halkın bakış açısıyla Antakya'nın öne çıkarılması gerektiği değerleri olarak tanımlanmaktadır. Veriler değerlendirildiğinde Antakya halkının, sahip oldukları değerlerin farkında oldukları ve bu değerlerin etkin tanıtımı ve pazarlanması ile şehrin önemli bir inanç turizm merkezine dönüşebileceğinin ifadesidir diyebiliriz.

Antakya'nın yerel halkı şehrin sahip olduğu dinsel-tarihsel ve kültürel yerlerin en önemli faktörler olduğunu kabul etmektedirler. Bu bağlamda Antakya'nın inanç turizmi potansiyeli açısından önemli dinsel-tarihsel ve kültürel değerlere sahip olduğu, ayrıca yörenin yemekleri ve diğer faktörlerinin inanç turizmi açısından da pozitif etkiye sahip artıları olduğu görüşündedirler.

2.1.3. Yerel Halkın İnanç Turizmine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Yerel halkın Antakya'da inanç turizmine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla araştırmaya katılanlara sorulan sorular, faktör analizi yardımı ile test edilerek yorumlanmıştır. Ayrıca yerel halkın inanç turizmine yönelik görüşleri medeni durum ve yaş değişkenlerine göre T-testi ve yaş, eğitim, meslek ve din değişkenlerine göre Anova yardımı ile değerlendirilmiştir.

Tablo 3.10: Yerel Halkın Bakış Açısıyla İnanç Turizmi ve Kazanımları

	SORULAR	Ekonomik Kazanımları			Sosyo-Kültürel Kazanımları			İnanç Turizmine Bakış Açısı		
		α	Ort.	St.Sap.	α	Ort.	St.Sap.	α	Ort.	St.Sap.
S.1	İnanç farklılığı Antakya'da kültürel zenginliğin oluşumunu sağlamıştır.				,786	4,00	1,190			
S.2	Antakya'nın kültürel zenginliği toplumsal yaşama, sanata, basın-yayın etkinliklerine, örf, adet ve geleneklere yansımıştır.				,693	3,94	1,008			
S.3	Antakya'nın farklı dinler açısından ortak ibadet yeri olabildiğine inanıyorum							,724	3,98	1,283
S.4	Turistlerin gelmesi yörenin ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır.	,691	3,67	1,179						
S.5	Yabancıların ibadet etmeleri beni aşırı derecede rahatsız etmektedir.							,270	1,90	1,403
S.6	Tarihi ve kültürel mekânlardan yabancıların en çok ilgi gösterdikleri yer Saint Pierre Kilisesidir.							,515	3,80	,912
S.7	Antakya'ya gelen turist sayısı arttıkça yerel halkın turiste bakış açısı olumlu yönde değişecektir.							,682	3,92	1,096
S.8	Turistler yerel halkın kültürel ve ahlaki yapısını olumsuz etkilemektedir.							,416	2,14	1,429
S.9	Turistlerin tarihi ve dinsel değerleri tahrip ettiklerine inanıyorum.							,186	1,88	,1,166
S.10	Dünyanın farklı bölgelerinden gelen turistler yeni yerler görme ve farklı kültürler tanıma isteğini oluşturdu.				,507	3,78	,1,123			
S.11	İnanç turizmi kapsamında Antakya'ya gelen turistler kültürel değerlerimizin (gelenek&görenek, yeme&içme, giyim vb.) değişimine neden olacaktır.							,415	2,45	1,226
S.12	İnanç turizmi yöre halkının sosyalleşme düzeyinin yükselmesini sağlayacaktır.				,635	3,51	1,175			
S.13	Ülkelerin birbirine yakınlaşmalarında ve dünya barışının sağlanmasında Antakya'da yer alan kültürel hareketliliğin örnek teşkil ettiğine inanıyorum.				,728	3,92	1,256			

Tablo 3.10’da anket sorularının faktör analizi sonuçları yer almaktadır. Ankette yer alan sorular, kendi aralarında sınıflandırılarak; inanç turizminin “ekonomik kazanımları”, “sosyo-kültürel kazanımları” ve yerel halkın “inanç turizmine bakış açısı” olarak kategorileştirilmiştir.

Yerel halkın, inanç turizminin ekonomik katkısının (S-4:Turistlerin gelmesi yörenin ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır) var olduğuna inandıkları görülmektedir ($\alpha = 0,69$).

Yerel halkın, inanç turizminin sosyo-kültürel kazanımlarının (S.1, S.2, S.10, S.12, S.13) var olduğuna inandıkları görülmektedir. Ancak S.10’da ortaya çıkan alfa değeri ($\alpha = 0,50$) bu kazanımın varlığı ile ilgili verilen cevapların *düşük güvenilirlikte olduğunu* göstermektedir. Bir başka deyişle, araştırmaya katılanların inanç turizminden kaynaklı (Dünyanın farklı bölgelerinden gelen turistler yeni yerler görme ve farklı kültürler tanıma isteğini oluşturdu) yeni yerler görme isteğinin oluştuğu, kazanımı cevabının güvenilirliği düşüktür.

Araştırmaya katılan yerel halk, Antakya’nın farklı dinler açısından ortak ibadet yeri olabildiğine (S.3, $\alpha = 0,72$) ve Antakya’ya gelen turist sayısı arttıkça yerel halkın turiste bakış açısının olumlu yönde değişeceğine (S.7, $\alpha = 0,68$) oldukça yüksek güvenilirlikte inanmaktadırlar. Yine yerel halkın, yabancıların ibadet etmelerinden rahatsızlık duymadıklarını görmekteyiz (S.5, $\alpha = 0,27$). Ayrıca yerel halkın, turistlerin yerel halkın kültürel ve ahlaki yapısını olumsuz etkilemediği (S.8, $\alpha = 0,41$), turistlerin tarihi ve dinsel değerleri tahrip ettiklerine inanmadıkları (S.9, $\alpha = 0,18$) ve inanç turizmi kapsamında Antakya’ya gelen turistler kültürel değerlerin (S.11, $\alpha=0,41$ gelenek&görenek, yeme&içme, giyim vb.) değişimine neden olmayacakları görüşünde olduklarını görmekteyiz.

Bulgulara göre; yerel halkın bakış açısıyla, inanç turizmi potansiyelinin Antakya’da varlığından ve inanç turizmine yerel halkın pozitif yaklaşımından söz etmemiz mümkündür.

2.1.4. Farklılık Analizleri Sonuçları

Araştırmada, yerel halk için kurulan “ $H_1=$ Antakya’nın yerel halkı açısından inanç turizmi potansiyeli Antakya için ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımlar sağlamaktadır” hipotezi T-testi ve Anova analizi ile değişkenlere göre test edilecektir.

Tablo 3.11: $H_1=$ Antakya’nın Yerel Halkı Açısından İnanç Turizmi Potansiyeli Antakya İçin Ekonomik, Sosyal Ve Kültürel Kazanımlar Sağlamaktadır

Test Değeri=3				
	Ortalama	ss	t	p
İnanç Turizmi Ekonomik-Sosyal ve Kültürel Kazanımlar Sağlamaktadır.	3,29	1,18	2,086	0,007

Antakya’nın yerel halkı açısından inanç turizmi potansiyeli Antakya için ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımlar sağladığı konusunda yapılan tek ana kütle t-testi sonucunda, kıyas değeri olan 3’ten anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. $p=0,007 < 0,05$ olarak bulunduğu için, ‘ $H_1=$ Antakya’nın Yerel Halkı Açısından İnanç Turizmi Potansiyeli Antakya İçin Ekonomik, Sosyal Ve Kültürel Kazanımlar Sağlamaktadır’ hipotezimiz kabul edilmiştir.

Ancak bu durumun çeşitli demografik faktörlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirleyebilmek için T-testi ve Anova analizi yapılarak ilgili hipotezler test edilmiştir.

Tablo 3.12: Cinsiyet Değişkenine Göre Antakya’nın İnanç Turizmi Potansiyelinin Kazanımlarının Değerlendirilmesi

	Cinsiyet	Dağılım	Ortalama	Ss	t	p
Kazanım Sağlar	Kadın	112	3,34	1,01	0,286	0,053
	Erkek	118	3,26	0,99		

Antakya’nın yerel halkı ile inanç turizminin kazanımlar sağladığı algısı ile örneklemin cinsiyeti arasında bir ilişki tespit edilememiştir. $p=0,053 > 0,05$ olarak

bulduğundan bu sonuca göre, erkek ve kadın örneklemelerin inanç turizminin Antakya'ya sağladığı kazanımlar ile ilgili benzer düşüncelere sahip olduklarını söylememiz mümkündür. Bu sonuca göre; 'H_{1A}= Cinsiyet ile inanç turizminin kazanımları arasında bir ilişki bulunmamaktadır' hipotezimiz kabul edilmiştir.

Tablo 3.13: Medeni Durum Değişkenine Göre Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyelinin Kazanımlarının Değerlendirilmesi

	Medeni Durum	Dağılım	Ortalama	ss	t	p
Kazanım Sağlar	Evli	113	3,27	1,07	- 0,989	0,432
	Bekar	117	3,08	1,01		

Antakya'nın yerel halkı ile inanç turizminin kazanımlar sağladığı algısı ile örneklemin medeni durum arasında bir ilişki tespit edilememiştir. $p=0,432>0,05$ olarak bulunduğundan bu sonuca göre, evli ve bekar örneklemelerin inanç turizminin Antakya'ya sağladığı kazanımlar ile ilgili benzer düşüncelere sahip olduklarını söylememiz mümkündür. Bu sonuca göre; H_{1B}= Medeni durum ile inanç turizminin kazanımları arasında bir ilişki bulunmamaktadır' hipotezimiz kabul edilmiştir.

Tablo 3.14: Yaş Değişkenine Göre Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyelinin Kazanımlarının Değerlendirilmesi

	Yaş	Dağılım	Ortalama	ss	F	p
Kazanım Sağlar	18-29	93	2,87	0,98	0,687	,537
	30-39	59	3,03	0,91		
	40-49	33	3,01	0,89		
	50-59	27	2,98	0,92		
	60-69	14	2,86	0,74		
	70 +	4	2,91	0,68		

Antakya'nın yerel halkı ile inanç turizminin kazanımlar sağladığı algısı ile örneklemin yaş grupları arasında bir ilişki tespit edilememiştir. $p=0,537>0,05$ olarak bulunduğundan bu sonuca göre, tüm yaş gruplarındaki örneklemelerin inanç turizminin Antakya'ya sağladığı kazanımlar ile ilgili benzer düşüncelere sahip

olduklarını söylememiz mümkündür. Tablodan da anlaşılacağı üzere 30-39 ve 40-49 yaş gruplarının ortalama değerlerinin 3'e daha yakın oldukları görülmektedir. Bu gruplardaki örneklemelerin, inanç turizminin kazanımlarına daha çok önem verdiklerini söyleyebiliriz. Bu sonuca göre; H_{1C} = 'Yaş ile inanç turizminin kazanımları arasında bir ilişki bulunmamaktadır' hipotezimiz kabul edilmiştir.

Tablo 3.15: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyelinin Kazanımlarının Değerlendirilmesi

	Eğitim Durumu	Dağılım	Ortalama	ss	F	p
Kazanım Sağlar	İlköğretim	15	2,50	0,41	4,403	,022
	Lise	79	2,89	0,83		
	Ön Lisans	46	2,91	0,81		
	Lisans	65	3,04	0,95		
	Lisansüstü	25	3,21	0,79		

Antakya'nın yerel halkı ile inanç turizminin kazanımlar sağladığı algısı ile örneklemin yaş grupları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. $p=0,022>0,05$ olarak bulunduğu için, H_{1D} = 'Eğitim düzeyi ile inanç turizminin kazanımları arasında bir ilişki bulunmamaktadır' hipotezimiz reddedilmiştir. İlköğretim ile lisansüstü eğitim grupları ile diğer eğitim grupları arasında farklılık vardır. Eğitim seviyesi yükseldikçe inanç turizminin Antakya'ya sağladığı kazanımlar ile ilgili olumlu düşünceleri arttırmaktadır.

Tablo 3.16: Meslek Durumu Değişkenine Göre Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyelinin Kazanımlarının Değerlendirilmesi

	Meslek	Dağılım	Ortalama	ss	F	p
Kazanım Sağlar	Emekli	21	2,57	0,47	0,695	,094
	İşçi	31	2,93	0,75		
	Memur	45	2,99	0,78		
	S.Meslek	38	2,78	0,69		
	Ev Hanımı	36	2,94	0,71		
	Öğrenci	44	3,08	0,95		
	Mühendis	2	3,15	0,92		
	Muhasebeci	2	3,04	0,90		
	Özel Sektör	7	3,11	0,96		
	Avukat	3	3,10	0,91		
	Diğer	1	2,91	0,78		

Antakya'nın yerel halkı ile inanç turizminin kazanımlar sağladığı algısı ile örneklemin meslek grupları arasında bir ilişki tespit edilememiştir. $p=0,094>0,05$ olarak bulunduğu bu sonuca göre, tüm meslek gruplarındaki örneklemelerin inanç turizminin Antakya'ya sağladığı kazanımlar ile ilgili benzer düşüncelere sahip olduklarını söylememiz mümkündür. Tablodan da anlaşılacağı üzere Öğrenci, Mühendis, Muhasebeci, Özel Sektör ve Avukat meslek gruplarının ortalama değerlerinin 3'e daha yakın oldukları görülmektedir. Bu gruplardaki örneklemelerin, inanç turizminin kazanımlarına daha çok önem verdiklerini söyleyebiliriz. Bu sonuca göre; H_{1E} = Meslek durumu ile inanç turizminin kazanımları arasında bir ilişki bulunmamaktadır' hipotezimiz kabul edilmiştir.

Tablo 3.17. İnanç Grubu Değişkenine Göre Antakya'nın İnanç Turizmi Potansiyelinin Kazanımlarının Değerlendirilmesi

	Din	Dağılım	Ortalama	ss	F	p
Kazanım Sağlar	İslamiyet	163	3,12	0,93	0,958	,808
	Hıristiyanlık	54	4,07	0,84		
	Musevilik	11	3,14	0,88		
	Diğer	2	4,30	0,94		

Antakya'nın yerel halkı ile inanç turizminin kazanımlar sağladığı algısı ile örneklemin dini inanç grupları arasında bir ilişki tespit edilememiştir. $p=0,808>0,05$ olarak bulunduğundan bu sonuca göre, tüm din gruplarındaki örneklemelerin inanç turizminin Antakya'ya sağladığı kazanımlar ile ilgili benzer düşüncelere sahip olduklarını söylememiz mümkündür. Tablodan da anlaşılacağı üzere İslamiyet, Hıristiyanlık, Musevilik dinine inananlar ile herhangi bir dini inancı bulunmayanların veya başka inanca sahip olanların hepsinin ortalama değerlerinin 3'e yakın oldukları görülmektedir. Dolayısıyla her inançtaki örneklemelerin, inanç turizminin kazanımlarına önem verdiklerini söyleyebiliriz. Bu sonuca göre; H_{1F} = Din ile inanç turizminin kazanımları arasında bir ilişki bulunmamaktadır' hipotezimiz kabul edilmiştir.

Anket verilerinin genel durumu ve dağılımları Ki-Kare yöntemi ile analiz edilerek, Antakya'nın yerel halkının inanç turizmi potansiyelini değerlendirmeleri yorumlanmıştır.

Tablo 3.18: Anket Sorularının Ki-Kare Analizi

Soru	Cinsiyet		Yaş Grupları		Medeni Durum		Eğitim		Meslek		Din/İnanç	
	X	P	X	P	X	P	X	P	X	P	X	P
S.1	13,82	0,181	19,93	0,750	21,17	0,020	33,38	0,122	28,14	0,788	15,84	0,393
S.2	26,34	0,003	28,99	0,264	16,53	0,085	37,59	0,051	43,62	0,150	17,04	0,316
S.3	22,72	0,030	25,57	0,697	17,98	0,116	33,01	0,322	37,23	0,680	15,78	0,607
S.4	18,05	0,054	34,59	0,096	12,59	0,247	38,28	0,043	37,66	0,344	23,74	0,070
S.5	10,24	0,248	20,90	0,403	17,30	0,027	21,81	0,351	32,24	0,264	11,96	0,449
S.6	12,07	0,280	25,50	0,434	19,54	0,034	36,69	0,139	39,48	0,276	17,22	0,306
S.7	13,48	0,335	26,93	0,627	22,26	0,035	29,48	0,492	37,32	0,676	19,65	0,353
S.8	18,78	0,094	29,37	0,498	14,75	0,255	30,20	0,455	41,41	0,496	16,38	0,566
S.9	19,45	0,035	30,01	0,224	14,05	0,170	19,34	0,781	39,11	0,290	14,86	0,461
S.10	18,80	0,093	30,14	0,458	21,11	0,049	34,79	0,250	37,84	0,654	17,35	0,499
S.11	13,02	0,222	31,64	0,169	13,43	0,200	23,91	0,525	41,01	0,224	15,86	0,391
S.12	16,36	0,090	17,65	0,857	17,95	0,056	31,75	0,165	37,84	0,341	19,99	0,172
S.13	13,39	0,205	25,95	0,457	15,57	0,047	37,11	0,056	46,78	0,088	16,82	0,329

* $p < 0,05$ ise, ölçek ile değişkenler arasında %95 güvenilrlikte anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

** $p < 0,05$ değerleri tabloda koyu renk ile gösterilmiştir.

Tablo 3.18’de araştırmada kullanılan anket sorularının Ki-Kare test sonuçları yer almaktadır. Ki-Kare bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesine ve iki değişken arasında anlamlı farklılığın bulunup bulunmadığının belirlenmesine yarayan bir analiz türüdür. Bu tabloda yer alan anket soruları bağımlı değişken, araştırmaya katılanların demografik özellikleri ise bağımsız değişkendir. Veriler değerlendirildiğinde; araştırmaya katılanların cinsiyeti ile ölçek (anket soruları-bağımlı değişkenler) arasında anlamlı farklılıklar bulunduğu görülmektedir.

S.2:p= 0,003<0,05, S.3: p=0,03<0,05 ve S.9: p=0,035<0,05 olarak görülmektedir. Yine medeni durum değişkeni ile ölçek arasında da S.1-5-6-7-10 ve 13. sorularda ölçek ile aralarında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Eğitim durumu değişkeni ile ölçek arasında sadece 4. soruda $p=0,04 < 0,05$ anlamlı bir farklılık görülmektedir. Diğer değişkenler ile ölçek arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Bulgular değerlendirildiğinde, Antakya’nın yerel halkının Antakya’nın sahip olduğu, dinsel-kültürel ve tarihi değerlerinin inanç turizmi açısından önemli bir potansiyel olarak gördükleri sonucuna varılmıştır. Yerel halkın, farklı dinlerin bir arada yaşamasından rahatsızlık duymadıkları ve her dine-kültüre ait eser ve dinsel değerlere saygı duyarak sahip çıktıkları görülmektedir. Ayrıca; inanç turizminin Antakya’ya ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımları olduğu yönünde görüş belirtmektedirler.

2.2. Yabancı Turistlere Yönelik Gerçekleştirilen Araştırma Verilerinin Analizi

2.2.1. Anketin Geçerlilik Güvenilirlik Analizi

Tablo 3.19: Yabancı Turistlerin Anket Sorularına Verdikleri Cevapların Güvenilirlik Analizi

SORULAR	Ölçek Ortalaması (Kararsızlar Hariç)	Ölçek Farkı	Toplam Korelasyon	Çoklu Korelasyon	Cronbach'mA İfa Değeri (Kararsızlar Hariç)
İnanç farklılığı Hatay'da kültürel zenginliğin oluşumunu sağlamıştır.	75,12	32,740	,571	,837	,771
Hatay'ın kültürel zenginliği toplumsal yaşama, sanata, basın-yayın etkinliklerine, örf, adet ve geleneklere yansımıştır.	77,44	28,512	,369	,605	,745
Hatay'ın farklı dinler açısından ortak ibadet yeri olabildiğine inanıyorum.	76,25	34,116	,408	,420	,807
Hatay'ın yerel halkı turistleri sadece ekonomik bir güç olarak görmektedir.	72,59	33,982	,401	,630	,808
Yerel halk inancımıza karşı saygılı davranmaktadır.	75,52	29,642	,234	,120	,763
Tarihi ve kültürel mekânlar içerisinde en ilgi çekici olan yer Saint Pierre Kilisesidir.	79,57	28,131	,625	,554	,897
Hatay'da inanç turizminin gelişimi için sağlanan ürünler (reklam, vb) yeterli değildir	79,14	29,145	,404	,527	,777
Dini mekanlar sağlık ve hijyen açısından uygundur.	75,84	39,802	,295	,417	,726
Hatay'da dini görevlerimizi rahatlıkla yerine getirebiliyoruz.	78,02	35,255	,250	,351	,783
Hatay, kültürel ve doğal değerlerinin yanı sıra dini değerleri açısından da görülmesi gereken turistik bir yerdir.	79,36	36,679	,596	,418	,662
Hatay'daki dini mekânlarda görevlerimizi yerine getirebilmemiz için gerekli olan bütün koşullar uygundur.	74,14	30,634	,054	,208	,642
Camilerin, kiliselerin ve sinagogların yan yana olması kültürel çeşitliliğin varlığını göstermektedir.	79,95	36,425	,538	,341	,714
Hatay'da din ile turizmin bütünleşmesi için dini, sosyal, kültürel koşullar sağlıklı bir şekilde oluşturulmaktadır.	71,75	28,647	,410	,514	,689

Tablo. 3.19’da yer alan anket sorularının korelasyon analizleri incelendiğinde; anketin bütünü ile sorular arasında düşük bir korelasyon olmadığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle, ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. 20: Yabancı Turistlere Yöneltilen Anket Sorularının Güvenilirlik Analizi

Cronbach’ın Alfa Değeri	Ölçek Farkı	Kararsızların Toplamı (N)
,834	,689	8

Anketteki tüm soruların güvenilirlik analizi değeri 0,834 olarak bulunmuştur ve sonuçların analizi yüksek güvenilirliktedir ($\alpha = 0,834 > 0,80$).

2.2.2. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Tablo 3.21: Araştırmaya Katılan Turistlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	n	%
Kadın	42	67,7
Erkek	20	32,3
Toplam	62	100,0

Tablo 3.21’den de anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan 62 örneklemin, 20 kişisi (%32,3) erkek, 42 kişisi (%67,7) ise kadındır.

Tablo 3.22: Araştırmaya Katılan Turistlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	n	%
18-29	21	33,9
30-39	27	43,5
40-49	9	14,5
50-59	5	8,1
Toplam	62	100,0

Araştırmaya katılanların yaş dağılımlarına bakıldığında, %33,9'u 18-29 yaş grubu, %43,5'i 30-39 yaş grubu iken, orta yaş grubu olarak adlandırılacak 40-59 yaş arasındakilerin oranı %22,6'dır. Verilere göre araştırmaya katılanların yaş gruplarına göre dengeli bir dağılım gösterdiğini söylememiz mümkündür. Veriler değerlendirildiğinde, Antakya'ya gelen turistlerin genç ve orta yaş grubu kişilerden oluştuğu görülmektedir. İnanç turizmine katılanların orta ve üst yaş gruplarından oluştuğu istatistiğini bu örneklem grubu açısından söylememiz mümkün değildir. Bir başka ifadeyle, Antakya'ya gelen yabancı turistlerin yaş ortalaması inanç turizmini gerçekleştiren turistlerin yaş ortalamasının altında kalmaktadır. Bu durum Antakya'nın hem inanç turizmi hem de kültür ve tarih turizmi açısından sahip olduğu değerlerden kaynaklanmaktadır dememiz mümkündür.

Tablo 3.23: Araştırmaya Katılan Turistlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	n	%
Evli	42	67,7
Bekar	20	32,3
Toplam	62	100,0

Araştırmaya katılanların medeni durum dağılımlarına bakıldığında, % 67,7'si evlilerden oluşurken geriye kalan %32,3'ü bekârlardan oluşmaktadır. Veriler değerlendirildiğinde, Antakya'ya evli turistlerin rağbet ettiği görülmektedir.

Tablo 3.24: Araştırmaya Katılan Turistlerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	n	%
Lise	10	16,1
Üniversite	41	66,1
Yüksek Lisans	11	17,7
Toplam	62	100,0

Araştırmaya katılanların eğitim durumu dağılımlarına bakıldığında, %16,1'i lise mezunu, %66,1 ile lisans mezunu ve %17,7'sinin yüksek lisans mezunu oldukları görülmektedir. Veriler değerlendirildiğinde, Antakya'ya gelen turistlerin eğitim düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varılmaktadır (%83,8'i lisans ve yüksek lisans eğitimi). Bu bağlamda eğitim düzeyi yüksek turistlerin inanç turizmüne bakış açılarının pozitif olduğunu söylememiz mümkündür.

Tablo 3.25: Araştırmaya Katılan Turistlerin Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	n	%
Emekli	3	4,8
İşçi	13	21,0
Memur	2	3,2
Serbest Meslek	7	11,3
Ev hanımı	17	27,4
Öğrenci	15	24,2
C.yok	5	8,1
Toplam	62	100,0

Tablo 3.25'e göre araştırmaya katılan yabancı turistlerin , % 27,7'sinin ev hanımı, % 24,2'sinin öğrenci, % 21'nin işçi , % 11,3'nün serbest meslek sahibi oldukları görülmektedir. Katılımcıların %3,2'si memur iken, emekli turist oranı %4,8'dir. Araştırmaya katılanlardan 5 kişi mesleğini belirtmemiştir (%8,1). Veriler değerlendirildiğinde, araştırmaya katılanların %56,4'nün emekli, öğrenci ve ev hanımlarından oluştuğu görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda, Antakya'ya turizm amaçlı gelen yabancı turistlerin büyük bir çoğunluğunun bir mesleğe sahip olmadıklarını söyleyebiliriz.

Tablo 3.26: Araştırmaya Katılan Turistlerin Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı

Ülke	n	%
Lübnan	36	58,1
Almanya	2	3,2
Rusya	2	3,2
Kuveyt	2	3,2
Suudi Arabistan	7	11,3
Amerika	6	9,7
Suriye	7	11,3
Toplam	62	100,0

Tablo 3.26'ya göre araştırmaya katılan yabancı turistlerin Antakya'ya; % 58,1'lik oranla Lübnan, % 11,3'lük oranla Suudi Arabistan ve Suriye, % 9,7'lik oranla Amerika, % 3,2'lik oranla Almanya, Kuveyt ve Rusya'dan geldiklerini görmekteyiz.

Veriler değerlendirildiğinde, Antakya'nın inanç turizmi kapsamında, en çok bölgedeki Arap ülkelerinden turist çekebildiği (%83,9) görülmektedir. Avrupa ve Amerikalı turist oranı ise oldukça düşüktür. Bu verilere göre, Antakya'nın dinsel-kültürel ve tarihi değerlerinin Avrupa ve Amerika'ya tanıtımının yetersiz olduğunu, inanç turizmi açısından oldukça zengin değerlere sahip Antakya'nın bu anlamda tanıtılmadığını söyleyebiliriz.

Tablo 3.27: Araştırmaya Katılan Turistlerin Mensubu Oldukları Dinlerin Dağılımı

Din	n	%
İslam	15	24,2
Hristiyanlık	42	67,7
C.yok	5	8,1
Toplam	62	100,0

Tablo 3.27'ye göre araştırmaya katılan yabancı turistlerin, %67,7'sinin Hıristiyanlık dinine, %24,2'sinin İslam dinine mensup oldukları görülmektedir. Araştırmaya katılan 5 kişi (%8,1) bu soruya cevap vermemiştir. Veriler değerlendirildiğinde, Antakya'ya inanç turizmi kapsamında gelen yabancı turistlerin çoğunluğunun Hıristiyan olduğunu söylememiz mümkündür. Antakya'da yer alan St. Pierre, St. Simeon, Katolik Kilisesi gibi dini yerlerin çokluğu ve St. Pierre kilisesinin Ortodoks Hıristiyanlar için bir hac merkezi olarak kabul edilmesinin Antakya'ya inanç turizmi kapsamında ağırlıklı olarak Hıristiyan yabancı turistin gelmesinde etkili olduğunu söyleyebiliriz.

2.2.3. Araştırmaya Katılan Yabancı Turistlerin Seyahat Alışkanlıklarının ve Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Tablo 3.28: Araştırmaya Katılan Turistlerin Antakya'ya Gelme Sıklıklarının Dağılımı

Gelme Sıklığı	n	%
İlk Kez	30	48,4
İkinci Kez	18	29,0
Üçüncü Kez	7	11,3
Dört ve Üstü	7	11,3
Toplam	62	100,0

Tablo 3.28'e göre araştırmaya katılan yabancı turistlerin; % 48,4'nün ilk kez Antakya'ya geldiğini görmekteyiz. Antakya'ya ikinci kez gelen yabancı turistlerin oranı ise, % 29'dur. İnanç turizmi kapsamında Antakya'ya ikiden fazla gelenlerin oranı ise %22,6'dır. Veriler değerlendirildiğinde, Antakya'ya inanç turizmi kapsamında birden fazla gelen yabancı turistlerin (%51,6) çoğunlukta olduğunu söyleyebiliriz. Ancak Antakya'yı ziyaret etme sıklığının dağılımının dengeli olduğunu söylememiz mümkün değildir. Bunda en çok ilk kez gelenlerin (%48,4) oranı etkili olmaktadır. Bulgulara göre Antakya'nın inanç turizmi açısından, ziyaret

eden yabancı turistlerce birden fazla kez ziyaret edilmek istendiğini söylememiz mümkündür.

Tablo 3.29: Araştırmaya Katılan Turistlerin Antakya'yı Ziyaret Etmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı

Faktörler	Ana Kitle	%
Seyahat Acenteleri	22	16,9
Medya/Basın	7	5,4
Dini Yer Olması	54	41,5
Kültürel Çeşitlilik	29	22,3
Arkadaş Tavsiyesi	16	12,3
Diğer	2	1,5
Toplam	130*	100,0

*Araştırmaya katılan yabancı turistler bu soruya birden fazla şıkla cevap vermişlerdir. İlgili toplam turist sayısını değil verilen cevap sayısını ifade etmektedir.

Tablo 3.29 incelendiğinde, yabancı turistlerin Antakya'ya gelmelerinde etken olan faktörlerin başında ve büyük bir oranla (%41,5) Antakya'nın dini değerlerinin geldiğini görmekteyiz. Yabancı turistlerin Antakya'ya gelmelerinde etkili olan bir diğer faktörün ise %22,3 ile şehrin sahip olduğu kültürel çeşitliliğinin olduğu görülmektedir. Diğer faktörlerin dağılımı ise; % 16,9'luk bir oranla seyahat acenteleri ve % 12,3'lük bir oranla arkadaş tavsiyesi, %5,4'lük bir oranla medya şeklindedir. Veriler değerlendirildiğinde, Antakya'nın inanç turizmi açısından yabancı turistlerce bilindiği ve tercih edildiğini söylememiz mümkündür. Bu bağlamda, yabancı turistlerin Antakya'ya gelme amaçlarının inanç turizmi ve Antakya'nın kültürel değerlerini görme olduğunu söyleyebiliriz. Bulgular arasında ilginç olan bir veri ise; yabancı turistlerin Antakya'ya gelmelerinde etkili olan faktörlerden medya/basın seçeneğindeki oranın (%5,4) olmasıdır. Bu oran, Antakya'nın turizm ve inanç turizmi yönünden medya/basın aracılığı ile tanıtımının yetersiz olduğunu göstermektedir diyebiliriz. Bir diğer ifade ile Antakya'nın dinsel-

kültürel ve tarihi değerlerini uluslararası kamuoyuna yeterli düzeyde tanıtlanamamaktadır.

Tablo 3.30: Araştırmaya Katılan Turistlerin Antakya’da Kaldıkları Sürelerin Dağılımı

Kalınan Gün Sayısı	n	%
1 günden az	4	6,5
1-3 gün	37	59,7
4-7 gün	12	19,4
7 gün ve üzeri	4	6,5
C.yok	5	8,1
Toplam	62	100,0

Tablo 3.30 incelendiğinde, yabancı turistlerin ağırlıklı olarak (%59,7) Antakya’da 1-3 gün arası kaldıklarını görmekteyiz. Gününbirlik ziyaretlerin oranı sadece %6,5 iken, aynı şekilde bir hafta ve üzeri kalanların oranı da %6,5’dir. Yabancı turistlerden 5’inin (%8,1) bu soruya cevap vermediği görülmektedir.

Veriler değerlendirildiğinde, Antakya’ya gelen yabancı turistlerin ziyaret sürelerinin yeterli olmadığını söylememiz mümkündür. Genel olarak turistlerin konaklama süresinin uzatılması, hem ekonomik anlamda hem de turist ile yerel halk arasında kurulabilecek bağın güçlenmesinde olumlu katkılar sağlayacaktır.

Tablo 3.31: Araştırmaya Katılan Turistlerin Antakya’ da İnanç Turizmini Tercih Etmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı

Faktörler	Ana Kitle	%
Kültürel Çeşitlilik	27	12,9
İlgi, Keşif	38	18,1
3 Semavi Dinin Birleşimi	17	8,1
Psikolojik nedenler	5	2,4
Hac	45	21,4
İlginç	34	16,2
İlk Kilisesinin Antakya’da olması	43	20,5
C.yok	1	0,5
Toplam	210*	100,0

*Araştırmaya katılan yabancı turistler bu soruya birden fazla şıkla cevap vermişlerdir. İlgili toplam turist sayısını değil verilen cevap sayısını ifade etmektedir.

Tablo 3.31’e göre araştırmaya katılan yabancı turistlerin, Antakya’yı inanç turizminde tercih etmelerinde % 21,4’lük bir oranla Hac, % 20,5’lik bir oranla St. Pierre Kilisesinin Antakya’da olması, % 18,1’lik bir oranla İlgi, keşif, %16,2’lik bir oranla ilginç, ilgi çekici olması, %12,9’luk bir oranla kültürel çeşitlilik, %8,1’lik bir oranla 3 semavi dinin birleşimi, %2,4’lük bir oranla psikolojik nedenler etkili olmuştur. Veriler değerlendirildiğinde, yabancı turistlerin Antakya’da inanç turizmini tercih etmelerinde %50 oranında (Semavi Dinler %8.1+ Hac %21,4+ İlk Kilise Antakya’da %20,5) din ve inanca bağlı faktörlerin yer aldığını söyleyebiliriz. Bu bağlamda, Antakya’nın inanç turizminde sahip olduğu değerler nedeniyle yabancı turistler açısından tercih edildiğini söylememiz mümkündür.

Tablo 3.32: Araştırmaya Katılan Turistlerin Yolculuğa Kiminle Beraber Katıldıklarının Dağılımı

Katılım	n	%
Grup	11	17,7
Aile	14	22,6
Arkadaşlar	2	3,2
Kocamla	8	12,9
Karımla	7	11,3
C.yok	20	32,3
Toplam	62	100,0

Araştırmaya katılan yabancı turistlerin %46,8'nin seyahatlerini aile veya eşleri ile birlikte gerçekleştirdikleri görülmektedir. Ayrıca, araştırmaya katılan 20 kişi (%32,3) bu soruya cevap vermek istememişlerdir. Veriler değerlendirildiğinde, yabancı turistlerin seyahatlerini yalnız gerçekleştirmediklerini, seyahatlerinde aile fertlerinden birisinin olmasını tercih ettiklerini söyleyebiliriz.

2.2.4. Araştırmaya Katılan Yabancı Turistlerin Memnuniyetlerinin Değerlendirilmesi

Tablo 3.33: Araştırmaya Katılan Turistlerin Ülkelerine Döndüklerinde Antakya'yı Tavsiye Edip Etmeyeceklerinin Dağılımı

Verilen Cevap	n	%
Evet	51	82,3
Belki	11	17,7
Toplam	62	100,0

Tablo 3.33 incelendiğinde, araştırmaya katılan yabancı turistlerin % 82,3'nün Antakya'yı tavsiye edeceklerini görmekteyiz. Bu soruyu 11 kişi (% 17,7) belki olarak cevaplandırmışlardır. Veriler değerlendirildiğinde, Antakya'ya turizm ve/veya inanç turizmi kapsamında gelen turistlerin büyük bir çoğunluğunun, seyahatlerinden ve Antakya'nın sahip olduğu dinsel-kültürel ve tarihi değerlerinden etkilendikleri ve

yerel halkın tutum ve davranışlarından memnun kaldıkları için ülkelerine döndüklerinde tanıdıklarına Antakya'yı ziyaret etmeleri yönünde öneride bulunacaklarını söyleyebiliriz. Soruya hayır cevabının verilmemiş olması yabancı turistlerin Antakya seyahatlerindeki memnuniyetini göstermektedir.

Tablo 3.34: Araştırmaya Katılan Turistlerin Antakya'yı Tekrar Ziyaret Etmelerinde Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı

Faktörler	Anakitle	Minimum	Maximum	Ortalama
Kültürel Çeşitlilik	62	1,00	5,00	3,2581
Din Özgürlüğü	62	1,00	5,00	2,3871
Dini mekânların varlığı	62	1,00	5,00	2,2903
Yerel halkın tutumu	62	1,00	5,00	4,3548
Doğal alanların etkisi	62	1,00	5,00	6,6129
Kolay ulaşım	62	1,00	5,00	4,7097
Folklorik değerler	62	1,00	5,00	5,8710
Güvenlik	62	1,00	5,00	6,0000

Araştırmaya katılan yabancı turistlere Antakya'yı tekrar ziyaret etmelerinde etkili olan faktörleri öneme göre sıralamaları istenmiştir. Cevaplar sıralama şeklinde verildiğinden, ortalaması düşük olan faktörün önem derecesi daha yüksektir. Buna göre; Araştırmaya katılan turistlerin Antakya'yı tekrar ziyaret etmelerinde etkili olan araçlardan birinci sırada dini mekanların varlığı, ikinci sırada din özgürlüğü, üçüncü sırada kültürel çeşitlilik, dördüncü sırada yerel halkın tutumu, beşinci sırada kolay ulaşım, altıncı sırada folklorik değerler, yedinci sırada güvenlik ve son olarak sekizinci sırada ise doğal alanların etkisi gelmektedir. Veriler değerlendirildiğinde, yabancı turistler açısından Antakya'nın tekrar ziyaret edilmesinde en önemli faktörün inanç turizmi olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca, Antakya'nın etnik yapısı ve yerel halkın tutumu, yabancı turistlerin ziyaretlerini tekrarlamalarında etken olan diğer faktörlerdir.

Tablo 3.35: Araştırmaya Katılanların Antakya Seyahatini Değerlendirmeleri

Ölçek	n	%
Memnun Değil	1	1,6
Kararsız	14	22,6
Memnun	32	51,6
Çok Memnun	15	24,2
Toplam	62	100,0

Araştırmaya katılan yabancı turistlerin, % 75,8'si Antakya seyahatlerinden memnun kaldıklarını ifade etmektedirler. Yabancı turistlerin %22,6'sı kararsız iken sadece %1,6'sı Antakya seyahatinden memnun kalmadığını ifade etmiştir. Veriler değerlendirildiğinde, Antakya'ya turizm ve/veya inanç turizmi kapsamında gelen turistlerin seyahatlerinden memnun olarak ülkelerinde döndüklerini söyleyebiliriz. Bu bağlamda, ülkesine memnun olarak dönen her turist Antakya ve Antakya'nın inanç turizmine olumlu katkılar sağlayacağını söylememiz mümkündür.

2.2.5. Farklılık Analizleri Sonuçları

Yabancı turistler için kurulan "**H₂= Yabancı turistler Antakya'nın sahip olduğu dinsel-kültürel ve tarihi değerleri ile önemli bir inanç turizmi merkezi olduğu görüşüne sahiptirler**" hipotezi tek ana kütle T-testi ile ANOVA yardımı ile test edilecektir. Ayrıca, yabancı turistler için oluşturulan H₂ hipotezi değişkenlere göre (yaş, cinsiyet vb) T-testi ve ANOVA ile analiz edilecektir.

Anket verilerinin genel durumu ve dağılımları Ki-Kare yöntemi ile analiz edilerek, Antakya'nın yerel halkının inanç turizmi potansiyelini değerlendirmeleri yorumlanmıştır.

Tablo 3.36: H₂= Yabancı Turistler Antakya'nın Sahip Olduğu Dinsel-Kültürel Ve Tarihi Değerleri İle Önemli Bir İnanç Turizmi Merkezi Olduğu Görüşüne Sahiptirler

Test Değeri=3				
	Ortalama	ss	t	p
Antakya Dinsel-Kültürel ve Tarihi Değerleri İle İnanç Turizm Merkezidir	3,14	0,987	4,142	,001

Antakya'nın yabancı turistler açısından inanç turizmi potansiyeli, Antakya'nın sahip olduğu dinsel-kültürel ve tarihi değerleri ile önemli bir inanç turizmi merkezi olduğu algısı konusunda yapılan tek ana kütle t-testi sonucunda, kıyas değeri olan 3'ten anlamlı derecede farklılaştığı görülmektedir. $p=0,001 < 0,05$ olarak bulunduğundan, 'H₂= Yabancı Turistler Antakya'nın Sahip Olduğu Dinsel-Kültürel Ve Tarihi Değerleri İle Önemli Bir İnanç Turizmi Merkezi Olduğu Görüşüne Sahiptirler' hipotezimiz kabul edilmiştir.

Tablo 3.37: Cinsiyet Değişkenine Göre Antakya'nın Önemli Bir İnanç Turizm Merkezi Olduğu Görüşünün Değerlendirilmesi

	Cinsiyet	Dağılım	Ortalama	ss	t	p
Antakya Dinsel-Kültürel ve Tarihi Değerleri İle İnanç Turizm Merkezidir	Kadın	42	3,68	,859	0,798	0,096
	Erkek	20	3,17	1,05		

Yabancı turistler açısından Antakya'nın önemli bir turizm merkezi olduğu algısı ile örneklemin cinsiyeti arasında bir ilişki tespit edilememiştir. $p=0,096 > 0,05$ olarak bulunduğundan bu sonuca göre, erkek ve kadın örneklemelerin Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü ile ilgili benzer düşüncelere sahip olduklarını söylememiz mümkündür. Bu sonuca göre; 'H_{2A}= Cinsiyet ile Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü arasında bir ilişki bulunmamaktadır' hipotezimiz kabul edilmiştir.

Tablo 3.38: Medeni Durum Değişkenine Göre Antakya'nın Önemli Bir İnanç Turizm Merkezi Olduğu Görüşünün Değerlendirilmesi

	Medeni Durum	Dağılım	Ortalama	ss	t	p
Antakya Dinsel-Kültürel ve Tarihi Değerleri İle İnanç Turizm Merkezidir	Evli	42	3,75	1,22	0,441	0,746
	Bekar	20	3,60	1,15		

Yabancı turistler açısından Antakya'nın önemli bir turizm merkezi olduğu algısı ile örneklerin medeni durumu arasında bir ilişki tespit edilememiştir. $p=0,746>0,05$ olarak bulunduğundan bu sonuca göre, evli ve bekar örneklerin, Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü ile ilgili benzer düşüncelere sahip olduklarını söylememiz mümkündür. Bu sonuca göre; ' H_{2B} = Medeni durum ile Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü arasında bir ilişki bulunmamaktadır' hipotezimiz kabul edilmiştir.

Tablo 3.39: Yaş Değişkenine Göre Antakya'nın Önemli Bir İnanç Turizm Merkezi Olduğu Görüşünün Değerlendirilmesi

	Yaş	Dağılım	Ortalama	ss	F	p
Antakya Dinsel-Kültürel ve Tarihi Değerleri İle İnanç Turizm Merkezidir	18-29	21	2,98	1,24	0,232	,919
	30-39	27	3,67	1,32		
	40-49	9	3,89	0,99		
	50-59	5	3,71	1,01		

Yabancı turistler açısından Antakya'nın önemli bir turizm merkezi olduğu algısı ile örneklerin yaşı arasında bir ilişki tespit edilememiştir. $p=0,919>0,05$ olarak bulunduğundan bu sonuca göre, tüm yaş gruplarındaki örneklerin Antakya'nın önemli bir turizm merkezi olduğu algısı ile ilgili benzer düşüncelere sahip olduklarını söylememiz mümkündür. Tablodan da anlaşılacağı üzere 30-39 ve

40-49 ve 50-59 yaş gruplarının ortalama değerlerinin 3'e daha yakın oldukları görülmektedir. Bu gruplardaki örneklemelerin, Antakya'nın önemli bir inanç turizmi merkezi olduğuna daha çok önem verdiklerini söyleyebiliriz. Bu sonuca göre; ' H_{2C} = Yaş ile Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü arasında bir ilişki bulunmamaktadır' hipotezimiz kabul edilmiştir.

Tablo 3.40: Eğitim Durumu Değişkenine Göre Antakya'nın Önemli Bir İnanç Turizm Merkezi Olduğu Görüşünün Değerlendirilmesi

	Eğitim Durumu	Dağılım	Ortalama	ss	F	p
Antakya Dinsel-Kültürel ve Tarihi Değerleri İle İnanç Turizm Merkezidir	Lise	10	2,94	0,67	3,823	,109
	Üniversite	41	3,00	0,97		
	Yüksek	11	3,04	1,01		
	Lisans					

Yabancı turistler açısından Antakya'nın önemli bir turizm merkezi olduğu algısı ile örneklemelerin eğitim durumu arasında bir ilişki tespit edilememiştir. $p=0,109>0,05$ olarak bulunduğundan bu sonuca göre, tüm eğitim gruplarındaki örneklemelerin Antakya'nın önemli bir turizm merkezi olduğu algısı ile ilgili benzer düşüncelere sahip olduklarını söylememiz mümkündür. Tablodan da anlaşılacağı üzere Üniversite ve Yüksek Lisans eğitim düzeyindeki eğitim gruplarının ortalama değerlerinin 3'e daha yakın oldukları görülmektedir. Bu gruplardaki örneklemelerin, Antakya'nın önemli bir inanç turizmi merkezi olduğuna daha çok önem verdiklerini söyleyebiliriz. Bu sonuca göre; ' H_{2D} = Eğitim durumu ile Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü arasında bir ilişki bulunmamaktadır' hipotezimiz kabul edilmiştir.

Tablo 3.41: Meslek Durumu Değişkenine Göre Antakya'nın Önemli Bir İnanç Turizm Merkezi Olduğu Görüşünün Değerlendirilmesi

	Meslek	Dağılım	Ortalama	ss	F	p
Antakya Dinsel- Kültürel ve Tarihi Değerleri İle İnanç Turizm Merkezi	Emekli	3	3,40	1,34	0,793	0,581
	İşçi	13	2,83	0,98		
	Memur	2	3,00	0,99		
	S.Meslek	7	2,96	0,92		
	Ev Hanımı	17	3,16	1,04		
	Öğrenci	15	3,22	1,26		
	Cevap Yok	5	0,00	0,00		

Yabancı turistler açısından Antakya'nın önemli bir turizm merkezi olduğu algısı ile örneklemin meslek durumu arasında bir ilişki tespit edilememiştir. $p=0,581>0,05$ olarak bulunduğundan bu sonuca göre, tüm meslek gruplarındaki örneklerin Antakya'nın önemli bir turizm merkezi olduğu algısı ile ilgili benzer düşüncelere sahip olduklarını söylememiz mümkündür. Tablodan da anlaşılacağı üzere Emekli, Memur, Ev Hanımı ve Öğrenci gruplarının ortalama değerlerinin 3'e daha yakın oldukları görülmektedir. Bu gruplardaki örneklerin, Antakya'nın önemli bir inanç turizmi merkezi olduğuna daha çok önem verdiklerini söyleyebiliriz. Bu sonuca göre; 'H_{2E}= Meslek durumu ile Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü arasında bir ilişki bulunmamaktadır' hipotezimiz kabul edilmiştir.

Tablo 3.42. İnanç Grubu Değişkenine Göre Antakya'nın Önemli Bir İnanç Turizm Merkezi Olduğu Görüşünün Değerlendirilmesi

	Din	Dağılım	Ortalama	ss	F	p
Antakya Dinsel- Kültürel ve Tarihi Değerleri İle İnanç Turizm Merkezi	İslam	15	2,97	0,89	1,251	,004
	Hristiyanlık	42	4,00	0,75		
	Cevap Yok	5	0,00	0,00		

Yabancı turistler açısından Antakya'nın önemli bir turizm merkezi olduğu algısı ile örneklerin inanç durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

$p=0,004<0,05$ olarak bulunduğundan bu sonuca göre, Hıristiyanlar açısından Antakya oldukça önemli bir inanç turizm merkezi olarak algılanmaktadır. Buna karşın İslam dini inancında olan yabancı turistler açısından Antakya inanç turizmi merkezinden ziyade, kültürel ve dini değerlere sahip bir yer olarak algılanmaktadır diyebiliriz. Bu sonuca göre; 'H_{2F}= Din ile Antakya'nın önemli bir inanç turizm merkezi olduğu görüşü arasında bir ilişki bulunmamaktadır' hipotezimiz reddedilmiştir.

Tablo 3.43: Yabancı Turistler İçin Hazırlanan Anket Sorularının Ki-Kare Analizi

Soru	Cinsiyet		Yaş Grupları		Medeni Durum		Eğitim		Meslek		Din/İnanç	
	X	P	X	P	X	P	X	P	X	P	X	P
S.1	16,45	0,079	21,03	0,042	24,41	0,514	38,72	0,012	18,36	0,518	17,04	0,000
S.2	28,41	0,000	25,41	0,412	18,21	0,142	39,99	0,021	23,62	0,550	19,62	0,252
S.3	28,93	0,210	20,58	0,419	19,98	0,016	39,51	0,122	37,01	0,598	19,98	0,007
S.4	25,45	0,089	33,09	0,041	15,19	0,712	30,48	0,723	30,16	0,578	28,70	0,170
S.5	18,25	0,414	22,91	0,102	28,43	0,007	29,80	0,130	22,24	0,214	19,06	0,049
S.6	25,01	0,180	20,50	0,482	29,51	0,234	30,69	0,013	22,48	0,446	19,22	0,606
S.7	32,41	0,135	29,03	0,027	25,25	0,005	39,48	0,002	31,32	0,506	15,55	0,558
S.8	18,78	0,094	29,37	0,498	14,75	0,255	30,20	0,455	41,41	0,496	16,38	0,566
S.9	25,21	0,044	35,55	0,525	15,55	0,575	29,55	0,485	35,15	0,015	14,89	0,001
S.10	15,59	0,593	34,54	0,152	22,15	0,125	35,89	0,555	30,92	0,104	15,52	0,009
S.11	33,22	0,022	31,65	0,190	15,03	0,105	28,41	0,125	41,55	0,214	15,01	0,049
S.12	22,12	0,071	11,65	0,955	14,54	0,046	34,15	0,112	27,44	0,444	19,01	0,111
S.13	24,41	0,005	24,19	0,007	30,57	0,201	39,15	0,046	39,78	0,018	46,82	0,029

* $p<0,05$ ise, ölçek ile değişkenler arasında %95 güvenilrlikte anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

** $p<0,05$ değerleri tabloda koyu renk ile gösterilmiştir.

Tablo 3.43'de araştırmada kullanılan anket sorularının Ki-Kare test sonuçları yer almaktadır. Ki-Kare bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişki düzeyinin belirlenmesine ve iki değişken arasında anlamlı farklılığın bulunup bulunmadığının belirlenmesine yarayan bir analiz türüdür. Bu tabloda yer alan anket soruları bağımlı değişken, araştırmaya katılanların demografik özellikleri ise bağımsız değişkendir. Veriler değerlendirildiğinde; araştırmanın tüm bağımsız

değişkenleri ile ölçek arasında bazı sorularda anlamlı farkların olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Ancak, bu anlamlı farklılık ölçeğin tüm sorularına yayılmadığı görülmektedir. Bulgular değerlendirildiğinde, yabancı turistlerin Antakya'nın sahip olduğu dinsel-kültürel ve tarihi değerlerini bildiklerini, Antakya'ya inanç turizmi kapsamında geldiklerini ve yerel halkın kendilerine karşı tutum ve davranışlarından memnun oldukları görülmektedir. Tüm veriler sonucunda Antakya'nın yabancı turistler için önemli bir inanç turizm merkezi olduğunu söyleyebiliriz.

Elde edilen tüm bulgular ışığında araştırmanın problem cümlesi olan “İnanç Turizmi Açısından Antakya Sahip Olduğu Potansiyeli Yeterince Kullanabilmekte midir?” sorusuna:

Binlerce yıllık tarihe sahip Antakya'nın medeniyetler ve dinlerin buluşma merkezi olduğunu, yerel halk ve yabancı turistlerin bu köklü mirası bildikleri ve sahip oldukları değerleri önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, inanç turizmi açısından pek çok değere sahip Antakya'nın, inanç turizmi potansiyelini yeterince ve etkili kullanamadığı, inanç turizminden yeterli payı alamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda; araştırmanın problem cümlesi olan sorumuz, “İnanç Turizmi Açısından Antakya Sahip Olduğu Potansiyeli Yeterince Kullanamamaktadır” olarak cevaplanmıştır.

SONUÇ

İnanç turizmi potansiyeli açısından Antakya'nın değerlendirilmesi isimli bu çalışmada, Antakya'da yaşayan yerel halk ve Antakya'ya gelen yabancı turistler üzerinde yapılan uygulama çalışmasında, yerel halktan 230 kişi ve yabancı turistlerden 62 kişiye uygulanan anket çalışması ile Antakya'nın inanç turizmi potansiyeli ve inanç turizminin yeri, önemi ve etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda yapılan araştırma bulguları yerel halk ve yabancı turistler açısından ayrı ayrı çıkartılmıştır. Bu bulgular ışığında Antakya'nın yerel halkına göre:

Yerel halkın, inanç turizminin ekonomik katkısının (S-4:Turistlerin gelmesi yörenin ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır) var olduğuna inandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Yerel halkın, inanç turizminin sosyo-kültürel kazanımlarının var olduğuna inandıkları tespit edilmiştir. Ancak S.10'da ortaya çıkan alfa değeri bu kazanımın varlığı ile ilgili verilen cevapların düşük güvenilirlikte olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle, araştırmaya katılanların inanç turizminden kaynaklı (Dünyanın farklı bölgelerinden gelen turistler yeni yerler görme ve farklı kültürler tanıma isteğini oluşturdu) yeni yerler görme isteğinin oluştuğu, kazanımı cevabının güvenilirliği düşük olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan yerel halk, Antakya'nın farklı dinler açısından ortak ibadet yeri olabildiğine ve Antakya'ya gelen turist sayısı arttıkça yerel halkın turiste bakış açısı olumlu yönde değişeceğine yüksek güvenilirlikte inanmaktadırlar. Yine yerel halkın, yabancıların ibadet etmelerinden rahatsızlık duymadıklarını görmekteyiz. Ayrıca yerel halkın, turistlerin yerel halkın kültürel ve ahlaki yapısını olumsuz etkilemediği, turistlerin tarihi ve dinsel değerleri tahrip ettiklerine inanmadıkları ve inanç turizmi kapsamında Antakya'ya gelen turistler kültürel değerlerin (gelenek&görenek, yeme&içme, giyim vb.) değişimine neden olmayacakları görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Bulgulara göre; yerel halkın bakış açısıyla, Antakya’da inanç turizmi potansiyelinin yüksek olduğu ve inanç turizmine yerel halkın pozitif yaklaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca; Antakya’nın sahip olduğu değerlerin yerel halkın bakış açısıyla değerlendirildiğinde:

1. Sırada; Dinsel-Tarihsel-Kültürel Yerler,
2. Sırada; Antakya Yemekleri,
3. Sırada; Liman,
4. Sırada; Deniz,
5. Sırada; Doğal Güzellikler,

6. Sırada; Tarımsal Alanların, öne çıkarılması gereken değerleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgulara göre Antakya halkının, sahip oldukları değerlerin ve inanç turizmi potansiyelinin farkında oldukları ve bu değerlerin etkin tanıtımı ve pazarlanması ile şehrin önemli bir inanç turizm merkezine dönüşebileceğine inandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm bulgulara sonucunda, yerel halka yönelik yapılan araştırma ile **H₁= Antakya’nın yerel halkı açısından inanç turizmi potansiyeli Antakya için ekonomik, sosyal ve kültürel kazanımlar sağlamaktadır**” hipotezimizin doğruluğu ispatlanmıştır.

Yabancı turistlere yönelik gerçekleştirilen araştırma verilerinden elde edilen bulgulara göre:

Hatay Valiliğinin verilerine göre; 2012 yılında 351.435 yabancı turistin Hatay’a giriş yapmıştır (<http://www.hatay.gov.tr>). Ancak, Hatay Valiliği tarafından verilen yabancı turist sayısının ülkelere göre dağılımı verilmemekle birlikte, girişlerin Suriye ve Ortadoğu kaynaklı olduğu bilgisi yer almaktadır. Araştırmada, Antakya’nın inanç turizmi kapsamında, en çok bölgedeki Arap ve Ortadoğu ülkelerinden turist çekebildiği (%83,9) sonucuna ulaşılmıştır. Avrupa ve Amerikalı turist oranının ise oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgulara göre, Antakya’nın dinsel-kültürel ve tarihi değerlerinin Avrupa ve Amerika’ya tanıtımının

yetersiz olduğu, inanç turizmi açısından oldukça zengin değere sahip Antakya'nın bu anlamda yeterli düzeyde tanıtılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Antakya'ya inanç turizmi kapsamında gelen yabancı turistlerin çoğunluğunun Hıristiyan olduğu tespit edilmiştir. Antakya'da yer alan St. Pierre, St. Simeon, Katolik Kilisesi gibi dini yerlerin çokluğu ve St. Pierre kilisesinin Ortodoks Hıristiyanlar için bir hac merkezi olarak kabul edilmesinin Antakya'ya inanç turizmi kapsamında ağırlıklı olarak Hıristiyan yabancı turistlerin gelmesinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Antakya'ya inanç turizmi kapsamında bir defadan fazla gelen yabancı turistlerin çoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. Ancak Antakya'yı ziyaret etme sıklığının dağılımının dengeli olduğunu söylemek mümkün değildir. Bunda en çok ilk kez gelenlerin oranı etkili olmaktadır. Bulgulara göre Antakya'nın inanç turizmi açısından, ziyaret eden yabancı turistlerce bir defadan fazla ziyaret edilmek istendiğı sonucuna ulaşılmıştır.

Antakya'nın inanç turizmi açısından yabancı turistlerce bilindiğı ve tercih edildiğı tespit edilmiştir. Bu bağlamda, yabancı turistlerin Antakya'ya gelme amaçlarının inanç turizmi ve Antakya'nın kültürel değerlerini görme olduğu söylenebilir. Bulgular arasında ilginç olan bir veri ise; yabancı turistlerin Antakya'ya gelmelerinde etkili olan faktörlerden medya/basın seçeneğindeki oranın oldukça düşük olmasıdır. Bu oran, Antakya'nın turizm ve inanç turizmi yönünden medya/basın aracılığı ile tanıtımının yetersiz olduğunu göstermektedir. Bir diğere ifade ile Antakya'nın dinsel-kültürel ve tarihi değerlerini uluslararası kamuoyuna yeterli düzeyde tanıtılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Antakya'ya gelen yabancı turistlerin ziyaret sürelerinin yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Turistlerin konaklama süresinin uzatılmasının Antakya'ya, hem ekonomik anlamda hem de turist ile yerel halk arasında kurulabilecek bağın güçlenmesinde olumlu katkıları olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Yabancı turistlerin Antakya’da inanç turizmini tercih etmelerinde %50 oranında (Semavi Dinler %8.1+ Hac %21,4+ İlk Kilise Antakya’da %20,5) din ve inanca bağlı faktörlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Antakya’nın inanç turizminde sahip olduğu değerler nedeniyle yabancı turistler açısından tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Antakya’ya turizm ve/veya inanç turizmi kapsamında gelen turistlerin büyük bir çoğunluğunun, seyahatlerinden ve Antakya’nın sahip olduğu dinsel-kültürel ve tarihi değerlerinden etkilendikleri ve yerel halkın tutum ve davranışlarından memnun kaldıkları için ülkelerine döndüklerinde tanıdıklarına Antakya’yı ziyaret etmeleri yönünde öneride bulunacakları tespit edilmiştir.

Yabancı turistlerin Antakya’yı tekrar ziyaret etmelerinde etkili olan araçlardan birinci sırada dini mekânların varlığı, ikinci sırada din özgürlüğü, üçüncü sırada kültürel çeşitlilik, dördüncü sırada yerel halkın tutumu, beşinci sırada kolay ulaşım, altıncı sırada folklorik değerler, yedinci sırada güvenlik ve son olarak sekizinci sırada ise doğal alanların etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bulgulara göre, yabancı turistler açısından Antakya’nın tekrar ziyaret edilmesinde en önemli faktörün inanç turizmi olduğu ayrıca, Antakya’nın etnik yapısı ve yerel halkın tutumu, yabancı turistlerin ziyaretlerini tekrarlamalarında etken diğer faktörler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Antakya’ya turizm ve/veya inanç turizmi kapsamında gelen turistlerin seyahatlerinden memnun olarak ülkelerinde döndükleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda, ülkesine memnun olarak dönen her turistın Antakya ve Antakya’nın inanç turizmine olumlu katkılar sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm bulgular sonucunda, yabancı turistlere yönelik yapılan araştırma ile **“H₂= Yabancı turistler Antakya’nın sahip olduğu dinsel-kültürel ve tarihi değerleri ile önemli bir inanç turizmi merkezi olduğu görüşüne sahiptirler”** hipotezimizin doğruluğu ispatlanmıştır.

Sonuç olarak; Yaklaşık binlerce yıllık tarihe sahip Antakya'nın medeniyetler ve dinlerin buluşma merkezi olduğunu, yerel halk ve yabancı turistlerin bu köklü mirası bildikleri ve sahip oldukları değerleri önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, inanç turizmi açısından pek çok değere sahip Antakya'nın, inanç turizmi potansiyelini yeterince ve etkili kullanamadığı, inanç turizminden yeterli payı alamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda; araştırmanın problem cümlesi olan sorumuz, "İnanç Turizmi Açısından Antakya Sahip Olduğu Potansiyeli Yeterince Kullanmamaktadır" olarak cevaplanmıştır.

ÖNERİLER

Araştırma verilerinden elde edilen bulgular sonucunda yerel halka, Antakya'da faaliyet gösteren işletmelere ve ileride Antakya'da inanç turizmi konusunda araştırma yapacak akademisyenlere aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

Yerel Halk İçin Öneriler

Binlerce yıldır farklı dinlerin mensupları olarak aynı topraklarda birlikte kardeşçe yaşayan Antakya halkının her türlü provokasyona karşı dikkatli olmaları ve kentteki dinlerin kardeşliğini ve var olan mozaiği korumaları önerilmektedir.

Antakya'yı önemli bir inanç turizmi merkezi kılan kutsal değerler ve yerlerin dışında, sahip olduğu kültürel değerler ve var olan hoşgörüdür. Bu bağlamda hoşgörü devam ettiği sürece hem kentte barış ve huzur ortamı devam edecek hem de inanç turizmi ile Antakya uluslararası arenada tanınarak gelişecektir.

Antakya'da Yer Alan İşletmeler İçin Öneriler

İnanç Turizmi kapsamında Antakya'ya gelen yabancı turistlerin, Antakya'da kalış sürelerinin oldukça yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, yabancı turistlerin kentte kalış sürelerini arttıracak sosyal ve kültürel etkinliklere ağırlık vermelerinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Antakya'ya gelen yabancı turistlerin sadece %5'lik kısmının basın-medya yolu ile edindiği izlenimler sonucunda Antakya'yı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda, işletmeler, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları ile koordinasyon sağlanarak, Antakya'nın uluslararası arenada tanınırlığının artırılması yolunda

kampanyalar düzenlemeleri, turist sayısının artmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

İnanç turizmi kapsamında Antakya'ya gelen yabancı turistlerin ülkelerine dönerken Antakya'yı ve sahip olduğu dinsel-kültürel değerleri sembolize eden ürün, broşür, hediyelik eşya vb. materyallerin yaygınlaştırılması, hem ekonomik kazanım sağlayacak hem de Antakya'nın tanıtımına katkısı olacağı düşünülmektedir.

Antakya'da turistik tesis ve yatak sayısının arttırılmasının ve mevcut tesislerin konfor ve hizmet kalitesi açısından revize edilmesinin, yabancı turist sayısında ve gelen turistlerin konaklama sürelerinde artışa katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Akademisyenler İçin Öneriler

Araştırma çalışmasının Antakya'da turizm sezonunun son dönemlerinde yapılmış olması, gerek yabancı turist örneklem grubundaki dağılımın dengesizliğine yol açması ve gerekse daha çok sayıda örnekleme ulaşılamamış olması, araştırmanın sonuçları açısından geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, Antakya'da İnanç Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesine yönelik çalışma yapacak araştırmacıların bu noktalara dikkat etmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adam, B. ve Katar, M. (2003). ‘Dinler Tarihi’, *T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1151*, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 610.
- Aksoy, M. (1998). Türkiye’de İnanç Turizmi ve Seyahat Acentelerinin İnanç Turizmine Olan İlgilerine Yönelik Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, s.8-10.
- Akyüz, H. G., (1998). *Deyrulzafaran Manastırının Tarihi*, Mardin: Resim Yayınevi.
- Alaeddinoğlu, F., (2006). ‘Van İli’nin Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Planlamaya Yönelik Öneriler’, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya (Bölgesel Coğrafya) Anabilim Dalı*, Doktora Tezi.
- Antakya Sanayi ve Ticaret Odası (2007), *Antakya Ekonomik Rapor*.
- Artun, E. (2009). ‘Hatay İnanç Merkezlerinin Hatay’ın Tanıtılmasına Katkısı Üzerine Görüşler’ *Çukurova Üniversitesi, Türkoloji Araştırmaları Merkezi*, s.1-6.
- Atasağun, G. (2002). *İlahi Dinlerde (Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam’da) Dini Semboller*, Konya: Sebat Ofset Yayınları.
- Avcıkurt, C. (2003). *Turizm Sosyolojisi, Turist Yerel Halk Etkileşimi*, Balıkesir: Detay Yayınları
- Avcıkurt, C., Erdem, B. (2006). ‘Turizmde Bölgesel Tanıtma Faaliyetlerinin İç Turizmi Geliştirmedeki Rolü: Eğridir Yöresine İlişkin Bir Model Önerisi’ 2. *Ulusal Eğirdir Turizm Sempozyumu (09-12 Kasım)*, Isparta.
- Aydın, M., (2002). *Dinler Tarihine Giriş*, Konya: Din Bilimleri Yayınları.
- Berber, Ş. (2003) ‘Sosyal Değişme Katalizörü Olarak Turizm ve Etkileri’, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s. 205-222.
- Bingöl, Z., (2007). *Gelenekten Evrensele: Anadolu İnanç Turizmi*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Boratav, P. N. (1997). *100 Soruda Türk Folkloru*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, (1997). *Hatay İli Raporu*, Yayın No. DPT: 2468.

- Crouch, G. I, Ritchie J. R. B., (1999). "Tourism, Competitiveness, and Societal Prosperity", *Journal of Business Research* 44.
- Çelik, A., (2008). 'Kültür Turizmi Çerçevesinde İnanç Turizmi Diyarbakır İli Örneği', *Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi*.
- Çevik, N. K., (1997). 'Türk Mutfağının, Akdeniz Mutfak Kültürünün Genel Özellikleri Yönünden Değerlendirilmesinin Önemi', 5. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür Seksiyon Bildirileri*, Ankara.
- Demir, A., (1996). *Çağlar İçinde Antakya*, İstanbul: Akbank Kültür ve Sanat Kitapları.
- Dikici, E. ve Sağır, A., (2012). 'Antalya'da İnanç Turizminin Sosyolojik Çözümlemesi: Demre-Myra Örneği', *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22): 35-43.
- El-Khatip A., (2004). 'Kur'an'da Kudüs', (R. Işık, Çev.), *İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9:1, s. 109-144.
- Erbaş, A., (2002). 'İslam Dışı Dinlerde Hac', *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 5, s.8.
- Erdem, M., (2010). 'Doğu'nun Kraliçesi Antakya' *Antalya Rehberler Odası Dergisi*, Sayı: 1, s. 17-26.
- Eroğlu, T. ve Kılıç, H.Ç., (2004). 'Türk İnançları ve İnanışlar', *Sakarya Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı 49, s. 750-752.
- Goltz, H., (2007). 'Sumela Panhagia Manastırı (Meryemana Manastırı) İkonografisi Üzerine: Katholikon Duvar Resimlerinin İlahilerle Yorumu', *Islamic Manuscripts Reference*, s.138.
- Gökdeniz, A., (2001). 'Uluslararası Turizm Hareketleri İçerisinde Dinsel ve Kültürel Amaçlı Seyahatler ve Türkiye', *Hoşgörü Yılı ve İnanç Turizminde Göller Bölgesi Sempozyumu*, Isparta, s.10.
- Güler, E. G., (2006). "Edirne'de İç Turizme Yönelik Ürünlerin Geliştirilmesi", 2. *Ulusal Eğirdir Turizm Sempozyumu (09-12 Kasım)*, Isparta.
- Günel, V., Alaeddinoğlu, F., Şahinalp, M.S., (2009). 'Türkiye'ye Yönelik Kültürel Turizm Turları ve Başlıca Güzergahlar', *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), s. 275-298.

- Güzel, F. Ö., (2010). 'Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Yeni Bir Dinamik: İnanç Turizmi', *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, C.2, s. 90.
- Hatay Valiliği (2012), *2012-2015 Hatay İl Turizm Stratejisi ve Eylem Planı*.
- Hatipoğlu, S., (2010). *Atatürk'ün Dış Politika Zaferi, Hatay Araştırmaları I*, Antakya: Antakya Belediyesi Yayını, s.172-176.
- Jeffery, F. ve Bremner, C., (2007). *WTM Global Trends Report*, s. 18-21.
- Kaplan, D., (2006). 'Ankara Üniversitesine Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Öğrencilerin Ülkelerine Ait Mutfak Kültürünü Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma', *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi.
- Karaca, F., (1999). 'Dilimizde Dini İnanç İfade Eden Bazı Kavramlar', *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 14, s. 227-243.
- Karaman, S. ve Usta, K., (2006). 'İnanç Turizmi Açısından İznik ve Bir Uygulama Çalışması', *III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi*, Balıkesir, s. 473-489.
- Karasar, N. (2013), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya F., Cankül D. ve Demirci B., (2013). 'Türkiye'nin Önemli İnanç Turizmi Merkezlerinden Biri: Akdamar Kilisesi', *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15 (24), s. 13-24.
- Kaya, H., (1996). *İnanç Turizmi*, F. Bursa: Özsan Matbaacılık.
- Kong, L., (2009). 'Religion/Spirituality/Faith', *National University of Singapore*, s. 324-328.
- Korkmaz, H.ve Karataş, A., (2011). *Hatay İli Mineralli Su Kaynakları*, Fiziki Coğrafya Araştırmaları; Sistemik ve Bölgesel, Türk Coğrafya Kurumu Yayınları, No: 5.
- Koruyan, N., (2001). Turizmde Vizyon, *Türkiye Turizm Yatırımcıları Derneği'nin 3 Aylık Yayın Organı*, Yıl: 1 Sayı: 2, s.19.
- Kozak M., (1995). 'Türkiye'de Turistik Arz ile İlgili Bazı Ekonomik Değişkenlerin Dış Turizm Talebi Üzerine Etkisi', *Turizmde Seçme Makaleler 21*, İstanbul: Tugev Yayını, No:33.
- Kozak, N., Kozak, M. A., Kozak, M. (2006). *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*, (Altıncı Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Lanquar, R., (1991). *Turizm – Seyahat Sosyolojisi*, (G. ÖztunalıKayır, Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.

- Lundberg, E. D., Stavenga, M.H. and Krishnamoorthy, M., (1995). ‘Tourism Economics’, Canada: John Wiley& Sons, Inc.
- Özdemir, R., (1194). *Osmanlı Döneminde Antakya’nın Fiziki ve Demografik Yapısı 1709-1860*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 120-157.
- Özşahin, E., (2010). ‘Antakya’da (Hatay) Yer Seçiminin Jeomorfolojik Özellikler ve Doğal Risk Açısından Değerlendirilmesi’, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 13, Sayı 23, s. 1-16.
- Özşahin, E., (2012). ‘İnanç Turizmi ve Jeomorfoloji İlişisine Bir Örnek: Mekke (Suudi Arabistan)’, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 32, S.1-16.
- Öztürk, Y. ve Yazıcıoğlu, İ., (2002). ‘Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma’, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi*, Sayı 2, s.5.
- Papur, T., (2009). Konya İlinde Kültür ve İnanç Turizmi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), s. 473- 492.
- Pazarlı, O., (1993). *Din Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Pehlivanlı, H., Sarımay, Y., Yıldırım, H., (2002). ‘Türk Dış Politikasında Hatay (1918-1939)’, *Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları*, s.13-75.
- Rojo, D. M., (2007). ‘Religious Tourism: The Way to Santiago’, MA European Tourism, *Management Bournemouth University*, Madrid/Spain, s. 2-14.
- Sahillioğlu, H., (1991), ‘Antakya’, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c. 3, İstanbul.
- Sargın, S., (2006). ‘Yalvaç’ta İnanç Turizmi’, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 2, s. 3-5.
- Savcı, N., (2007). ‘Hatay Cumhuriyeti: Kuruluşu ve Anavatana Katılışı’, *İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi.
- Sezgin, O. M., (1995), *Genel Turizm*, Ankara: Tutubay Yayınları.
- Şaman, E., (2009). ‘Mersin İli İnanç Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi: Mersin’de İnanç Turizmine Katılanların Profili Üzerine Bir Araştırma’, *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi.
- T.C. Hatay Valiliği. (2011). ‘Hatay’ın Türkiye’deki Yeri’, Hatay: Yayın No: 6.

- TDK, (2005). *Türkçe Sözlük 1*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi: 549.
- Tilson, D.J., (2001). ‘Religious Tourism, Public Relations and Church-State Partnerships’, *Public Relations Quarterly*, Fall, 35-39, s.6.
- Toksoy, İ., (2011). Resort, *Aylık Turizm ve Seyahat Endüstrisi Dergisi*, Sayı: 98, s.36-38.
- Tunç, A., Saç, F. (1998). *Genel Turizm*, (Birinci Basım). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Turgut, N., (1986). “Antakya Tarihi Ticaret Merkezi Mekânsal Yapı Değişim ve Gelişim Sürecinin Kent Ticaret Merkezi Planlamasına Etkinliği”, Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Ankara, s. 40-46.
- Turizm Bakanlığı. (1993). ‘Sağlık Turizmi ve Turizm Sağlığı’, *Yatırımlar Genel Müdürlüğü Araştırma ve Değerlendirme Daire Başkanlığı*, Yayın No: 1993-8.
- Tosun C. ve Bilim Y., (2004). ‘Şehirlerin Turistik Açısından Pazarlanması: Hatay Örneği’. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 15 Sayı: 2 Güz, s. 125-138.
- Turizm Stratejisi ve Eylem Planı, (2012). *Hatay İl Turizm Stratejisi*, 2012, s. 76.
- Tümbek, A.N. (2009). ‘Bütünleşik Pazarlama Faaliyetleri ile İnanç Turizmini Geliştirerek Yabancı Yatırımın Çekilmesi ve Antakya Örneği’, *Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı, Doktora Tezi*.
- Türk, H., (2006). ‘Hatay’da On Sıcak Gün: Antakya Kültürü’, *Ardahan Üniversitesi*, s.154.
- TÜRSAB, (2006). *Ülkeler Turizm Raporu*, s. 1-2.
- Tüzün, S., (1989). ‘İki Büyük Savaş Arası Dönemde Hatay Tarihi’, (1918-1939), *Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Usta, Ö., (2008). *Turizm-Genel ve Yapısal Yaklaşım*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yazoğlu, R. ve İmamoğlu, T., (2009). ‘Hatay ve Yöresindeki Dinsel Çeşitlilik ve Hoşgörü Ortamının Felsefi Bir Tahlili’, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 32, s. 2-7.
- Yel, A. M., (2006). *Fatima-Portekiz’de Bir Hıristiyan Hac Merkezinin Kültürel Antropolojik Analizi*, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

İNTERNET ADRESLERİ

Dünyada Zaman İçerisinde Oluşmuş Bazı İnanışlar ve Dünyadaki çeşitli inanışların dağılımı, http://www.religionfacts.com/big_religion_chart.htm, Erişim:03.11.2012

TDK Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>, Erişim:01.10.2013

İnanç turizmi, Kültür ve Turizm Bakanlığı resmi internet sitesi, www.kultur.gov.tr/TR/Belgegoster.aspx, Erişim: 11.10.2013

Turizm İstatistikleri, III. Çeyrek: Temmuz-Eylül 2013, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13615>, Erişim:24.10.2013.

Hatay İl Haritası, http://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Hatay_districts , Erişim:30.10.2013

Antioch Travel Club Hatay Turizm Haritası, <http://www.atctourism.com>, Erişim:30.10.2013

Kudüs/üç semavi din, <http://www.turizmgüncel.com.tr/> ,Erişim:08.11.2013

İstatistik Analiz Yöntemleri, <http://www.istatistikanaliz.com>, Erişim:11.11.2013

Portekiz-Fatima Efsanesi,<http://www.portugal.com/fatima/>, Erişim:28.11.2013

Sümela Manastırı Efsanesi, <http://archive.ismmmo.org.tr/> , Erişim: 28.11.2013

Habib-i Neccar Cami Efsanesi, <http://www.wikipedia.org/>, Erişim:29.11.2013

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : İlkay EYKAY
Doğum Yeri : Adana
Doğum Yılı : 1985
Medeni Hali : Bekar

Eğitim ve Akademik Bilgiler

Yüksek Lisans : Muğla Üniversitesi/Turizm&Otel İşletmeciliği
Lisans : Mustafa Kemal Üniversitesi/Turizm&Otel İşletmeciliği
Lise : İbn-i Sina Anadolu Lisesi
Yabancı Dil : İngilizce, az İspanyolca

Konferanslar/Aktiviteler

*46. Avrupa Turizm Araştırmaları Konferansı (TRC) 07-11 Nisan 2011, Bodrum
*Erasmus / Yurtdışı Eğitim Programı 02.03.2007 – 27.06.2007, İspanya
*Sürdürülebilir Kalkınma, Turizm, Çevre ve Kültür Derneği Üyesi 2006-2009, MKÜ

Mesleki Bilgiler

*Fırat Tahin ve Susam San. Ltd. Şti. Ankara 2013 / Residence Satışları
*Doğanay Otel-Alanya 2005 / Yiyecek&İçecek Departmanı
*Rixos Premium Otel-Antalya 2008 / Yiyecek&İçecek Departmanı
*Silpiyus Turizm ve Seyahat Acentası - İskenderun 2008 / Stajyer

EK-1

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI
“İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN ANTAKYA’NIN
DEĞERLENDİRİLMESİ” ÜZERİNE YÖNELİK
YEREL HALK ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalında ‘İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından Antakya’nın Değerlendirilmesine’ yönelik olarak yüksek lisans çalışması için yapılmaktadır. Bu çalışma üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Ayırdığınız vakit için teşekkür ederim.

İlkay Eykay

Lütfen aşağıda verilmiş ifadelerden sizin için uygun olan kutuyu (✓) işaretleyiniz.

1.Cinsiyetiniz	☐ Bay			☐ Bayan			
2. Yaşınız	☐ 18-29	☐ 30-39	☐ 40-49	☐ 50-59	☐ 60-69	☐ 70 ve üzeri	
3.Medeni haliniz	☐ Evli			☐ Bekâr			
4. Eğitim durumunuz	☐ İlköğretim	☐ Lise	☐ Ön Lisans	☐ Lisans	☐ Lisansüstü		
5. Mesleğiniz	☐ Emekli	☐ İşçi	☐ Memur	☐ Serbest meslek	☐ Ev hanımı	☐ Öğrenci	Diğer
6. Dininiz/İnancınız	İslamiyet ☐ Hıristiyanlık ☐ Musevilik ☐ Diğer.....						

7. Antakya’nın ön plana çıkarılması gereken başlıca değerlerini önem derecesine göre sıralayınız.

..... Dinsel-tarihsel-kültürel yerler Doğal güzellikler Tarımsal alanlar

..... Liman Yemekler Deniz

..... Diğer (Lütfen Belirtiniz:)

8. Aşağıda verilmiş ifadelere ne derece katıldığınızı **1=Kesinlikle katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum** olmak üzere uygun kutuyu işaretleyiniz.

	1=Kesinlikle Katılmıyorum	2=Katılmıyorum	3=Kararsızım	4=Katılıyorum	5=Kesinlikle Katılıyorum
İnanç farklılığı Antakya’da kültürel zenginliğin oluşumunu sağlamıştır.					
Antakya’nın kültürel zenginliği toplumsal yaşama, sanata, basın-yayın etkinliklerine, örf, adet ve geleneklere yansımıştır.					
Antakya’nın farklı dinler açısından ortak ibadet yeri olabildiğine inanıyorum.					
Turistlerin gelmesi yörenin ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır.					
Yabancıların ibadet etmeleri beni aşırı derecede rahatsız etmektedir.					
Tarihi ve kültürel mekanlardan yabancıların en çok ilgi gösterdikleri yer Saint Pierre Kilisesidir.					
Antakya’ya gelen turist sayısı arttıkça yerel halkın turiste bakış açısı olumlu yönde değişecektir.					
Turistler yerel halkın kültürel ve ahlaki yapısını olumsuz etkilemektedir.					
Turistlerin tarihi ve dinsel değerleri tahrip ettiklerine inanıyorum.					
Dünyanın farklı bölgelerinden gelen turistler yeni yerler görme ve farklı kültürler tanıma isteğini oluşturdu.					
İnanç turizmi kapsamında Antakya’ya gelen turistler kültürel değerlerimizin (gelenek&görenek, yeme&içme, giyim vb.) değişimine neden olacaktır.					
İnanç turizmi yöre halkının sosyalleşme düzeyinin yükselmesini sağlayacaktır.					
Ülkelerin birbirine yakınlaşmalarında ve dünya barışının sağlanmasında Antakya’da yer alan kültürel hareketliliğin örnek teşkil ettiğine inanıyorum.					

EK-2

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI
“İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN ANTAKYA’NIN
DEĞERLENDİRİLMESİ” ÜZERİNE YÖNELİK
YABANCI TURİST ANKET FORMU

Dear Sir / Madam

This study is being carried out for the study of Master named ‘**Terms Of Religious Tourism Potential Evaluation Of: Antakya** ’ at Muğla University, Institute of Social Sciences, Main Discipline of Tourism and Hotel Management.

Thank you for your participation.

İlkay Eykay

Please tick ✓ the appropriate box from the statements which is given below.

1. Your Sexuality	() Female			() Male			
2. Your Age	()18-29	() 30-39	() 40-49	() 50-59	() 60-69	() 70 or more	
3.Marital Status	() Married			() Single			
4. Education	() Less than high school	() High School	() College graduate	() Post graduate	() Some collage but not graduate		
5. Your Occupation	() Retired	() Employee	() Civil Servant	() Self-employment	() Housewife	() Student	Other
6. Where are you come from? (Please Explain).....							

Please tick the appropriate option.

7. What Religion do you believe?

- Islam Christian Jewish Other (Please explain).....

8. How many times have you been in Antakya Region?

- First time Second time Third time Fourth time and more

9. What are the tools to be effective on your visiting to Antakya? (You can select more than one)

- Travel Agencies Media Religious Sites Cultural diversity
 Friends' Recommendation Other

(Please explain).....

10. How long do you stay in Antakya?

- Less than one day 1-3 days 4-7 days More than 7 days

11. What is your reason/s for choosing faith tourism in Antakya? (You can select more than one)

- Cultural diversity
- Expertise, Exploration
- Junction of three religions
- Psychological causes
- Religious pilgrimage
- Interest
- Named for the first church of Christianity is here (St. Pierre Church)
- To evaluate leisure-time
- Other

(Please explain).....

12. With whom have performed your journey? (Please explain).....

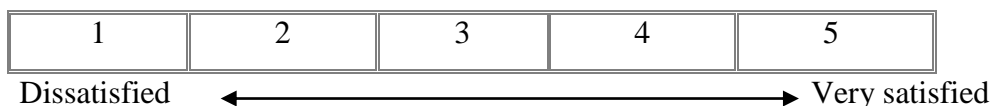
13. Will you recommend Antakya to your friends when you go back to your country?

- Yes No May be

14. Do you think to visit to Antakya again? If you come back, please rank your reasons in order of 1-8.

- Cultural diversity
- Freedom of worship
- Presence of worship buildings
- Attractiveness of the natural environment
- Attitude of local people
- Easy Access to the region
- Folkloric values
- Safety

15. Please evaluate your visiting to Antakya.

16. Please tick the appropriate box which is given below **1=Strongly agree, 2=Agree, 3=Neither agree nor disagree, 4=Disagree, 5=Strongly disagree**

	1=Strongly agree	2=Agree	3= Neither agree nor disagree	4=Disagree	5=Strongly disagree
Antakya has got a very rich potential in religion tourism through cultural diversity.					
Cultural diversity is reflected to social life, art, customs and traditions.					
I believe in that Antakya can be a common place of worship for different religions.					
The inhabitants of Hatay see the tourists just as a economic forces.					
The local people behave respectfully to our religion.					
The most interesting place is the church of Saint Pierre from the historical and cultural places.					
Product presentations (advertising, ads etc.) for development of faith tourism in Antakya is sufficient.					
Religious places are suitable for cleaning of health and hygiene.					
We can easily do our religious duties in Antakya.					
Antakya is a touristic place to visit the its cultural and natural values except its religious values.					
All the conditions in the religion places of Antakya are appropriate to worship.					
To be side by side mosques, churches and synagogues indicate that the presence of multicultural structure.					
Religious, commercial, social,cultural conditions are fulfilled in a healthy way in Antakya to ensure the integrity of religion and tourism.					

17. Please explain that what do you think about **the relationship between the difference of faith and cultural wealth in Antakya?**

.....
Thank You.